

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**ÖĞRETMENLERİN EVLİLİK UYUMLARININ, İŞ VE YAŞAM DOYUMLARI
VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Havva BAYAR KARAKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2015

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**ÖĞRETMENLERİN EVLİLİK UYUMLARININ, İŞ VE YAŞAM DOYUMLARI
VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Havva BAYAR KARAKUŞ

Danışman: Prof. Dr. Turan AKBAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/ 2015

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Turan AKBAŞ
(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Egemen HANIMOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

...../...../2015

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

Not:Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / ... / 2015

Havva BAYAR KARAKUŞ

ÖZET

ÖĞRETMENLERİN EVLİLİK UYUMLARININ, İŞ VE YAŞAM DOYUMLARI VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Havva BAYAR KARAKUŞ

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Turan AKBAŞ

Ocak 2015, 139 sayfa

Bu araştırmada, öğretmenlerin, evlilik uyumlarının iş ve yaşam doyumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Adana ilinde ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan 250 evli öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin evlilik uyumlarına ilişkin veriler “Evlilik Uyum Ölçeği” (Locke ve Wallace, 1959) ile iş doyumuna ilişkin veriler “Minnesota İş Doyumu Ölçeği” ile, yaşam doyumuna ilişkin veriler “Yaşam Doyumu Ölçeği” ile, kişisel bilgileri ise araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis ve Spearman Sıra Katsayıları korelasyonu kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin yaşlarına, kıdemlerine ve evlilik süresine göre evlilik uyumlarında anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunurken, bireylerin cinsiyetlerine, çalışma süresine, ek iş yapma durumuna, ek iş yapma süresine, gelirin, eş gelirin, aylık ortalama gelirin, eş mesleğine, eş eğitim düzeyine, çocuk sayısına, köken aile ile aynı kentte yaşama durumuna göre evlilik uyumlarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Son olarak ise, araştırmaya katılan öğretmenlerin evlilik uyumu ile yaşam doyumunu ve yaşam doyumunu ile iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, evlilik uyumu ve iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Evlilik uyumu, iş doyumunu, yaşam doyumunu

ABSTRACT**INVESTIGATION OF TEACHER'S MARITAL ADJUSTMENT TERMS OF
JOB AND LIFE SATISFACTION AND SOME OF VARIABLES****Havva BAYAR KARAKUŞ****Master Thesis, Department of Educational Sciens****Supervisor: Prof.Dr. Turan AKBAŞ****January 2015, 139 pages**

In this study, investigating the levels of married teachers' marital adjustment terms of job and life satisfaction and some of variables is proposed.

The study is put into practice with 250 married teachers in elementary, secondary and high schools in the province of Adana. The data on individuals' marriage satisfaction "Marital Adjustment Scale" (Locke and Wallace, 1959) and their personal informations are collected within "a personal information form" created by the researcher. In the analysis of the data, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis and Spearman correlation are used.

According to research's findings, in terms of teachers's ages, seniorities and periods of their marriage their marriage harmony changes meaningful level. However, in terms of individuals's sexualities, their working periods, periods of additional jobs, incomes, their partners's incomes, their monthly salaries, their partners's jobs, their partners's education levels, numbers of children, living in same city with original family, there isn't a meaningful difference.

Finally, there is a meaningful connection between the participate teachers's marriage harmony with living satisfactory and living satisfactory with work satisfactory. However there isn't a meaningful connection between participate teachers's marriage connection and satisfactory.

Keywords: Marital adjustment, job satisfaction, life satisfaction.

ÖNSÖZ

Bu araştırma, öğretmenlerin evlilik uyumlarının iş ve yaşam doyumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde birçok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle araştırma sürecinde yönlendirmeleri ile bana rehberlik eden değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a, kısıtlı zamanını bana ayırarak değerli bilgi ve açıklamalarını benimle paylaşan kıymetli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK, Yrd. Doç. Dr. İsmail SANBERK, Arş. Gör. İdil Eren TÜRKOĞLU'na, jüri üyesi olarak tezle ilgili değerli geri bildirimlerini paylaşan Yrd. Doç. Dr. Egemen HANIMOĞLU'na tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma boyunca yanımda olan, desteklerini esirgemeyen eşim Psk.Dnş. Ziya KARAKUŞ ile yaşam kaynağım olan kızım İrem ve oğlum Doruk'a sevgilerimi sunuyorum.

Havva BAYAR KARAKUŞ

Ocak, 2015

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ.....	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	11
1.4. Sınırlılıklar.....	12
1.5. Sayıtlar.....	12
1.6. Tanımlar.....	13

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar	14
2.1.1. Evlilik ile İlgili Yaklaşımlar	18
2.1.1.1. Sistem Yaklaşımı	18
2.1.1.2. Yapısal Yaklaşım.....	24
2.1.1.3. Davranışçı Yaklaşım.....	25
2.1.1.4. İletişim Yaklaşımı.....	27
2.1.1.5. Bilişsel Yaklaşım	28
2.1.1.6. Stratejik Yaklaşım.....	30
2.1.1.7. Yaşantısal Yaklaşım	32
2.1.1.8. Gelişimsel Yaklaşım	33
2.1.2. İş Doyumu ve Kuramsal Açıklamalar	35
2.1.2.1. Herzberg'in Çift Etmen Kuramı	38
2.1.2.2. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı	39
2.1.2.3. Denklik (Eşitlik) Kuramı	41
2.1.2.4. Beklenti Kuramı.....	41

2.1.2.5. Cornell Kuramı	42
2.1.2.6. İş Özellikleri Kuramı	42
2.1.3. İş Doyumunu Etkileyen Faktörler.....	43
2.1.3.1. Bireysel Faktörler	43
2.1.3.2. Örgütsel Faktörler	43
2.1.4. Yaşam Doyumu Ve Kuramsal Açıklamalar	44
2.1.4.1. Ereksel Kuram.....	47
2.1.4.2.Etkinlik Kuramı.....	48
2.1.4.3. Yukarıdan Aşağıya Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı	48
2.1.4.4. Bağ Kuramı... ..	49
2.1.4.5. Yargı Kuramı	49
2.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar	50
2.3. İş Doyumu İle İlgili Araştırmalar	55
2.4. Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar	62
2.5. Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar	63

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	65
3.2. Evren ve Örneklem... ..	65
3.3. Verileri Toplama Araçları.....	69
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	69
3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği	69
3.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği.....	71
3.3.4. Minnesota İş Doyumu Ölçeği	71
3.4. Verilerin Toplanması	71
3.5. Verilerin Analizi	72

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	73
4.2. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular.....	73
4.3. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	75
4.4. Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	76
4.5. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	77

4.6. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin	
Bulgular	77
4.7. Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	78
4.8. Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular.....	79
4.9. Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	79
4.10. Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	80
4.11. Öğretmenlerin Aylık ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin	
Bulgular	81
4.12. Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	82
4.13. Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular	83
4.14. Öğretmenlerin Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna Göre Evlilik	
Uyumlarına İlişkin Bulgular.....	83
4.15. Öğretmenlerin İş ve Yaşam Doyumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin	
Bulgular	84

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	86
5.2. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	
ve Yorumu	87
5.3. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	88
5.4. Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	89
5.5. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	90
5.6. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	90
5.7. Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	90
5.8. Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların	
Tartışılması ve Yorumu	92
5.9. Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	
ve Yorumu	94

5.10. Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	95
5.11. Öğretmenlerin Aylık ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	96
5.12. Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	97
5.13. Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	99
5.14. Öğretmenlerin Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	101
5.15. Öğretmenlerin İş ve Yaşam Doyumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	102

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	106
6.2. Öneriler	106
6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler	107
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	107
KAYNAKÇA.....	109
EKLER... ..	133
ÖZGEÇMİŞ	139

KISALTMALAR

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği

YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği

MİDÖ: Minnesota İş Doyum Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	66
Tablo 2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	73
Tablo 3. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	74
Tablo 4. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	74
Tablo 5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	75
Tablo 6. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	76
Tablo 7. Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	77
Tablo 8. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	77
Tablo 9. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	78
Tablo 10. Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	78
Tablo 11. Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	79
Tablo 12. Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	80
Tablo 13. Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	81
Tablo 14. Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	82
Tablo 15. Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	82
Tablo 16. Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	83

Tablo 17. Öğretmenlerin Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Tablo 18. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Korelasyonel Bulgular.....	84

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek.1. Yönerge.....	133
Ek.2. Kişisel Bilgi Formu.....	134
Ek.3. Evlilikte Uyum Ölçeği.....	136
Ek.4. Yaşam Doyumu Ölçeği.....	137
Ek.5. Minnesota İş Doyumu Ölçeği.....	138

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Toplumların varlıklarını sürdürmeleri bireylerin mutlu olmaları, kurulan sağlıklı ve uyumlu aile ilişkileriyle mümkün olabilmektedir. Çünkü aile, kişilerarası ilişkilerin en yoğun olarak yasandığı kurumdur. Bu durumda aile, önemli bir sosyal sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sosyal sistemin temeli evlilik ile atılır.

Toplumun en temel yapı taşı olan aile, anlamlı yakın ilişkilerin, doyumların, gelişim olanaklarının kaynağı olduğu gibi kimi zaman duygusal rahatsızlıkların, gerilim ve çatışmaların da kaynağı olabilmektedir (Onur, 2000). Yasal ve törel bağlarla ortaya çıkan ailede asıl öge, eşler arasındaki ilişkilerdir (Özgüven, 2000).

Evlilikte kadın ve erkek arasındaki uyum eskiden beri önemli bir sorun olmakla birlikte, günümüzde de uzmanların ilgilenmesi gereken bir durumdur. Çünkü aile, sadece iki kişinin bir araya gelmesiyle oluşan bir kurum değildir. Ailenin sürekliliği için bu iki kişinin birbirine uyması zorunludur (Sayın, 1990). Bunun yanı sıra evlilik uyumu ve yaşam doyumu gibi faktörler fonksiyonel aileyi etkileyen belirleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlilik kavramı, aile kavramına göre daha belirgindir. Kişinin sosyal açıdan gelişmesi için önemli bir etkiye sahip olan evlilik çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. “Aile” bir grup ya da örgüt, “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir. Evlilik kurumsallaşmış bir yol, ilişkiler sistemi, kadınla erkeği karı-koca olarak birbirine bağlayan doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde devletin kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki sistemidir.

Glenn (1991), evliliği bireylerin kişiliklerinin gelişmesinde önemli rol oynayan ve onların mutluluğunu sağlayan bir birim olarak tanımlar. Fowers (1993) ise, evliliği bireyin kişiliğinin gelişmesini ve mutlu olmasını sağlayan, benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren bir kurum olarak ifade eder. Bir başka tanımda ise evlilik, ailenin kurulmasını sağlayan eşler arasındaki ilişki biçimi olarak tanımlanmıştır. Saxton (1982) evliliği, toplumlarda farklı yapılar gösterebilen, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan iki insanın kalıcı bir beraberlik için bir araya gelerek oluşturdukları,

birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurum olarak tanımlamaktadır. Terry ve Kottman (1995) ise, eşler arasındaki etkili iletişimin, destek ve onayın, aile ile ilgili görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin, çocuklarla ilgilenebilmenin, karşılıklı saygı ve değer vermenin, boş zamanları birlikte paylaşmanın, problemlere birlikte göğüs germenin, eşlerin aileye ekonomik anlamda katkıda bulunmasının ve bir meslek sahibi olmalarının evlilikteki psikolojik doyumu etkilediğini ve sağlıklı ailelerdeki çiftlerin uyumlu ve doyum sağlayıcı evliliklerinin olduğunu belirtmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, evlilik ve aile öğelerinin bazen iç içe olduğunu, bazen aralarında hiçbir ilişkinin olmadığını, bazen evlilik ilişkisini etkileyen faktörlerin sadece eşleri etkileyebildiğini, bazen de eşler arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörlerin ailenin diğer ünitelerini de etkilediğini belirtmektedir (Everett, 1990).

Cutlar ve Radford (1999) evliliği, birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan, birbirlerini sosyal açıdan destekleyen, birlikte isteyerek zaman geçiren, aile üyeleri arasında açık iletişim olan, kriz durumunda birbirine kenetlenen bireylerin oluşturduğu bir sistem olarak nitelemektedirler. Ayrıca, aralarında iyi bir ilişki bulunan, çocuklarının geleceğini, güvenliğini düşünen ve geleceğe iyimser bakan, açık iletişim kuran evlilik sisteminin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini vurgulamaktadır.

Evliliğin bireysel ve sosyal işlevi incelendiğinde ise, evlilik yaşamı, kadın ve erkeğin biyolojik, sosyal ve psikolojik bir takım ihtiyaçlarını ve güdülerini doyurmaktadır. (Özgüven, 2000).

Evlilik insan hayatındaki önemli yaşantılardan biridir ve yaşam kalitesi ile doğrudan ilişkilidir (Hünler ve Gençöz, 2003). Evlilik sürecinde yaşanan sorunlar ve stres, evli çiftleri olduğu kadar onların çocuklarını da olumsuz olarak etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, psikolojik sorunlar nedeniyle kliniğe başvuran kişilerin % 40'ının evlilik sorunları ile kliniğe başvurduklarını, hatta fiziksel sağlık sorunlarının evlilik uyumu bozuk olan çiftlerde evlilik uyumu bozuk olmayan çiftlere göre daha fazla yaşandığını göstermektedir (Akt. Fıfıloğlu, 1992).

Evlilik, arkadaşlık, sevgi, bağlılık, beraberlik, güven, cinsellik ve çocuk sahibi olma gibi pek çok gereksinimi doyurma beklentisi içinde kurulmakta fakat bu birlikteliklerin bir kısmında, çok geçmeden sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çözüme kavuşturulamayan sorunlar eşler arasında uyumsuzluğa neden olmaktadır.

Mutlu ve uyumlu evlilikler, hem çiftlerin huzurunu sağlayacak, hem de toplumun genel huzuruna katkıda bulunacaktır. Evlilik uyumu ile ilgili olarak yapılan

çalışmaların, bu değişkeni etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılmasında ve evlilik ve evlilik öncesi danışmanlığı alanında yeni bilgiler sağlanmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Evlilik kurumu evrensel bir kurum olarak görülse de farklı toplumlarda değişik özellikler taşımaktadır. Günümüzde, geleneksel bir anlayışın hakim olduğu evlilik kurumu giderek eşitliğin hakim olduğu modern bir yapıya dönüşmektedir. Bu farklılığı görebilmek için geleneksel ve modern evliliklerin hangi özellikleri içerdiğine bakmak yararlı olacaktır:

Geleneksel Evlilikler

- Günlük ve geleneksel roller vurgulanmıştır
- Eşler evlenmeden birlikte yaşayamazlar.
- Kadın kocasının soyadını alır.
- Erkek egemen, kadın pasiftir.
- Kadının ve erkeğin rolleri kesin ve katıdır.
- Sadece erkek evin geçimini sağlar.
- Erkek cinsel ilişkiyi başlatır kadın uyum sağlar.
- Çocuklarının bakımını sadece kadın üstlenir.
- Eğitim sadece erkek için önemlidir.
- Ailenin oturacağı yeri erkeğin mesleği belirler.

Modern Evlilikler

- Arkadaşlık üzerine temellendirilmiştir.
- Evlenmeden önce eşler birlikte yaşayabilirler.
- Kadınlar kendi soyadlarını kullanabilirler.
- Eşler hem pasif hem de egemen olabilir.
- Her iki eşin de rolleri esnekler.
- Evin geçimini her iki eş de sağlayabilmektedir.
- Her iki eşte cinsel ilişkiyi başlatabilir.
- Ebeveynler çocuklarının bakımını paylaşırlar.
- Eğitim her iki eş için de önemlidir.
- Ailenin ikamet edeceği yeri her iki eşin mesleği belirler.

(Rathus, Nevid, Rathus, 1998).

Bir sistem olarak aileye bakıldığında içinde bir takım alt sistemlerin var olduğu görülmektedir. Evlilik ise eşlerin oluşturduğu ve ailenin oluşmasına temel olan bir alt sistemdir. Bu sistem içerisinde eşlerin evlilik uyumu önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Gibson (1993), evlilik terapisi için başvuran eşlerin para, cinsellik ve çocukları ile ilgili şikayetlerden çok, aralarındaki ilişkinin ortaya çıkardığı tatminsizlikten şikayet ettiklerini belirtmiştir.

Sanayileşme ve endüstrileşmeyle birlikte evliliğin yapısını değiştirmiş ve bu değişim değişen toplumda yaşamı sürdürmek ve uyum sağlamak açısından evliliğin

yapısının anlaşılmasının ve iyi bir şekilde değerlendirilmesinin önemini arttırmıştır. Olson (1993), ailenin yapısının iyi bir şekilde değerlendirilmesi açısından eşlerin evlilik ilişkilerinin anlaşılmasının önemini belirtmektedir. Farley (1990), aile sisteminin anlaşılmasında evliliğin irdelenmesinin aile içindeki zorlukların, problemlerin, çocuklar ve ebeveynler arasındaki sorunların anlaşılmasını kolaylaştırabileceğini ifade etmektedir.

Evlilik uyumu; eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak şekilde değişiklikleri özümstedikleri, birbirleri ile iletişim kurabildikleri, anlaşmazlıkları her ikisini de memnun edecek şekilde çözümledikleri ya da anlaşmazlıklardan uzak durdukları; böylece birbirlerinden ve evlilikten mutluluk duydukları adaptasyondur (Locke, 1968). Evlilikte uyum, çiftlerin günlük yaşantıya ve değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde çiftlerin birbirlerine uygun olarak değişmeleridir. Çiftler arası uyum, ilişkinin dört yönünü ortaya koymaktadır:

- 1- Çiftler arasında doyum,
- 2- Çiftler arasında fikir birliği,
- 3- Çiftler arasında bağlılık,
- 4- Kendini duygusal olarak ifade etme (Spanier,1976).

Bloom (1978) ve Morell (1990)' e göre, insanların evliliklerinde çatışmalar ve uyumsuzluklar nedeniyle sıklıkla psikolojik rahatsızlıklar gösterdikleri ve psikolojik destek aldıkları gözlenmektedir. Amerika' da 1987'den bu yana evliliklerin yarısı kadar da boşanma gerçekleşmiştir. Ancak boşanma oranının yüksekliğine rağmen, evlilik, hala istenen ve gerçekleştirilen bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir (Akt. Kışlak, 1999).

Yurt dışında yapılan araştırmalara bakıldığında, evlilik uyumu ile doğrudan ilişkili olarak; eş seçimi, rol beklentileri, olumlu-olumsuz eş davranışları, problem çözme etkileşimleri, evlilikle ilgili işlevsel olmayan inançlar, olaylarla ilgili eşlerin yaptığı yüklemeler gibi değişkenler üzerine çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Kışlak, 1999). Aynı zamanda iş, çocuk sahibi olup olmama, evlilik süresi, dini inanç ve dinin gereklerini yerine getirme gibi değişkenlerin de evlilik uyumu ile ilişkilerine bakılmıştır (Fışılolu,1992).

Ülkemizde ise 90'lı yıllardan itibaren evlilik uyumu konusu çalışılmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2001). Bu çalışmalarda evlilik uyumunun; çocuklardaki davranış

problemleri (Toros ve diğeri, 2005), benlik kavramı gelişimleri ve akademik başarıları, (Yılmaz, 2001), psikolojik rahatsızlıklar (Işiloğlu, 2006), alınan eğitimler (Sardoğan ve Karahan, 2005; Kalkan, 2002), cinsel yaşantılar ve cinsel doyum (Erberk ve diğeri, 2005; Kudiaki, 2002), mükemmeliyetçilik (Tezer ve diğeri, 2005; Tuncay, 2006) iletişim şekilleri (Malkoç, 2001), depresyon (Kastro, 1998) gibi değişkenlerle ilişkisine bakılmıştır. Araştırmalarda evlilik uyumu ile ağırlıklı olarak cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, sosyo-ekonomik düzey (SED), evlilik süresi gibi demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonuçları genel olarak demografik değişkenlerin evlilik uyumunu yordamadığını göstermiştir (Gürsoy, 2004; Fışiloğlu, 1992; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2000).

Yaşam, doğum ile ölüm arasında yaşanan süre, ömür olarak tanımlanırken; yaşantı, içinde yaşanan şartların tümünü içermekte, bireyin hayat tarzını ifade etmektedir. Aile, iş, arkadaşlık ilişkileri, akrabalık ilişkileri, içinde bulunulan gruplar, sağlık, refah düzeyi, hobiler, toplumsal ilişkiler ve bunun gibi daha birçok öge, bu öğelerin hem birbirleriyle hem de diğer birey, grup ve yapılarla olan karşılıklı ilişkileri ve bu ilişkiler ağından doğan yeni durumların tamamı yaşantıyı oluşturmaktadır.

Doyum ise, var olandan, elindekinden hoşnut olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanması durumunda yüksek doyum düzeyi, karşılanmaması durumunda ise düşük doyum düzeyi görülmektedir.

Evliliği birçok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerin en önemlilerinden biri yaşam doyumudur. İlk defa 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılan yaşam doyum kavramı, bir bireyin beklentileriyle elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003). Çalışmanın saçıayaklarından birini oluşturan, literatürde genel kabul gördüğü haliyle “yaşam doyum” ile ifade edilmek istenenin yaşamaktan, hayatta olmaktan duyulan hoşnutluk değil; yaşantıdan, yaşantıyı oluşturan şartlardan duyulan hoşnutluk olduğunu belirtmekte yarar görülmektedir.

Yapılan çalışmalar insanların psikolojik iyi olma hallerinin onların yaşam doyumlarını etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca gelir, sağlık, eğitim düzeyi, yaş gibi faktörlerin psikolojik iyi olma düzeyini etkilediği ve psikolojik iyi olma düzeyinin ise bireyin genel yaşam doyumunun yüksek veya düşük olmasında büyük role sahip olduğu ifade edilmektedir (Lykken ve Tellegen, 1996). Özellikle evli çalışanların, bekar çalışan bireylere göre daha fazla sorun yaşadıkları iş ve aile ilişkileri ile evlilik ilişkileri

açısından negatif bir etkileşim ve iletişim tarzına sahip oldukları ve yaşam doyumu düzeylerinin ise düşük olduğu ifade edilmektedir (Barling, 1986, 1990; Bartoloma ve Evans, 1980; Macewen ve Barling, 1988; Small ve Riley, 1990).

İnsanlığın büyük bir bölümü için çalışmak, yaşam içinde başka herhangi bir etkinlikten çok daha fazla yer tutmaktadır. Modern toplumlarda bir iş sahibi olmak kendine güveni oluşturmak ve korumak konusunda temel taşlardan biri olarak kabul edilmektedir. Çalışma koşullarının görece kötü, iş sürecinin basit, rutin ve sıkıcı olduğu durumlarda bile çalışmak, bir işi olmamak kadar mutsuzluğa yol açmamaktadır. Açıktır ki; yaşantının önemli bir alanını kaplayan çalışma yaşamından sağlanan doyum, genel olarak evlilik uyumunu ve yaşam doyumunu etkilemektedir.

Araştırmacıların son yıllardaki çalışma konularından birini evlilik ve iş yaşamı ilişkisi oluşturmaktadır. Bu alanda yapılan pek çok çalışma bu iki önemli yaşam alanının birbirinden ayrı ele alınamayacağı görüşünü güçlendirmektedir. Tezer'e (1994) göre, evlilik ve iş arasındaki ilişki bir dönüt veya geribildirim biçiminde birbirini etkileyen karşılıklı bir süreçtir.

Günümüzde çalışan ebeveynlerin sayısının artmış olması, çalışma hayatı ve çalışma koşulları evli bireylerin aile ve evlilik ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. İnsanların işini ve mesleğini benliğine, kişiliğine uygun seçmesi ve bu doğrultuda eğitim alması duygusal gelişimini ve yaşam doyumunu olumlu etkileyebilir. (Gündoğar, Sallan-Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci, 2007). Doyumun her çeşidi gibi iş doyumunu da duyguların etkili olduğu bir beceridir. Etki, hoşlanma veya hoşlanmama ile ilgili duyguların tamamını ifade eder. İş doyumunu, bir bireyin işinden mutlu olmasını ve haz almasını sağlayan boyuttur. Bireyler meslek seçimlerinde ilgileri, yetenekleri, değerleri dikkate alarak kendilerine uygun meslekleri tercih etmiş olsalar bile, mesleğin niteliği, çalışma koşulları, çalışma süresi, kazanç, bireyin kendini mesleki anlamda geliştirmesi için sunulan imkanlar, meslekle ilgili stres unsurlarının fazla olması, kişinin yeteneğine, ilgisine, değerlerine uygun meslek seçmiş olsa bile onun aile yaşantısını, mutluluğunu, yaşama dair aldığı doyumunu etkileyebilir (Kuiper, Martin ve Dance, 1992; Martin ve Lefcourt, 1983).

Araştırmanın örnekleme olan öğretmenlere bakıldığında, uzmanlar, ekonomik sıkıntılar yüzünden toplumun gösterdiği saygın yere uygun olmayan işler yapan öğretmenlerin sıkıntılarının evde ve okulda sürdüğünü, bunalıma düştüklerini, öğretmenlerin ruh sağlıklarının gittikçe bozulduğunu ifade etmektedir. Özdayı (1990),

son yıllarda Bakırköy Ruh ve Sinir Hatalıkları Hastanesine başvuran öğretmen sayısında dikkat çekici bir şekilde artış olduğu belirtilmektedir

Işıkhan (2004), öğretmenlik mesleğini, eğitim ortamında kişilerin etkisinde kaldıkları özgün ve yoğun stres yaratan durumlar sebebiyle, bireylerin özellikle ruhsal sağlıklarının ve buna bağlı olarak da çalışma yaşamlarının kötü yönde etkilenmesinde önemli oranda risk taşıyan bir meslek olarak yorumlamıştır. Öğretmenlerin genel olarak diğer meslek çalışanlarına göre daha fazla stres yaşama nedenleri; eğitim-öğretim hizmetlerindeki öğrenci-öğretmen ve okul-aile çatışmaları, disiplin sorunları, kalabalık sınıflar, fiziki koşullardaki yetersizlik, bürokratik işlerin çokluğu, toplumun eleştirileri, eğitim kurumları üzerindeki sosyal ve politik baskılar, ödüllendirme ve karara katılımın yetersizliği gibi sorunlardır. Öğretmenlerin stresli bir meslek sahibi olmaları sadece bu sebeplerle sınırlı değildir. Bunların yanı sıra öğretmenlerden gerçekleştirmeleri istenen çeşitli beklentiler vardır. Günümüzde öğretmenlerden beklenen, bireyleri, sürekli ve hızlı bir şekilde değişim gösteren teknolojik bir topluma hazırlamaları ve toplumun çeşitli problemleri ile uğraşmalarıdır. Ayrıca öğretmenin sahip olduğu sorumluluklar arasında nitelikli okul-aile işbirliğini sağlamak ve aileleri, çocuklarının eğitim-öğretimi ile ilgili olarak yönlendirmek de yer almaktadır. Öğretmen eğitim-öğretim görevlerini yürütürken yöneticileri, meslektaşları, öğrencileri, velileri, okul personeli ve çevresi ile olumlu ilişkiler içinde olmalıdır. İş yaşamında bu derece çok yönlü ilişkiler kuracak olan öğretmen sürekli olarak insanlarla yüz yüze çalışmak durumundadır.

Öğretmenler eğitim-öğretim sürecinin en önemli unsuru olarak gelecek nesilleri yetiştirirken, oldukça zorlu ve emek isteyen bir süreçten geçmektedirler. Öğrenciler ile yoğun iletişimleri, öğrencilerinin gelişimlerini ve davranışlarını dikkatli bir şekilde gözlemek zorunda olmaları, sınıflarında sürekli eğitim sürdürmeleri, sınıflardaki öğrenci sayılarının fazla olması gibi sebepler öğretmenleri hem ruhsal hem de fiziksel olarak yormakta, bu nedenle de iş doyumlarını düşürmektedir (Kan, 2008). Öğretmenlerinin işinden memnun olmaması eğitim ortamını, öğrencilerini ve çalışma arkadaşlarını da olumsuz şekilde etkilemekte ve eğitim kalitesini de önemli düzeyde düşürebilmektedir (Öztürk ve Deniz, 2008).

Eğitimin nitelik ve kalitesi, öğretmen niteliği ile doğru orantılıdır (Şişman, 2005). Öğretmenler işin değerli ve önemli olduğuna inanırsa, iş yaşamları anlamlı, amaçlı ve önemli olur (Turan, 2004). İşinden duyduğu tatmin düzeyi yükseldikçe, güdülenme ve performans yükselir, eğitimin kalitesi ve verimi artar (Balcı, 2004)

Öğretmenlerin ihtiyaçları gün geçtikçe artmaktadır. Maslow (1970), insan ihtiyaçlarını hiç bitmeyen bir istekler hiyerarşisi olarak tanımlamaktadır. Düşük maaşla çalışan öğretmenler Maslow (1970)'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki yeme-içme gibi fiziksel ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçlarını güçlükle karşılamaktadırlar. Böylece bu ihtiyaçların karşılandığı varsayılsa bile, öğretmenlerin daha sonraki sırada yer alan kişisel sevgi, sosyal ilişki ve onaylanma ihtiyaçlarına yöneldikleri ve bu ihtiyaçlarını karşılamak için ciddi bir arayış içine girdikleri görülmektedir (Akt. Özdayı, 1990).

En önemli sosyal ilişki biçiminin evlilik olduğu düşünülürse öğretmenlerin evlilik uyumlarının önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenler toplumun ilerlemesinde belirli ilkeleri savunarak bu ilkeleri yerine getiren kişilerdir. Öğretmenlerin, topluma örnek teşkil eden ve model alınan bireyler olduğu düşünülürse, ruh sağlıklarının korunması ve düzeltilmesi önem kazanmaktadır.

Öğretmenlerin genel olarak diğer mesleklerde çalışan kişilerin yaşadığı ortalama stresten daha fazlasını yaşadığı kabul edilmektedir. Çünkü eğitim-öğretim hizmetlerinde; öğrenci-öğretmen, okul-aile çatışmaları, öğrencilerin disiplin sorunları, aşırı kalabalık sınıflar ve yetersiz fiziki koşullar, fazla bürokratik iş, düşük ücret, terfi etme güçlükleri, toplumun eleştirileri, toplumun desteğinin az olması, sosyal ve politik güçlerin eğitim kurumları üzerindeki baskıları, ödüllendirme ve kurumlarda karar sürecine katılımın yetersiz olması gibi sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar stres, kaygı ve tükenmişliğin ortaya çıkmasına yol açmakta; düşük iş performansı, işten ayrılmak isteme ve hatta fiziksel, ruhsal sağlıkta bozulma gibi sonuçlara yol açarak eğitim ortamına, öğrencilere, ailelere ve tüm topluma yansımaktadır (Celep, 2003).

Öğretmenlik, alan ve meslek bilgisinin yani sıra özveri, hoşgörü, sürekli kendini yenileme, mesleği severek yerine getirme gibi özellikleri de gerektiren bir meslektir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki öğretmenlik mesleği, bazı stres kaynaklarından dolayı özellikle öğretmenlerin ruh sağlığının olumsuz yönde etkilenebilmesi açısından da riskli bir meslektir. Bu tür etkilenmeler, öğrencileri için çok önemli olan öğretmenin, öğrencilerine, işine, diğer insanlara karşı ilgisini, sevecenliğini ve mesleki rolünün gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmedeki etkililiğini azaltabilir (Kayabaşı, 2008). Öğretmenlerin meslek hayatlarında yaşadıkları zorluklar fiziksel ve ruhsal sağlık problemleri gibi sonuçlar gerek eğitim ortamına gerek öğrencilere, ailelere ve tüm topluma yansımaktadır. Bunların yanı sıra öğretmenlerin mesleki açıdan bu kadar zorlandıkları ve bunun sonuçlarının tüm topluma yansiyabileceği göz önünde bulundurulursa, evliliklerinde de problem yaşamalarının daha fazla sıkıntıya neden

olacağı bir gerçektir. Dolayısıyla öğretmenlerin evlilik uyumlarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesinin kendi yaşamlarını olumlu etkilemesinin yanı sıra, bunun tüm toplumu etkileyebileceği de düşünülmektedir.

Öğretmenlerin yüz yüze buldukları olumsuz çalışma koşulları bir süre sonra işten aldıkları doyumun düşmesine sebep olabilmektedir. Bunun sonucu olarak da öğretmenlerde işe devamsızlıklar başlayabilmekte ve fırsatını bulabilen öğretmen işini değiştirmektedir (Akçamete ve diğerleri, 2001). Öğretmenlerin iş doyumları düzeylerinin düşük olması, zaman içerisinde yaşam doyumlarını da düşürmektedir (Vural, 2004). Bu yüzden öğretmenlerin iş doyumları düzeylerinin araştırılması, okulun etkililiği kadar, öğretmenin kişisel mutluluğu bakımından da önemlidir. İşinde ve yaşamında düşük doyum sağlayan öğretmen, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine daha az katkı sunacaktır. Bir meslek insanın yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan ekonomik kazancın elde edilmesinde temel bir işleve sahiptir ve kişi için çok önemli bir değerdir. Her mesleğin sağladığı imkanlar ve çalışanları doyuma ulaştırma yolları farklılık gösterebilir. Bunların arasında, öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin evlilik uyumları ve yaşam doyumları ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğretmenlerin içinde buldukları psikolojik durumu yansıtabilecek akademik düzeyde temel ve uygulamalı pek çok araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırma bu anlamda önemli bir adımdır ve daha sonra yapılacak araştırmalara kaynak teşkil edecektir.

Verilen bilgi ve açıklamalara dayalı olarak bu araştırmanın problemi, "Öğretmenlerin evlilik uyumları, iş ve yaşam doyumları ve bazı değişkenler açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?" şeklinde ifade edilmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı öğretmenlerin evlilik uyumlarının, iş ve yaşam doyumları ve bazı değişkenler ile ilişkisini incelemektir. Yapılan bu çalışmanın öğretmenlerin mesleki sorumluluklarını yerine getirmeleri, kendilerini engelleyen öğelerin farkına varmalarına, başarı ve güdülerinin artırılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada iki temel soruya yanıt aranacaktır.

1. Öğretmenlerin evlilik uyumu ile iş doyumları ve yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Öğretmenlerin evlilik uyumu yaş, cinsiyet, kıdem yılı, haftalık ortalama çalışma süresi, gelir düzeyi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, ailenin aylık ortalama geliri, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama değişkenlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu iki ana soruya ilişkin alt amaçlar ise şunlardır:

- 1.1. Öğretmenlerin evlilik uyumu ve iş doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 1.2. Öğretmenlerin evlilik uyumu ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 1.3. Öğretmenlerin iş doyumu ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2.1. Öğretmenlerin yaşlarına göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.2. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.3. Öğretmenlerin kıdem yılına göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.4. Öğretmenlerin ortalama haftalık çalışma süresine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.5. Öğretmenlerin ek iş yapma durumuna göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.6. Öğretmenlerin ek iş yapma süresine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.7. Öğretmenlerin eşinin mesleğine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.8. Öğretmenlerin eşinin eğitim düzeyine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.9. Öğretmenlerin eşinin aylık gelir düzeyine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.10. Öğretmenlerin ailesinin aylık ortalama gelirine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- 2.11.** Öğretmenlerin çocuk sayısına göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.12.** Öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2.13.** Öğretmenlerin köken ailesiyle aynı kentte yaşama durumuna göre evlilik uyum puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Pek çok meslek bir ülkenin nitelikli elemanının, iş gücünün, ekonomisinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu mesleklerden en önemlilerinden biri ise öğretmenlerdir. Eğitim süreci içindeki öğretim kurumları, bireylerin bilişsel ve psiko-sosyal gelişimine olan katkıları ile bireyin yetişkinlik yıllarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenler bilimsel ve kişisel özellikleri ile öğrencilerinin gelişiminde önemli izler bırakır. Bu izlerin olumlu ve yapıcı olması, öğretmenlerin akademik yeterlikleri kadar psikolojik sağlıkları ile de yakından ilgilidir. Çalışan bireylerin evlilik uyumunu ve yaşam doyumlarını, sosyal ilişkilerinin ve iş koşullarının iyi olmaması, maddi kazancın düşük olması gibi faktörler olumsuz etkilemektedir.

Evlilikte ve aile yaşantısında eşlerin çalışması evliliğe ve aileye olumlu katkılar sağlamakla birlikte eşlerin çalışma koşullarının ağır olması evlilik doyumunu ve psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilemektedir (Ono ve Raymo, 2005). Özellikle evli bireylerin çalışma saatlerinin çok olması eşlerine çocuklarına zaman ayıramama, ev işlerine dair sorumluluklarını yerine getirememe gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu koşullar ise eşlerin evliliklerinde uyumsuzluklara ve çatışmaya yol açarken yaşam kalitelerinin ise düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca çalışma saatleri çok yüksek olan evli kadın ve erkeklerin zamanlarının çoğunu ev dışında ve iş başında geçirdikleri çalışma saatlerini yarım zamanlı işte çalışarak düşüren bireylerin tam zamanlı çalışan bireylere göre daha fazla evlerine, çocuklarına ve eşlerine zaman ayırabildikleri evlilik uyumlarının ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Becker ve Moen, 1999; Bianchi, Milkie ve Sayer, 2000). Bu sonuçlar dikkate alındığında öğretmenlerin ders saati arttıkça evlerine, çocuklarına, eşlerine zaman ayırmaları mümkün olmamakta, ağır çalışma koşulları içerisinde hem yaşam kaliteleri düşmekte ve bunun sonucunda yaşamdan aldıkları doyum azalmakta hem de evlilik uyumları düşmektedir.

İlgili açıklamalar dikkate alındığında öğretmenlerin evlilik uyumlarının yüksek olması, kendi aile yaşantıları kadar iş yaşantıları ve yetiştirecekleri öğrencilerin gelişimleri açısından önemli olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmalar evlilik uyumunu açıklamada bazı değişkenler için yeterli olsa da; evlilik uyumuyla ilgili ve onu birçok faktörün nasıl etkilediğini açıklayacak karmaşık modeller için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Robinson ve Blanton, 1993). Değişen ve gelişen dünyayla birlikte buna ayak uydurmaya çalışan eğitim sektörünün yapılan sistem yönlü ve fiziksel iyileştirmelerin yanı sıra çalışanlarının evlilik uyumlarının da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla evlilik uyumuyla ilgili bugüne kadar birçok araştırma yapılmış olsa da özellikle öğretmenleri kapsayan yeteri kadar araştırma yapılmadığı bilinmektedir. Bu da yapılacak araştırmanın önemini arttırmaktadır. Buradan hareketle bu araştırma kapsamında öğretmenlerin evlilik uyumu yaş, cinsiyet, kıdem yılı, haftalık ortalama çalışma süresi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, aylık ortalama gelir, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama gibi değişkenler açısından anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Elde edilecek bilgilerin, evlilik uyumunun belirleyicileri hakkında alana daha fazla bilgi kazandıracığı ve evlilik danışması alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın değişkenleri olan evlilik uyumu, iş doyumu ve yaşam doyumu kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Bu araştırma Adana ili Seyhan ilçesi sınırları içinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda çalışan araştırmaya katılmaya gönüllü öğretmenlerle sınırlıdır.
3. Araştırma verileri yalnızca öğretmen grubundaki yetişkinlerden toplanacağından sonuçlar benzer gruplara genellenebilecektir.

1.5. Sayıtlar

1. Öğretmenlerin ölçekleri içtenlikle ve yansız bir şekilde yanıtlayacakları ve geçerli ve güvenilir bilgiler alınacağı varsayılmaktadır.

2. Örneklem olarak ele alınan grubun evreni temsil edeceği, evrenin görüş ve eğilimlerini yansıtacağı varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Evlilik Uyumu: Eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Spanier, 1976).

İş Doyumu: Çalışan kişinin yaptığı işi, iş ortamı ve çalışma koşullarını değerlendirmesi sonucu oluşan duygusal bir tepkidir (Hayran ve Aksayan, 1991).

Yaşam Doyumu: Bir insanın beklentileriyle elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003).

Öğretmen: Öğretmenler, eğitim, öğretim ve bununla ilgili yöntem ve yönetsel görevlerde bulunan, değişme ve gelişme için bilgilerin, fikirlerin ve kişiliklerin etkileşimine imkân veren, bunun sağlanmasını amaçlayan, teşvik eden demokratik tutum ve uygulamaların olmasını sağlayan önemli bir kişidir (Değirmencioğlu ve Küçükahmet, 1999) .

BÖLÜM I

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Literatür incelendiğinde evlilik ve aile kavramlarını açıklayan kuramların iç içe olduğu dikkati çekmektedir. Kuramlar aile ve evliliğin humanistik, davranışsal yönünü, eşler arasındaki ilişkinin niteliğinin nasıl olduğunu ve eşlerin birbirlerini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Teoriler, aile üyelerini etkileyen problemleri (ekonomik, iletişimle ilgili, duygusal, cinsel sorunlar) değerlendirmektedir. Fonksiyonel olmayan ailede eşlerin rolleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle yaklaşımlar, aile ve evliliğin yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından irdelenmesinin önemli olduğunu ve eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının aile ve evlilik uyumu açısından büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ayrıca kuramlar açısından aile ve evliliği etkileyen faktörler olarak, ailenin yaşam döngüsü süreci, sosyo-ekonomik düzeyi, eşlerin eğitim düzeyi, etnik köken, din, cinsiyet rolleri belirtilmekte ve faktörlerin eşler arasındaki doyumunu olumlu veya olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (L'abate, 1994).

Sadish, Ragsdale ve Glaser (1995), ailenin çoklu ünitelerden oluşan bir birim olduğunu ve evlilik biriminin bu birimler içerisinde çok önemli bir yer kapsadığını belirterek, özellikle niteliksel ve niceliksel evlilik çalışmalarında aile ile ilgili yaklaşımların, evliliği iyi bir şekilde açıkladığını vurgulamaktadır. Sperry ve Carlson (1991), evlilik ve aile ile ilgili birçok yaklaşımın olduğunu ifade ederek özellikle psikoanalitik, yapısal, stratejik, bilişsel-davranışçı ve sistem yaklaşımlarının aile ve evlilik çalışmalarının kuramsal yapısını oluşturduğunu belirtmektedir.

Everett (1990), aile ve evlilik yapısının son 60 yıl içerisinde değişim gösterdiğini, aile ve evlilik çalışmalarının benzer yaklaşımlarla açıklandığını ifade etmektedir. Aile sistemini Freud'un yaklaşımını temel alarak açıklamış, ailenin problemini çözerken eşler arasındaki evlilik uyumunun ve ailenin diğer üyelerinin geçmiş yaşantılarının aile ve evlilik açısından önemli olduğunu belirtmiştir (Akt. Goldenberg ve Goldenberg, 1996)

Aile ve evlilik, farklı sistemler gibi görülse de birbirini tamamlayan yapılar olarak ele alınmaktadır. Aile zaman içinde değişmekte ve gelişmektedir. Aile yaşam döngüsü modeli bu değişimi ve gelişimi açıklayan iyi bir model olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Model, sistem kavramları ile bütünleşmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır (Nystul, 1999). Aile yaşam döngüsü modeli, genellikle ailenin zaman içinde gelişimini betimlemek için kullanılır. Bu model bireyin yaşam sürecinin bütün boyutlarını içerir. Ancak burada aile bir bütün olarak vurgulanır (Gladding, 2002). Aile yaşam döngüsü modeli ilk olarak Evelyn Duvall tarafından geliştirilmiştir. Model evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler, yetişkin çocuğu olan aileler olmak üzere dört evreden oluşmaktadır. Daha sonra aile yaşamı döngüsü modeli sekiz evreye çıkartılmıştır (Nystul, 1999).

Aile yaşamı döngüsü modeli evlilik ve aileyi gelişimsel anlamda anlayabilmek ve sınıflamak açısından önem taşımaktadır. Bu modelde aile ve evlilik birleştirilmiş bir biçimde gösterilmektedir. Carter ve McGoldrick (1988), aile yaşam döngüsü modelinin içiçe geçmiş birimlerden oluştuğunu ve bu birimlerin oluşumunun evlilikle sağlandığını belirterek eşler arasındaki ilişkinin ve evlilik doyumunun ailenin yaşam döngüsünü olumlu ve olumsuz şekilde etkileyebildiğini belirtmişlerdir. Mikessell, Lusterman ve McDaniel (1998), ailenin evlilikle başladığını daha sonra çocukların doğmasıyla aile kavramının ortaya çıktığını ve aile yaşamı döngüsünde ilk aşamayı oluşturan evliliğin, ailenin sağlıklı veya sağlıksız olmasını etkilediğini belirtmekte ve aile yaşam döngüsü modelinin, aile ve evliliğin gelişimsel olarak yönünü gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu modele göre aile bir bütündür ve bu bütünün oluşumunda evlilik, büyük önem taşımaktadır. Carter ve McGoldrick (1999) eşler arasındaki ilişkinin, iletişimin iyi olmasının bütünün diğer parçalarını olumlu etkileyeceğini vurgulamaktadır.

Ludwig Von Bertalanfy, 1940'larda sistem yaklaşımını geliştirmiş ve ailenin çok geniş bir sistem olduğunu vurgulayarak aile ve evlilikteki kişilerarası etkileşimlerin önemini belirtmiştir. Özellikle evlilikteki etkileşimin ailenin diğer sistemlerini de etkilediğini vurgulamıştır (Akt. Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Evlilik, aile sisteminin oluşumunu sağlamaktadır. Bu nedenle evlilikle ilgili danışma yaklaşımları (sistem yaklaşımı, stratejik yaklaşım, bilişsel-davranışçı yaklaşım, yapısal yaklaşım, iletişim yaklaşımı), evlilikle ilgili problemleri, eşler arasındaki ilişkiyi ve iletişim biçimini, eşlerin diğer özelliklerini (yaş, eğitim, meslek, çocuk sayısı, evlilik süresi, cinsiyet, evlenme biçimi gibi), eşlerin çocukları ile olan ilişkilerini birlikte incelemenin önemini belirtmektedirler. (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Geleneksel aile ve evliliklerde eşlerden biri (koca) çalışmakta, kadın ise evinin işleri ve çocukları ile ilgilenmektedir. Günümüz aile yapısında evlilik değişmektedir. Çiftler birbirlerini tanıyarak evlenmek istemektedir. Bunlarla beraber günümüz aile

yapısında kadının iş hayatına girmesiyle birlikte eşe olan ekonomik bağımlılığın azalması, geleneksel yapıya bağlılık açısından farklılıklar olması gibi faktörler eşlerin evliliklerindeki konumlarının değişmesine neden olmaktadır. Bu değişim sebebiyle evlilikte eşler arasındaki uyumun tekrar sağlanması gerekmektedir. Evlilikte uyumun bozulmasına sebep olan etkenlerin evlenme yaşı, düşük sosyo-ekonomik düzey, flört döneminde eşlerin uyumu ve çocuk sayısı olduğu belirtilmektedir.

Evlilik ilişkisi, evlilik mutluluğu ve evlilik uyumu gibi kavramlar, birçok araştırmaya temel oluşturmuştur. Sadece psikiyatrist ve psikologlar değil, farklı bilim dallarından pek çok bilim adamı da konuya ilgilenmiştir.

Evlilik yakın ilişkiler bağlamında incelenen kavramlardan biridir. Fidanoğlu (2006) evliliği birbirinden farklı ilgi istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları ilişkiler sistemi olarak tanımlamaktadır. Şendil ve Kızıldağ (2003)'a göre ise evlilik aile hayatını etkileyen çok önemli bir alt sistemdir. Kendi kuralları olan veya karı-koca arasında belirlenmiş bir kurum olarak evlilik kelimesi, bir tören, formalite, kontrat veya davranış olarak belirlenebilmektedir.

Aile hayatının alt sistemlerinden biri olan evlilik, resmi, duygusal, davranışsal, biyolojik yönleri olan sosyal bir sistem olmakla birlikte toplumsal yapıyı da birçok yönden etkileyen temel birim olarak kabul edilen kültürel bir olgudur. (Tutarel-Kışlak, 1999). Evlilikte çiftlerin birlikteliklerinden yaşadıkları mutluluk ve memnuniyet uyum olarak adlandırılır. Fışiloğlu (1992) evlilik uyumunu, bireylerin evlilik yaşantılarında iyi veya kötü ilişki boyutundaki hareketlilik süreci olarak tanımlamaktadır. Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aile ile ilgili konularda fikir birliği yapan ve problemlerini olumlu bir şekilde çözen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Evlilik uyumu, çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu tanımlar.

Spanier (1976) ise, evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlamaları ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişimleri şeklinde tanımlamıştır. Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği, eşlerin birbirleri ile iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşamadıkları, anlaşmazlıkları her iki tarafın da memnun olacağı şekilde çözümledikleri evlilik olarak ileri sürmektedir.

Evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilikteki mutluluk, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin farklı bileşenlerini tanımlamak için kullanılan

kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı ise tüm bu kavramları kapsayan genel bir kavramdır. Spainer'a göre evlilik kalitesi evli çiftlerin evliliklerinin birçok yönü ile ilgili yaptıkları kişisel değerlendirme olarak tanımlanabilir ve yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Akt. Spainer ve Lewis, 1980). Evliliğin niteliğini yordamada ise uyumun daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır.

Evlilikle ilgili yapılan birçok çalışmada evlilik uyumu, evlilik doyumu ve evlilik kalitesi en sık kullanılan kavramlar olmuştur. Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları aralarında yüksek korelasyon olması nedeni ile sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu oldukları ifade edilerek bu iki kavramın farklı kavramlar olmadığı kabul görmektedir (Yılmaz, 2001).

Öğrenme kuramı aşk ve evliliği tepkisel ve edimsel koşullanma ilkeleri ile açıklamaya çalışmaktadır, bireylerin birbirine yönelik davranışları, özellikle pekiştirmenin temeli olarak kabul edilmektedir. Evlilikte eşlerin birbirlerine yönelik davranış ve algılamalarında geçmiş yaşamlarındaki bu öğrenmelerin önemli etkileri olabilmektedir (Binici, 2000).

Yükleme kuramları insanların çevrelerinin nedensel yapısını bilişsel olarak kontrol etmek ve anlamak için güdülendiği varsayımına dayanır (Kuidaki, 2002). Evlilikte yapılan yüklemeler eşin davranışlarına atıfta bulunmak olarak değerlendirilebilir.

Bradbury ve Fincham'a (1990) göre, yüklemeler eşleriyle uyumlu ve eşleriyle uyumsuz çiftleri ayıran davranış değişikliklerine vurgu yapmaktadır. Eşleriyle uyumsuz olanlar, uyumlu olanlara göre, olumsuz eş davranışını suçlanmaya değer olarak algılamakta ve bencil yönlerinin ifadesi olarak değerlendirmektedirler. Sorumluluk yüklemesi, ahlaki sorumluluğa yakındır, aynı zamanda ahlaki sorumluluk da suçlama ile yakından ilişkilidir. Sorumluluğun suçlamayı etkileyen pek çok değişkenden etkilendiği vurgulanmaktadır.

Ellis (1986) sorunlu evlilik ilişkilerinde mantıksız beklentilerin ve fonksiyonel olmayan kognisyonun ilişkiyi olumsuz etkilediğini vurgulamıştır.

Evlilikte yaşanan sorunların ve onların evlilik doyumuyla olası negatif ilişkilerinin incelenmesi önemlidir; çünkü bazı sorunların evlilik üzerinde önemli negatif etkileri olabilir (Nunes, 2008). Evlilikle ilgili yapılan araştırmalar

incelendiğinde, aile ve evlilik yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından incelenmesinin önemli olduğunu ve eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının evlilik uyumu ve aile açısından büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır (Çelik, 2006). Evlilik uyumuyla ilgili araştırmalar genellikle ya evlilik nitelikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye ya da evlilik etkileşim süreçleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye odaklanılmışlardır. Uyumlu bir evliliğe bağlı olarak gelişen evlilik mutluluğu ve evlilik uyumu, insan yaşamında önemli bir rol oynamakta ve evli bireylerin psikolojik sağlığını yakından etkilemektedir. Uyumlu bir evlilik ilişkisi eşlerin evlilikten sağladığı doyumu ve evlilik mutluluğunu etkilerken, diğer değişkenlerle birlikte gittikçe zorlaşan sosyo-ekonomik koşullar karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da korumaktadır. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında bu tablo, eşler ve var ise çocuklar açısından bir yaşam krizine ya da travmaya dönüşmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Yıldırım (1992), evlilik uyumunu etkileyen etmenleri araştırdığı çalışmasında, küçük yaşta evlenmenin evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği, evlilik biçimi, eşlerin ev işlerini paylaşmaları, eşlerin cinsel yaşamda anlaşmaları, akraba evlilikleri ve sosyal destek değişkenlerinin evli bireylerin uyum düzeylerini önemli düzeyde etkilediği görülmektedir.

Sadish, Ragsdale ve Glaser (1995), ailenin çoklu ünitelerden oluşan bir birim olduğunu ve evlilik biriminin bu birimler içerisinde çok önemli bir yer kapsadığını belirterek, özellikle niteliksel ve niceliksel evlilik çalışmalarında aile ile ilgili yaklaşımların, evliliği iyi bir şekilde açıkladığını vurgulamaktadır.

2.1.1. Evlilik ile İlgili Yaklaşımlar

2.1.1.1 Sistem Yaklaşımı

Psikodinamik yaklaşım olarak ifade edilen sistem yaklaşımı evlilik ile ilgili literatürde birçok alan çalışmasının kuramsal zeminini oluşturmaktadır. Aile kuramcıları ailenin açık bir sistem olduğunu vurgulamaktadır. Sistem, içinde varolan iç ve dış uyaranlarla etkileşime girerek kendini geliştirebilmekte veya parçalanabilmektedir (Akt. Jones 1994). Ayrıca sistem, bireysel ve ortak fonksiyonelliği olan kendi içinde etkileşime sahip ve sistemi oluşturan bireyleri etkileyebilecek elementler grubudur. Buna paralel olarak sistem açık, dış faktörlerle de karşılıklı etkileşim halinde olan bir bütündür. Bu yaklaşıma göre aile kapalı bir birim olarak görülmemektedir. Aksine aile

içinde var olan farklı birimlerden oluşan (aile üyelerini oluşturan bireyler, eşler, çocuklar, ailenin yanında kalan akrabalar, arkadaşlar, iş arkadaşları vs.) ve bu ünitelerle etkileşim halinde olan dış olaylardan (içinde bulunulan toplum, ekonomik kriz gibi) etkilenebilmektedir ve bu etkilenme eş sisteminin evlilikten aldığı doyumun düzeyini değiştirmektedir.

White, Epston (1990) gibi postmodern kuramcılar ise sistem yaklaşımının günümüz koşullarına uygun olduğunu evliliği ve aileyi geniş bir perspektiften değerlendirebildiğini belirtmektedir. Ayrıca bu yaklaşıma göre, sistem içerisinde var olan bireylere karşı duygusal sorumluluklar, eşler arasındaki güç ve eşitlik, eşlerin birbirlerini kabul etmeleri, yaptıklarını onaylamaları ve benliklerine karşılıklı değer vermeleri, o ailenin dışındaki dışsal faktörlerin (iş, eşlerin ebeveynleri, okul gibi) eşlerin evlilik yaşantısını etkileme biçimi, cinsel yaşamla ilgili görevlerin yerine getirilmesi gibi bazı önemli noktaların özellikle eş sistemi arasındaki ilişkiden alınan doyumun en çok etkileyebileceğini ve eşler arasında evlilik doyumuna ya da doyumsuzluğuna neden olabileceğini ifade etmektedir.

Aileyi bir sistem olarak ele alırken geniş olan bu sistemin kendi içinde var olan alt sistemleri (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba-çocuk) ile ele almak ve tanımlamak büyük önem taşımaktadır. Çünkü sistemin içinde varolan alt sistemlerdeki bir problem sistemin bütününe etkilemektedir. (Jones, 1994).

Sistem olarak görülen ailenin karakteristik özellikleri; bütünlük, geribildirim ve eşsonluluktur. Bütünlük özellikle eşler arası etkileşimler eşlerin birbirlerini ve özelliklerini nasıl algıladıkları, kişilik özelliklerini, rollerini nasıl gördükleri evlilikte eşler arası bir bütünlüğün oluşması açısından önemlidir. Bu anlamda eşler birbirlerine bağımlıdır ve aile üyelerinin davranışları birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı bir yapı göstermektedir. Bütün parçaların tamamından oluşur ve bütünü oluşturan parçalar birbirini önemli derecede etkilemektedir. Sistem yaklaşımına göre geribildirim ve eşsonluluk eş sistemini, var olan diğer sistemleri etkilemektedir. Çünkü eş sistemini oluşturan karı-koca arasındaki bütünlüğün sağlanmasında önemli unsurlardan bir tanesi, eşlerin cinsellik ihtiyaçlarının giderilmesi olmaktadır ve bu ihtiyacın giderilmesi eşler arasındaki evlilik ilişkisinden doyum sağlanmasına neden olmaktadır. Eş sisteminin cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi, cinsel hayatın sağlıklı olması ise bu gereksinimlerin giderilmesi konusunda birbirlerine verdikleri geribildirimler ve etkileşimler (eşsonluluk) büyük önem taşımakta ve bu etkileşim her üyeyi aynı oranda etkilemektedir. Ayrıca eşler arasındaki geribildirim sistem içinde var olan üyeleri ve çevreden gelen uyarınları

da aynı oranda etkileyerek sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Ayrıca sistemin devamlılığını sağlayabilmek için aile sisteminin içerisinde yer alan eşler bir takım temel fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu temel fonksiyonlar sistem içerisindeki üyelerin gelişimi, onların ihtiyaçlarının giderilmesi, sevgi ve şevkat göstermek, inanç sistemlerinin oluşmasını ve cinsiyet rollerini benimsemelerini sağlamak, ev işlerinin yapılmasını sağlamak, sosyal ve kültürel kuralları benimsetebilmek, eşlerin duygusal tatminlerinin giderilmesi, iletişim kurabilmeyi öğrenmek, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmesi ve saygı göstermek gibi bireysel sorumlulukları içermektedir (Jones, 1994).

Sistem yaklaşımına göre karı-koca ilişkisi temeldir ve eş alt sistemi, kadın-erkek ilişkisi ve evlilik etkileşimi ile ilgili model oluşturarak diğer sistemleri eğitir. İhtiyaçların giderilmesi, farklılıkların tartışılması, birlikte karar alma, cinsellik ve bağlılık gereksinimlerini giderme, bir eşin diğerine davranış biçimi temeli oluşturan eş alt sistemini etkilemekle birlikte diğer sistemlerin iletişimini ve etkileşimini de etkilemektedir (Nazlı, 2001). Eş alt sisteminin önemli bazı ihtiyaçları gidermesi hem evlilik doyumunu açısından hem de aile sisteminin devamlılığı açısından önem taşımaktadır bu nedenle eş sisteminin yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır bu sorumlulukların yerine getirilmesi ya da yerine getirilmemesi eş sisteminin yaşadığı ilişkiyi aile, cinsellik ve benlik boyutları açısından etkileyebilmektedir. Bu sorumluluklar şu şekilde betimlenmektedir;

Aile Fertlerinin Kimlik Gelişimi: Kimlik gelişimi ile ilgili olarak ailenin yerine getirmesi gereken sorumluluklar; aile içi temaları açıklığa kavuşturma, cinsellik ve bununla ilgili rollerin benimsenmesi, eşler arasındaki cinsel ihtiyaçların giderilmesi, kişilerin birey olarak kendilerini aile içerisinde ortaya koyabilmesi gibi sorumluluklar yerine getirilmektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi ile aile üyeleri sistem içerisindeki yerini daha net görebilmektedir. Bu da bireyin kendilik (benlik) kavramının gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Sistem yaklaşımına göre eşlerin aile içinde oluşturdukları sınırlar içsel ve dışsal sınırlar olmak üzere ayrılmaktadır. İçsel sınırlar eş sisteminin dışında çocuk, ebeveyn-çocuk sistemlerinden oluşmaktadır. Dış sistemleri ise eşlerin evlilik doyumunu olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileyebilecek olan eşlerin kendi aileleri ve akrabaları oluşturmaktadır.

Aile İçi Sınırların Belirlenmesi: Ailenin içsel ve dışsal sınırlarının belirlenmesi ve bu sınırların korunarak devam ettirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. İçsel

sınırlar ailenin diğ er aile içi alt sistemleri ile bağlantılı olan sınırları belirtmektedir. Dışsal sınırlar ise ailenin dışındaki  evre (akrabalar, arkadaşlar, iş yaşamı, komşu çevresi vb.) ile olan sınırlarını ifade etmektedir. Özellikle eş sisteminden alınan doyumda dış sistemlerden biri olan eşlerin kendi ailelerinin etkili olmasının ailenin evlilik ilişkisine etkisinin büyük olduğunu göstermektedir.

Özellikle sistemlerin birbirlerinin her türlü duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi, ailenin bütünlüğünün sağlanması ve eş sisteminin ilişkilerinden doyum alması sağlıklı evlilik sisteminin oluşması ve devamlılığı açısından gerekli görülmektedir. Cinsel ihtiyaçların karşılanması sırasında sevmek, sevilmek, şefkat görmek, benlik eşlerin birbirlerini nasıl algıladıkları ve nasıl gördükleri ile ilgili onay, kabul edilme, değer görme ihtiyaçları ile ilgili duyguların giderilmesi evlilik ilişkisinden doyum sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Aile Sistemi İçinde Yer Alan Bireylerin Sürekliliğini Oluşturma: Aile sisteminin devamlılığı, fertlerin giyinme, yeme ve eğitim, eş açısından cinsel ihtiyaçların giderilmesi, değer görme, kabul ve onay gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi ile sağlanabilmektedir. Özellikle eşler bu sorumlulukları yerine getirirken çok fazla enerji ve para sarfetmektedir bu da eşlerin evliliklerinden aldıkları hazzı etkilemektedir (Sabatelli, 1995).

Sistem yaklaşımında evlilik, sistemin temelini oluşturmaktadır (Smith, Robinson, 1995). Yaklaşım nedensellik ilkesi üzerine temellendirilmiştir ve sistemi (evlilik ve aile) oluşturan üyelerin birbirleriyle etkileşime girerek diğer aile üyelerini etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca aile  yeleri birbirlerinin hareketlerinden sorumludur (Goldenberg, Goldenberg, 1996).

Goldenberg ve Goldenberg (1996), Sperry ve Carlson (1991) sistem teorisini açıklamada bir takım temel kavramlar oluşturmuşlardır;

 rg tlenme: Aile içi sistemler ile dış sistemler arasında bütünlük, hiyerarşi ve sınırların oluşturulması biçiminde tanımlanmaktadır (Gurman, Kniskern, 1981). Bütünlük, ailenin parçalardan oluşan bir bütün olduğunu ve bu bütünün parçalara göre daha önemli olduğunu ifade etmektedir (Everett, 1990). Hiyerarşi ailenin çeşitli alt sistemleri (karı-koca, çocuklar ve akrabalar) arasındaki ilişkilerin düzeyini belirtmektedir ve bu alt sistemlerin karşılıklı bir düzen ve aralarında bir sınır olduğunu vurgulamaktadır. Sınırlar sistem içinde yer alan bireyler veya dış çevredeki bireyler, alt sistemler arasında varolan görünmeyen sınırları ifade etmektedir (Goldenberg, Goldenberg, 1996).

Sağlıklı Aile Sistemi: Üyelerinin birbirini desteklediği, duygularına değer verdiği ve kendini emniyette hissettiği aile olarak belirtilmekte ve sağlıklı aile sistemine sahip olan ailedeki çiftlerin evlilik doyumlarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Akt; Nystul, 1999).

Ebert (1978), Stinnet ve DeFrain (1985) sağlıklı aile ve evliliğin işlevsel özelliklerini, eşlerin bireysel farklılıklarıyla birbirlerini kabul etmeleri, yaptıkları davranışları ve paylaşımları onaylamaları, eşler arasında varolan özel ilişki sürecinde yaşanan cinsellikte sevgi ve şevkat duygularını paylaşmaları, diğer sistemlerle (eşlerin ailesi ve çocuk sistemi) ilgili sınırları açık ve belirgin olması için çaba göstermeleri biçiminde açıklamakta ve bu kavramların eşlerin evlilik ilişkisinden aldığı doyumunu ve kalitesini etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca evlilik doyumunun etkilenmesinde sosyal ilgi, iç ve dış sistemler arasındaki sınırların belirginliği, birlik, mizah duygusu, sorumluluk, iletişim, birlikte zaman geçirme, maneviyat, başa çıkma becerileri gibi ögelerin önemli role sahip olduğu vurgulanmaktadır (Nystul, 1999).

Framo (1992), aile sisteminde görülen problemlerin, duygusal rahatsızlıklara, evlilik çatışmasına, evlilikle ilgili doyumsuzluğa, çocuklarla ilgili sorunlara neden olduğunu belirtmektedir. Alt sistemler gereksinimlerini karşılayarak doyum sağlamaya çalışırlar. İhtiyaçların giderilmesi sırasında problemler yaşanabilmekte ve problemi çözmek için geçici çözümler kullanılmaktadır. Örneğin, eşler arasında yaşanan kavgaların çözüme ulaşmadan kapatılması, eşler arasındaki doyumun düşmesine neden olabilmektedir. Bu durum sadece eşleri olumsuz yönde etkilememekte sistemin diğer parçalarına da (çocukları) olumsuz etki etmektedir.

Sistem teorisine göre eş sisteminde yaşanan psikoseksüel ilişkinin yönü ve eşlerin psikoseksüel gelişimleri eşlerin evlilikten sağladığı doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir (Framo, 1992). Noller (1993) eşler arasındaki cinsel bağlanmanın, romantik uyumun, cinsel ihtiyaçların karşılanmasının doyumunu büyük oranda etkileyebileceğini ve eşlerin birbirlerine gösterdikleri cinsel içerikli sevgi davranışlarının ilişkiden alınan hazzı arttırdığını belirtmektedir. Bu yaklaşım biçiminde aile, alt sistemlerden oluşan ve birbirini etkileyen bir bütün olarak görülmekte ve aile sisteminin devamlılığının sağlanmasında alt sistemlerin birbirleri ile olan etkileşiminin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca eşler, çocuklar, çocuklar-anne, çocuklar-baba alt sistemlerinin içerisinde var olan bir problemin diğer alt sistemleri etkilediği vurgulanmaktadır. Özellikle duyguları paylaşabilmenin, kişinin kendi benliğini rahatlıkla ortaya koyabilmesinin, yeme, içme, barınma ve maddi ihtiyaçlarını

gidermesinin, kişilerin doyum sağlayabilmesinde ve sağlıklı bir aile oluşumunda önemli rol oynadığı belirtilmektedir.

Skyner (1976) sistem teorisine göre eş sistemini oluşturan evli bireylerin birbirlerinin kişilik özelliklerini kabul etmesinin, eşlerin bireysel farklılıklarını benimsemesi için çaba sarf etmesinin evlilik doyumunu etkileyen önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, eşlerin özellikle bireysel farklılıklarını onaylaması eş sisteminin sağlıklı ilişki kurması ve doyum alması açısından büyük öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle sistem yaklaşımına göre bireyler bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendi kişilik özelliklerine benzer bireyleri tercih etmektedirler, bu durumun eş sisteminin ilişkiden doyum alması açısından önemli olduğunu ifade etmektedir.

Sistem teorisi eşlerin birbirlerini algılama biçiminin eş sisteminden alınan doyumun önemli belirleyicilerinden biri olduğunu belirtmektedir. Teoriye göre eşler çeşitli bireysel farklılıklara ve kişilik özelliklerine sahiptirler, eşlerden biri dominant, agresif özellikler sergilerken, diğeri sessiz, duygusal, mazoşist özellikler gösterebilmektedir. Böyle bir durumda eşlerin farklı özelliklerini anlamaya çalışması eş sisteminden dolayısıyla evlilikten alınan doyumun artmasına neden olmaktadır. Yaklaşımına göre eşlerin benzer kişilik yapısına sahip olması ve varolan farklılıkları anlamaya çalışması, eşlerin fiziksel özelliklerini, tutum ve düşüncelerini algılama biçimi ile evlilik doyumunu arasında bir ilişkinin varolduğu belirtilmektedir (Jensen, 1978). Sistem yaklaşımı, evlilik ile ilgili literatürde birçok alan çalışmasının kuramsal zeminini oluşturmaktadır. Sistem açık, dış faktörlerle de karşılıklı etkileşim halinde olan bir bütündür. Bu yaklaşıma göre aile kapalı bir birim olarak görülmemektedir. Aksine aile içinde var olan farklı birimlerden oluşan, (aile üyelerini oluşturan bireyler, eşler, çocuklar, ailenin yanında kalan akrabalar, arkadaşlar, iş arkadaşları vs.) ve bu ünitelerle etkileşim halinde olan dış olaylardan (içinde bulunulan toplum, ekonomik kriz gibi) etkilenebilmektedir ve bu etkilenme eş sisteminin evlilikteki uyumun düzeyini değiştirmektedir (Çelik, 2006).

Framo'ya (1992) göre, aile sisteminde görülen problemler, duygusal rahatsızlıklara, evlilik çatışmasına, evlilikle ilgili doyumsuzluğa, çocuklarla ilgili sorunlara neden olmaktadır. Bu yaklaşıma göre evlilikte uyumun en önemli yordayıcılarından biri eşlerin birbirini algılama biçimidir.

Jones (1994), aileyi bir sistem olarak ele alırken geniş olan bu sistemin kendi içinde var olan alt sistemleri (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba- çocuk ile ele almanın

büyük önem taşıdığını, çünkü sistemin içinde var olan alt sistemlerdeki bir problem sistemin bütünü etkilediğini savunmaktadır. Sistemin devamlılığını sağlayabilmek için aile sisteminin içerisinde yer alan eşler bir takım fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu temel fonksiyonlar sistem içerisindeki üyelerin gelişimi, onların ihtiyaçların giderilmesi, sevgi ve şefkat göstermek, inanç sisteminin oluşmasını ve cinsiyet rollerinin benimsemelerini sağlamak, ev işlerinin yapılmasını sağlamak, sosyal ve kültürel rolleri benimsetebilmek, eşlerin duygusal tatminlerinin giderilmesi, iletişim kurabilmeyi öğrenmek, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmesi ve saygı göstermek gibi bireysel sorumlulukları içermektedir.

Sistem teorisine göre eş sistemini oluşturan bireylerin birbirlerinin kişilik özelliklerini kabul etmeleri, eşlerin bireysel farklılıklarını benimsemesi için çaba sarf etmesi evlilik doyumunu etkileyen önemli bir faktördür. Dolayısıyla sistem yaklaşımına göre bireyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendi kişilik özelliklerine benzer bireyleri tercih etmektedirler (Skyner, 1976).

2.1.1.2. Yapısal Yaklaşım

Salvador Minuchin' nin geliştirmiş olduğu yapısal aile kuramı ailenin sosyal bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ailede var olan sosyal yapı aile üyelerinin etkileşimi ile değişmektedir. Yapısal aile kuramcıları, ailenin sosyal yapısını bir sistem olarak görmekte ve sosyal yapının parçalarını oluşturan alt sistemlerin nasıl etkileşime girdiğini, eşler ve çocuklar arasında dengenin nasıl sağlandığını, aile dönüt mekanizmasının nasıl oluştuğunu ve etkili olmayan iletişim biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını irdelemektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Yapısal aile modelinde, sistem birbiri ile etkileşim halinde olan küçük alt sistemlerden oluşmakta ve bu alt sistemler bütünü temsil etmektedir. Evlilik alt sistemi eşlerden oluşmaktadır. Eşler evliliğin ilk yıllarında etkileşim kalıpları geliştirerek birbirlerini tanımaktadırlar. Eşlerin davranışları, yargıları, değerleri ve duyguları ile ilgili beklentileri bulunmaktadır. Eşler arasındaki etkileşimin sağlıklı gelişmesi çiftler arasında doyumsuzluğa neden olmaktadır (Minuchin ve Fishman, 1981).

Evlilik alt sistemi yapısal olarak zaman içerisinde değişmektedir ve evlilik alt sisteminin, sistemin devamlılığını sağlamak, sistemi korumak ve çocuklarının sosyalizasyonunu sağlamak gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Eş alt sisteminin gücü ve sürekliliği ailenin tutarlı bir gelişim göstermesi açısından önemlidir. Eşler

birbirlerinin farklı kişilik özelliklerini öğrenerek, ihtiyaçlarını karşılar ve birbirlerinin rollerini tamamlamaya çalışırlar. Bu şekilde ailenin devamlılığı ve eşler arasındaki psikolojik doyum sağlanabilmektedir (Friedlander, Wildman ve Hetherington, 1991). Aile içerisinde eş, ebeveyn ve çocuk alt sistemleri son derece önemlidir. Sağlıklı bir aile ve evlilikte üç alt sistemin bütünlük içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Eşler diğer alt sistemlerin (çocuk-ebeveyn, kardeş) sosyalleşmesi için önemli bir odaktır ve benlik duygularının oluşmasını sağlamaktadır. Eşler, bireyin ait olma, farklı duyguları yaşayabilme ve aktarabilme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Çiftlerin kendilerinin ve ailenin diğer üyelerinin psikolojik doyumlarını sağlamak için bu ihtiyaçları gidermeleri önem taşımaktadır (Gladding, 2002). Griffin ve Green (1999), eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların, alt sistemlerle ilgili ihtiyaçların karşılanamaması, sorumlulukların yerine getirilmemesi ve sistemler arası iletişimin kopuk olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

2.1.1.3. Davranışçı Yaklaşım

Bu yaklaşımın genel amacı, ailede karşılıklı etkileşimlerin oranını arttırmak, istenmeyen etkileşimleri azaltmak ve iletişim ile problem çözme becerilerini öğretmektir. Kişilerarası etkileşimin değişmesi vurgulansa da dikkatler genel olarak iki kişilik birime (eşlere) yoğunlaşmaktadır (Nichols, Schwartz, 2002).

Davranışçı aile yaklaşımının temelinde şu faktörler bulunmaktadır: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlarda öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışlar yeni davranışlarla değişebilmektedir.(Gladding, 2002). Davranışçı aile yaklaşımında, sistemli bir şekilde ebeveyn, çocuk, eş sistemlerinin fonksiyonel olmayan davranış biçimlerini değiştirmek amaçlanmakta ve fonksiyonel olmayan davranışların yerine fonksiyonel davranışlar yerleştikçe aile ve evlilikteki doyumun pozitif bir yönde değişeceği vurgulanmaktadır (Dattilio, 1998).

Davranışçı kuram aile ve evliliği şu temele dayandırmaktadır. Evlilikte zorlanma, evli çiftlerin birbirlerine ilettikleri pekiştirecin miktarından ve her bireyin pekiştireç ve cezayı birbirine aktarmasından kaynaklanmaktadır (Barkers, 1992). Davranışçı aile terapisinin aile üyelerine kazandırmak istedikleri şunlardır:

- Başkalarının ne istediğini açıkça sorabilmek.

- Olumlu olumsuz dönütleri hem vermeyi hem de algılamayı öğretmek.
- Saldırganlaşmadan kendine güvenme ve iddialı olmayı öğrenmek.
- Suçluluk hissetmeden konuşabilmek.
- Olumlu benlik algısı geliştirmek.
- İletişim ve sosyal becerileri öğretmek.
- Ailedeki çeşitli problemlere çözüm getirebilmek için çatışma çözme stratejilerini öğretmek (Akt. Nazlı, 2001).

Davranışçı yaklaşım, davranışların düzenlenmesi ile eşlerin evlilik ilişkilerinin, doyum düzeylerinin artacağını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre evlilik doyumu, uyumu şu faktörlere bağlıdır:

İlk olarak, eşler heyecan veren ve sempatik gelen bazı davranışların tekrarlanmasına zamanla alışmaktadır. Bu alışma süreci sonucunda hoş giden davranışların cazibesi ortadan kalkmaktadır. Böyle bir problemin evlilik ilişkisine etki etmemesi için evli çiftin davranışlarının geniş bir yelpaze içerisinde bulunması gerekmektedir. Yani evlilikte davranış farklılığı doyum düzeyini artırır.

İkinci olarak, bir kişinin eş seçimi ne kadar titiz olursa olsun, zaman içinde eşi ile isteklerinin çatıştığı bir dönemle karşılaşmaktadır. Çatışmalarını gereken biçimde çözümleyemeyen eşlerin mutsuz oldukları araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Eşler birbirleriyle daha çok vakit geçirmeye başladıkça çatışma yaşamaktadırlar. Çünkü eşler bir süre sonra birbirlerini her yönü ile tanımaya ve birbirlerinin olumsuz yönlerini de görmeye başlamaktadırlar.

Üçüncü faktör ise, evlilik sistemi dışında yaşanan bir olaydan eşlerden birinin etkilenmesidir. Bu durum evlilik doyumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin , birbirleriyle iyi anlaşılan çiftlerden biri kariyerinde yükselme yaşayabilmektedir bu durum eşine işinden daha az yakınlık göstermesine neden olabilmektedir. Bu örneğe bağlı olarak, eşlerin evlilik sistemi dışında verdikleri kararlar veya yaşadıkları tecrübeler kimi zaman eşlerden birine ceza diğerine ödül niteliğinde farklı sonuçlar getirebilmektedir (Christenseni, Jacobson, Babcock, 1995).

Davranışçı yaklaşımda evlilikle ilgili üç temel ilke bulunmaktadır: Birinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların öğrenilmiş olduğu ve bu davranışların ailenin diğer üyelerini de etkileyerek sağlıksız bir aile ortaya çıkardığıdır. İkinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların olumsuz değişime neden olduğu ve geçmişte problem

yaratan davranışlarla değil yeni uyumsuz davranışlarla ilgilenmenin önemli olduğu, uyumsuz ilişkide yapıcı bir etki yaratmayan davranış örüntülerini yeni davranışlarla değiştirmenin eşlerin doyumunu arttırıcı bir etkisinin olduğudur. Üçüncü ilke; evlilikteki veya ailedeki sorunu çözmek için eşlerle görüşme veya ailenin uyumsuz davranışa sahip üyesiyle görüşme yapmak ve bu şekilde problemi ortadan kaldırmak. Üç ilkenin içeriğini oluşturan uyumsuz davranışlar, uyum sağlayıcı davranışlar ile değişmektedir ve değişim sonucu eşler evliliklerinde mutluluk yaşamaktadır (Gladding, 2002).

2.1.1.4. İletişim Yaklaşımı

Gottman (1990), kişilerarası iletişimde özellikle olumsuz duyguların aktarılmasının eşler arasındaki doyumunu negatif yönde etkilediğini vurgulayarak üç önemli unsur üzerinde durmaktadır:

- 1) Evliliklerinde doyum sağlayamayan çiftlerin, doyum sağlayan çiftlere oranla aralarında daha fazla olumsuz duygu yaşadıklarını belirtmektedir.
- 2) Evliliklerinden doyum alamayan çiftlerin birbirlerine çok fazla olumsuz tepki verdiklerini belirtmektedir.
- 3) Doyum sağlayan çiftlerin ilişkileri doyum sağlayamayan çiftlere oranla daha az yapılandırılmıştır. Ponzetti ve Long (1989), eşler arasında iyi bir iletişimin olmasını sağlıklı bir evlilik yordayıcısı olarak görmektedir. Ayrıca etkili iletişimin, ortak ilgilerin, problem çözme kapasitesinin, değişime uyum, ortak sorumluluk alma ve sorumlulukları paylaşma, birlikte eğlenebilme yeteneğinin olması gibi faktörleri de sağlıklı ve doyum sağlayan çiftlerin özellikleri olarak ifade etmektedir. Diğer taraftan aile üyelerinin birbirleri ile iletişim kurarken espri, şaka ve mizahı kullanmasının aile fertleri arasındaki etkileşimi güçlendirdiği ve bu ailelerin birbirlerine karşı duygularını bastırmadan aktarabildikleri, bunun da sağlıklı bir ilişki kurmada önemli olduğu belirtilmektedir (Wuerffel, DeFrain, Stinnet, 1990).

Evliliği etkileyen iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, iletişim biçimi, ikinci unsur ise problem çözme becerisidir. Özellikle eşler arasında etkili bir

iletişim becerisinin sergilenmesi, evlilik doyumunda önemli ve olumlu bir etki yaratmaktadır (Koch, Ingram, 1985; Akt. Thompson, Rudolph, 1996).

Griffin ve Greene (1999), iletişimin sadece bilgi alışverişi olmadığını, sözel olmayan davranışların da iletişimde önemli bir yere sahip olduğunu belirterek, aile içerisinde iki tip iletişim biçiminden söz etmektedirler. Bunlar, eşlerarası iletişim ve eşlerle diğer aile üyeleri arasındaki iletişimdir. Ayrıca eşlerarası iletişimin iyi bir aile düzeni oluşumunda önemli bir faktör olduğunu ifade etmektedirler.

İletişim ile ilgilenen bilim adamları, iletişimi evlilikteki mutluluğu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görmektedirler (Fowers, Pomerantz, 1992). Fowers (1993), evlilikte eşler arası iletişimin öneminden söz ederek, evlilikteki iletişimin iki önemli işlevini vurgulamaktadır. Birinci işlev, eşlerin karşılıklı olarak birbirini anlaması için çaba göstermesi ve duygusal yakınlıktır. İkinci işlev, iletişim problemleri yaratan yaşamsal zorlukları birlikte çözmektir.

Evlilikte problemleri yaratan bir çok neden vardır. İletişim problemlerini eşlerden birinin diğerine söylemesi, etkili iletişim tekniklerinin öğretilmesi, problemin çözümü için katkıda bulunmaktadır ancak bu tip yaklaşım evlilikte varolan iletişim biçimlerini kısa süreli olarak etkilemektedir (Noller, Fitzpatrick, 1990; Noller, 1993). Gotman (1999), eşler arasındaki savunucu iletişim tarzının, eşlerin birbirlerini anlamasını, birbirlerine karşı empati geliştirmelerini engellediğini, bunun da evlilikte çatlamalara neden olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle evlilikte eşler arasındaki iletişim tarzlarının ne olduğunun anlaşılması ve bu tarzların ne derece yarar ve zarar sağladığının bilinmesi son derece önemli olmaktadır. Çünkü eşler arasında kurulan iletişim biçiminin evlilik doyumuna önemli düzeyde etkisi söz konusudur.

2.1.1.5. Bilişsel Yaklaşım

Burada akılcı-duygusal yaklaşım ve sosyal öğrenme yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Akılcı-duygusal yaklaşımın aile üyelerinin mantıksız inançlarının duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu fark etmelerine yardım etmektedir (Nichols, Schwartz, 2002). Bilişsel yaklaşıma göre, aile üyelerinin duygusal problemlerinin nedeni dış ve çevre koşulları değil, mantıksız inançlardır. Aile üyeleri mantıksız inançları sürekli tekrarlamaktadırlar. Bu inançların, kendi ebeveynlerinden kaynaklandığını farkında olmadan öğrenmekte ve aile içi ilişkilerdeki fonksiyonelsizliği sürdürmektedirler. Aile üyeleri fonksiyonelsizlik ile ilgili farkındalık kazanarak gerçek

olmayan inançlarını değiştirebilmektedirler. Bilişsel aile yaklaşımında, kendini kabul etmeme önemli bir faktör olmaktadır. Bu yaklaşım bireylerin başkalarını kabul etmelerini öğretmeye çalışmaktadır. Böylece bireylerin daha mutlu yaşayacaklarına inanılmaktadır.

Bilişsel davranışçı yaklaşımın temel bakış açısı aile üyelerine, diğer aile üyelerinin söylediklerini fazla ciddiye almamalarını öğretmek, başkalarının aile içinde nasıl hareket etmesini istiyorsa ona göre kişinin kendi katılıklarından nasıl vazgeçebileceğini göstermektir. Ayrıca bu yaklaşımda aile üyelerini, duygularını yaşamaları için cesaretlendirmek, bu duygulardan ortaya çıkan enerjileri kullanarak başka aile üyelerinden isteklerini sormaları için onlara yardım etmek önem taşımaktadır. Bilişsel davranışçı yaklaşımın amacı, aile üyelerinin mantıksız inançlarının farkına varmalarına yardımcı olmak ve bu inançları nasıl bırakacaklarını öğretmek, kişilerin akılcı olmayan inançları ile mücadele etmelerini benimsetmek ve bireylere kendilerini sıkıntıya sokmadan aileleri ile nasıl ilgileneceklerini göstermektir (Dattilio, Bevilacqua, 2000).

Sullivan ve Schwebel (1995), aile ve eşler arasındaki doyumsuzluğun gerçekçi olmayan düşüncelerden, duygulardan, davranışlardan kaynaklandığını belirterek, eşler arasındaki doyumsuzluğun bilişteki gerçekçi olmayan düşüncelerin değiştirilmesi ile ortadan kalkacağını vurgulamaktadır. Bilişsel yaklaşımda insanların birbirlerine karşı hissettikleri, birbirleri ile ilgili düşünceleri ve algıları önemli rol oynamaktadır. Eşlerin birbirlerine karşı geliştirdikleri olumsuz yargıları, düşünceleri evlilik ilişkilerinde çatışma ve sıkıntı yaratmaktadır (Akt. Gladding, 2002).

Sosyal öğrenme kuramı ailenin zaman içerisinde nasıl etkilendiğini ve karşılıklı nedensel kalıpları nasıl geliştirdiğini göstermeye çalışmaktadır. Evreleri etkileyen faktörler şunlardır: Flört, evlilik, çocuklar, ikamet yerleri, meslek değişimleri, sosyo-ekonomik düzeydeki değişimler, çocukların evden ayrılması ve emeklilik. Bu evrelerin her birinde uyumsuz davranışların ortaya çıkma olasılığı yüksektir ve eğer bunlar düzeltilmezse fonksiyonelsizlik bir sonraki evreye geçmektedir. Genellikle problemin nedenlerinin eşler arasında uygun aile içi etkileşim becerilerinin yetersizliği, dış çevredeki değişimler, aile üyelerinin birbirine karşı kullandıkları pekiştiricileri azaltmaları, alışılmış tepkileri sürdürmeleri olduğu ifade edilmektedir (Akt. Nazlı, 2001).

Bilişsel yaklaşım doğrultusunda Akılcı-Duygusal Yaklaşım üzerinde durulmuştur. Akılcı-Duygusal Yaklaşımçılar aile üyelerinin mantıksız inançlarının

duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu fark etmelerine yardım etmektedir. Bilişsel yaklaşımın temel bakış açısı eşler arasındaki duygusal sorunların ve doyumsuzluğun sebebinin olayların nasıl olduğu değil, bireylerin olayları mantıksız inançlar doğrultusunda algılayış biçimleri olduğunu göstermektedir.

Bilişsel-davranışçı yaklaşımın temel amacı, eşlerin mantık dışı inançlarının farkına varmalarını sağlamak ve bu inançlardan nasıl vazgeçeceklerini öğretmek, bireylerin bu inançlarla baş edebilmelerine yardımcı olmak ve kendileri sıkıntıya girmeden aileleri ile nasıl ilgileneceklerini onlara göstermektir. Bu yaklaşıma göre aile ve eşler arasındaki uyumsuzluk gerçekçi olmayan düşüncelerden, duygulardan, davranışlardan kaynaklanmakta, eşler arasındaki doyumsuzluğun bilişteki gerçekçi olmayan düşüncelerin değiştirilmesi ile ortadan kalkacağı vurgulanmaktadır (Sullivan ve Schwebel, 1995).

2.1.1.6. Stratejik Yaklaşım

Salvador Munichin, Paul Watzlawick, John Weakland ve Cole Madanes stratejik kuramın öncüleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Madanes'e göre aile ve evlilikteki sorunlar sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır ve bu ikilemler dört gruba ayrılmaktadır. Birinci ikilem; eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteği çatışma ve davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İkinci ikilem; eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularını ifade etmeleri evlilik doyumunu etkilemektedir. Üçüncü ikilem; aile üyelerini sevmek ve korumak ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. Eşler açısından bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi bir tutum (zarar verme, sevmeme) sergilenmesi durumunda doyumsuzluk ve aile içi sorunların kendini göstermesi söz konusudur. Dördüncü ikilem ise, eşler arasındaki çatışmanın giderilmesi için çiftlerin birbirlerine pişmanlıklarını dile getirmesidir. Bu dört ikilem grubu için Madanes bir takım stratejiler belirlemenin önemli olduğunu ve eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların uygun stratejiler oluşturularak giderilebileceğini belirtmektedir (Gladding, 2002).

Stratejik aile yaklaşımında, iletişim eşler arasındaki ilişkinin özünü belirlemektedir. Çiftlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu önemli derece etkilediği vurgulanarak, ilişkide eşlerin birbirlerine karşı samimi, sıcak ve açık bir iletişim tarzı göstermesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Evliliklerde var olan bir problem hastalık belirtisi olarak kabul edilmemekte ve bu problemler kişilerarası olaylar

olarak açıklanmaktadır. Problemleri giderebilmek için ise soruna özgü stratejiler geliştirilmelidir. Her probleme özgü farklı bir strateji geliştirmek evlilikte doyumun sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir (Goldenberg, Goldenberg 1996).

Stratejik aile ve evlilik kuramında problem üç şekilde gelişmektedir. Birincisi sibernetik kökenlidir, burada zorluklar kronik sorunlara dönüşmektedir. İkinci problem yapısaldir; sorun ailenin hiyerarşisi veya sınırlılıklarındaki bir bozukluktan kaynaklanmaktadır. Üçüncüsü ise fonksiyoneldir; burada problem, bireylerin dolaylı olarak birbirini koruma ya da kontrol etmeye çalışmalarından kaynaklanmaktadır (Nichols, Schwartz, 2002). Stratejik aile kuramı şu boyutları ele almaktadır:

- **Aile kuralları:** Aile içi gizli ve açık aile kuralları, aileyi geliştirmek için kullanılmaktadır.
- **Aile dengesi:** Aile içindeki kalıpların işlevselliğini devam ettirmek için gösterilen eğilimdir. Örneğin; yatış ve kalkış saatlerinin sürekli aynı kalması.
- **Karşılık:** Bir aile üyesinin davranışı, diğerinin davranışına bağlıdır.
- **Gereksiz kurallar:** Aile gereksiz veya can sıkıcı rutinler ile etkileşimde bulunur.
- **-Noktalama:** Birbirleriyle etkileşimde olan insanlar söylediklerinin, diğer kişilerin söylediklerine neden olduklarına inanırlar.
- **Simetrik ve bütünleyici ilişkiler:** Aile içindeki ilişkilerin bazıları eşit, bazıları da eşit değildir.
- **Döngüsel nedensellik:** Bir olay bir başkasının nedeni değildir. Olaylar birbirleri ile ilişkilidir (Gladding, 2002).

Stratejik yaklaşımı benimseyen kuramcılar, aile ve evlilikte kişilerarası dengelerin iyi bir biçimde oluşmasına odaklanmışlardır. Bu yaklaşıma göre, evlilikte uyumun ve doyumun sağlanması için eşler arasındaki güç dağılımının ve hiyerarşik düzenin dengeli olarak sağlanması gerekmektedir. Stratejik kuram, evlilik doyumunu anlayabilmek için şu soruları cevaplandırmaktadır: Güzel şeylerin yaşanmasını sağlayan eşlerden hangisidir? Olaylara karşı verilecek tepkilerde belirleyici kimdir? Kim dinleyicidir? Sevgi duygusunu ve empati becerisini eşlerden hangisi daha çok göstermektedir? Eşlerden hangisi sakinleştirici rol üstlenir? Bu sorular hiyerarşik

düzenin uyum sağlayıcı yönünü oluşturmaktadır. Hiyerarşik düzenin katı ve baskıcı olan bölümünde ise şu sorulara cevap aranmaktadır: İlişkideki kuralları kim koyar? Eşlerden hangisi ne zaman neyin yapılması gerektiğini söyler? Eşlerden hangisi diğerine güven duygusu aşılır? İlişkide son sözü söyleyen kimdir? (Keim, 2000). Bu yaklaşıma göre eşler arasında bir görev dağılımı ve güç dengesi oluşturularak bir düzen kurulmaya çalışılmaktadır.

2.1.1.7. Yaşantısal Aile Yaklaşımı

Humanistik ve fenomenolojik görüşten temelini alan yaklaşımın öncüleri Virginia Satir, Carl Whitaker'dır. Bu yaklaşım, aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarını yükseltmeye odaklanmıştır. Eşler arasındaki problemlerin şimdi ve buraya getirilerek çözümlenmemesinin, geçmiş yaşantılara eşlerin takılı kalmamasının doyumunu arttırdığı belirtilmektedir. Satir (1972), yaşantısal aile yaklaşımını temel alarak ailedeki bireylerin duygusal farkındalıklarını arttırmanın önemini vurgulamıştır. Aile fertleri duygularını fark ettikçe onları bastırma eğilimi göstermektedir. Aile üyeleri arasındaki duyguları bastırma eğilimi üyeler arasında yeni sorunların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tip davranışlar sağlıklı aile ve evliliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Akt. Gladding, 2002).

Satir'e (1972) göre sağlıklı aileler üyelerine değer vermekte, birbirlerini dinlemekte, saygı göstermektedir. Eşler arasında sevgi ve saygı karşılıklıdır ve birbirlerine karşı eşler açık ve samimidir. Bu samimiyet ailenin diğer üyelerine de yansımaktadır. Aile içinde kaygı verici durumlar, öfkeler, kırgınlıklar açıkça konuşulabilmektedir (Akt. Nichols ve Schwartz, 2002).

Yaşantısal aile yaklaşımı evliliği ailenin başlangıcı olarak görmekte, eşler ve aile üyeleri arasında duyguların, sözel ve sözel olmayan davranışların hayata geçirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca duygular, sözel ve sözel olmayan biçimde ifade edilerek aile üyelerinin şimdi ve burada ilkesine uygun davranması sağlanır, bu sayede üyelerin benlikle ilgili farkındalıkları arttırılmaya çalışılır (Nystul, 1999).

Yaşantısal aile yaklaşımı insan kapasitesine önem vermektedir. Uyumsuz ya da sağlıklı davranışın, gelişim sürecinde bir aksaklıktan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Aile içerisinde varolan eksiklik bireyin kapasitesini ve yeteneğini farketmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle aile ve evlilik içerisindeki sorunları gidermek için eşlerin ve aile üyelerinin kapasitelerini farketmeleri ve potansiyellerini keşfetmeleri ve

bunu şimdi ve burada yaşayabilmeleri sağlıklı aile ve evlilik için önemli görülmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Hümanistik ve fenomenolojik görüşten temelini alan yaklaşımın öncüleri Virginya Satir ve Carl Whitaker'dır. Aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarının yükseltilmesi bu yaklaşımın odak noktasıdır. Eşler arasındaki sorunların şimdi ve burada yöntemi ile çözümlenmesinin, eşlerin geçmiş yaşantılara takılı kalmamasının doyumunu arttırdığı savunulmaktadır.

Bu yaklaşıma göre evlilik ailenin başlangıcıdır. Eşler ve aile üyeleri arasında duyguların, sözel ve sözel olmayan davranışların hayata aktarılması oldukça önemlidir. Duyguların, sözel ve sözel olmayan biçimde ifade edilerek aile üyelerinin benlikle ilgili farkındalıkları arttırılmaya çalışılması bu yaklaşımın amacıdır (Nystul, 1999).

2.1.1.8. Gelişimsel Yaklaşım

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin yerine getirmesi gereken görevler evlilikten alınan doyumun önemli belirleyicileri olmaktadır. Bu görevler; birbirlerine karşı sevgi ve şefkat duygularını tam olarak verebilmek, eşler arasındaki iletişim sistemini umulan bir biçimde geliştirmek, toplumsal sorumlulukları, yasalarla ilgili görevleri, komşuluk ilişkilerini geliştirebilmek, ev içi rahatlığı oluşturmak ve kurmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için güven veren ve sürekli olan bir işe sahip olmak, ilişki içerisinde eşlerin rollerini, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek bir biçimde ve otorite alanını belirleyen bir biçimde geliştirmek, evlilik ile ilgili sorumlulukları paylaşmak için bir prosedür geliştirmek, ev dışındaki işlerle ilgili rutin ilişkiler ve geçirilen minimum zaman ile ilgili bir program geliştirmek, birlikte karar verme becerisini geliştirmek, eşlerin kendi aralarında kabul edebilecekleri aile amaçları oluşturmak ve yaşam felsefesi geliştirmek, bir çift olarak birbirlerine moral vermek, çocukların ortak geleceği için ilişkiler geliştirmek olarak sıralanabilir (Gerson, 1995).

Stroup (1966) gelişimsel yaklaşımda aile yaşam döngüsü içerisinde bir takım görevlerin yerine getirilmesinin eşler ve ailenin diğer üyeleri arasındaki tatmini ve mutluluğu etkilediğini belirterek eşlerin yerine getirmesi gereken sorumlulukları üç grupta toplamaktadır;

Birinci grup sorumluluklar; aile üyeleri arasındaki duygusal bağı koparmadan sürdürebilmek, cinsel yaşamını aksatmamak ve kontrolü elden kaybetmemek, iletişim kanallarını oluşturmak ve iletişimi kesmemek, meslek ilişkileri ile aile ilişkilerini

dengede tutabilmek, dış dünya ile aile içi ilişkileri arasında gelişimsel bir denge kurmaktır.

İkinci grup sorumluluklar; aile üyelerinin maddi geçimini, giyecek, yiyecek ve barınma ihtiyaçlarını sağlamak, aile bütçesine ekonomik gelir sağlamak, otorite ve sorumlulukların paylaşımını sağlamak, aile üyelerinin ne zaman, ne için neyi yapacaklarını belirtmek, evin işlerini paylaşmak, gündelik işlerin yerine getirilmesi için alışılmış rolleri devam ettirmek, ailenin değer sistemini oluşturmak, aile üyelerinin birlikte aldığı kararların verilmesini ve amaçların oluşturulmasını sağlamak, çocukların bakımında en iyi yöntem ve felsefeyi geliştirmek, çocukların gelişimi için onlara yetişkin rolleri yüklemek, aile üyelerine moral ve cesaret vermek, aile üyelerinin aile hedeflerini gerçekleştirmeleri için onay, ödül vermek ve bu davranışları arttırmaktır.

Üçüncü grup ise aile ilişkilerinin iyi olması, üyelerin duygularını yaşaması için onları teşvik etmek, aile üyelerinin bireysel amaçlarını gerçekleştirmek adına ihtiyaç duyduğu desteği ve cesareti vermek ve bunu geliştirici metodlar oluşturmak, düzenleyici yöntemleri sağlamak, aile içi olumlu ve olumsuz düşünceleri kontrol etmek ve yönetmek, aileye yeni giren kişilerle iletişim kurmak, iletişim tekniklerini geliştirmek ve onlarla kurulan iletişim biçimlerini görebilmek, aile içine ve eve yeni giren üyeleri (geniş aile döngüsünde uyum) benimsemek, ailenin genç üyelerinin ekonomik ve sosyal yönden daha çok gelişebilmeleri ve evlenmeleri için izin vermektir.

Evlilik ve aile ile ilgili yaklaşımlar genel olarak değerlendirildiğinde, İletişim Yaklaşımı eşler arasındaki iletişim biçimi ve duygular üzerinde odaklanırken, Davranışçı Yaklaşım eşler arasındaki davranış biçiminin ne derece doyum sağlayıcı olduğu üzerinde durmaktadır. Stratejik Yaklaşım, aile içi dengenin nasıl sağlandığını, kimin daha baskın olduğunu ifade etmektedir. Bilişsel Yaklaşım, özellikle bilişteki mantıksız inançların evlilikte ve ailede duyguları, iletişimi, eşler arasındaki ilgi ve uyumu nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır. Yaşantısal Yaklaşım, aile üyelerinin yeteneklerini, duygularını fark ettirme ve iletişim örüntülerini geliştirme üzerinde durmaktadır. Gelişimsel Yaklaşım ise aile yaşam döngüsünü önemsemekte, evlilik ve aile sisteminin yaşam döngüsü içerisinde alt sistemler tarafından nasıl etkilendiğini vurgulamaktadır.

Ailenin alt sistemlerinden olan evlilikte, eşler arasındaki doyum etkileyen bir takım değişkenler göze çarpmaktadır. İletişim biçimlerinin ve demografik değişkenlerin aileyi ve evlilik doyumunu etkileyen önemli değişkenler olduğu görülmektedir. Eqplestion, Wong ve Hardee (2001), sosyo-ekonomik düzey, evlilik yaşı, eğitim düzeyi

gibi demografik değişkenlerin eşlerin psikolojik doyumlarını etkilediklerini belirtmektedirler. Bu çalışma kapsamında ele alınacak evlilik doyumunu etkileyen diğer faktörler aşağıda açıklanmaktadır.

Evlilikle ilgili yaklaşımlar ele alındığında birçok demografik değişkenin evlilikteki doyumunu etkilediği görülmektedir. Bu demografik değişkenlerin başında eşlerin yerine getirmesi gereken görevler göze çarpmaktadır. Bu görevler, birbirlerine karşı sevgi ve şefkat duygularını tam olarak verebilmek, eşler arasındaki iletişim sistemini umulan bir biçimde geliştirmek, toplumsal sorumlulukları, yasalarla ilgili görevleri, komşuluk ilişkilerini geliştirebilmek, ev içi rahatlığı oluşturmak ve kurmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için güven veren sürekli olan bir işe sahip olmak, ilişki içerisinde eşlerin rollerini, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek biçimde ve otorite alanını belirleyen bir biçimde geliştirmek, evlilik ile ilgili sorumlulukları paylaşmak için bir prosedür geliştirmek, ev dışındaki işlerle ilgili rutin ilişkiler ve geçirilen minimum zaman ile ilgili bir program geliştirmek, birlikte karar verme becerisi geliştirmek, eşlerin kendi aralarında kabul edebilecekleri aile amaçları oluşturmak ve yaşam felsefesi geliştirmek, bir çift olarak birbirlerine moral vermek, çocukların ortak geleceği için ilişkiler geliştirmek olarak sıralanabilir (Gerson, 1995).

Bu yaklaşıma göre aile yaşam döngüsü içindeki evlilik sisteminin diğer alt sistemler tarafından nasıl etkilendiği büyük önem taşımaktadır.

2.1.2. İş Doyumu ve Kuramsal Yaklaşımlar

İş, insanın varlığını sürdürebilmesi, toplumda saygın bir yer edinebilmesi ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmesi için gerekli olan araçlara ulaşmasını sağlayan en önemli etkinlik olarak görülmektedir. İş aynı zamanda kişinin yeteneklerini sergileyerek ürettiklerinden doyum sağlamasına da yol açmaktadır. Bu bağlamda insanların ne düşündükleri, ne yaptıkları ve ne/nasıl hissettikleri yaşadıkları sosyal ortamla doğrudan ilişkili olmaktadır.

İş, toplumsal bir ihtiyaç olmasının yanı sıra, bireyin kişiliğini şekillendiren belirleyici bir güçtür bu nedenle de iş doyumunu kavramı, örgütsel araştırmalarda geniş yer bulmuş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Lukowsk, 2004). İş doyumunu, iş şartlarının (işin kendisi, yönetimin tutumu) ya da işten elde edilen sonuçların (ücret, iş güvenliği) kişisel bir değerlendirmesi olarak; bireyin normlar, değerler, beklentiler sisteminden geçerek işlenen iş ve iş koşullarına ilişkin algılamalarına karşı geliştirdiği

içsel tepkilerden oluşmaktadır (Çekmelioğlu, 2005). Bu anlamda iş doyumu, “bireyin çalışma ortamına karşı reaksiyonu” dur (Berry, 1997 aktaran: Aşan ve Erenler 2008). İş doyumu bir ruh durumudur ve duygusal değerlendirmeleri olduğu kadar zihinsel değerlendirmeleri de kapsamakta, zaman içerisinde hem geçici hem de kalıcı olabilmektedir (Veenhoven 1996).

İlk kez 1920’li yıllarda incelenmeye başlanılan iş doyumu kavramı ile ilgili literatürde çok sayıda tanım bulunmaktadır. İş doyumu ile ilgili tanımlamaların temelinde “bireyin işi algılama düzeyi ve işine gösterdiği duygusal reaksiyon” da birleştiği görülmektedir (Gümüş, 2006).

Locke (1968), iş doyumunu “bir kimsenin işini veya tecrübesini değerlendirmesi sonucunda oluşan zevkli veya olumlu hisleri” şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka tanımda iş doyumu, bir işgörenin işini ya da iş yaşamını değerlendirmesi sonucunda duyduğu haz ya da ulaştığı olumlu duygusal durum olarak ifade edilmektedir (Başaran, 2000). Bir işi yapan kişi, belirli ihtiyaçlarını karşılamak, iş ve iş ortamının kişisel değerlerine uygun olmasını beklemek durumundadır. Eğer kişinin ihtiyaçları ve sahip olduğu değer yargıları yaptığı iş ile uyumlu ise ortaya iş doyumu çıkar (Alanyalı, 2006). İş doyumu insanların işlerine karşı geliştirdikleri tutumları ifade eden bir kavramdır ve yüksek iş doyumuna sahip bir insanın işine karşı oldukça olumlu bir tutum geliştireceği söylenebilir. Bu durumda bu kavram, iş ortamında başarıyı ya da başarısızlığı getirmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Hackman, Lawler ve Edward 1971).

Tanımlamaları gözden geçirecek olursak: İş doyumu, işgörenlerin iş yaşamları içerisindeki rollerine karşı gösterdikleri tepkilerdir. Pozitif tepki iş doyumu, negatif tepki iş doyumсузluğu olarak adlandırılabilir (Tütüncü ve Çiçek, 2000).

İş doyumu, iş görenin işini ve işteki deneyimlerini değerlendirmesi ile oluşan olumlu duygusal durumdur (Örücü, Yumuşak ve Bozkır, 2006; Güres, Demirer ve Akgül, 2007).

Davis (1988) iş doyumunu “kişilerin işlerinden duydukları memnuniyet ya da memnuniyetsizlik olarak tanımlarken, Hackman ve Oldham (1975), “çalışanların işinden duyduğu mutluluk” olarak tanımlamıştır. Vroom (1964) ise, “kişinin işini ve ya iş deneyimini değerlendirmesinden kaynaklanan hoş giden veya olumlu duygusal durumdur” şeklinde tanımlamaktadır (Dilsiz, 2006). Çekmelioğlu’na (2006) göre iş doyumu, iş şartlarının (işin kendisi, yönetimin tutumu) ya da işten elde edilen sonuçların (ücret, iş güvenliği) iş gören tarafından değerlendirilmesidir.

Fleishman'a (1988) göre iş doyumu, kişinin işindeki rolü ile ilişkili fikir ve davranışlara eşlik eden duyguları olarak düşünülmektedir. Kişi işten gerilim hissediyorsa işten uzaklaşacaktır, çalışma rolünden memnuniyet duyuyorsa işine bağlanacaktır. Adams (2000) ise iş doyumunu, bireyin algıladığı girdi-çıkıtı dengesi olarak tanımlamaktadır. Bireyin çalıştığı işe verdiği girdiler ve aldığı çıktılar arasındaki denge, iş doyumunu belirlemektedir. McCormick ve Tiffin'e (1974) göre iş doyumu, işçinin işi ya da işinin farklı boyutları ile ilgili duygulanımı ya da duygulanımsal yanıtıdır. Oshabgemi'ye göre (2000) iş doyumu tutumların genel sonucudur ve çalışanın fiziksel ve zihinsel açıdan iyi durumda olmasını ifade eder. İş doyumunu, çalışanın yaptığı işe genel tutumu olarak belirtmek uygundur .

Jex ve Gudanowski'ye (1992) göre iş doyumu, çalışanın işine ve işteki deneyimlerine dayanan mutlu ve olumlu ruh hali, sahip olduğu değerlere göre değişen işten duyduğu haz, işinden beklentisi ve işinden sağladığı ödüller arasındaki uyum, işine karşı tutumu, işine karşı tutumunun bir sonucu, işine karşı duygusal tepkileri olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Izgar'a (2000) göre iş doyumu bireyin işinden mutlu olmasını haz almasını sağlayan boyuttur. Eren' e (2000) göre, iş doyumu, işten elde edilen maddi çıkar, iş görenin birlikte çalışmaktan hoşnut olduğu iş arkadaşları, bir eser ve bir ürün meydana getirmenin sağladığı mutluluktur.

John, Toby ve Peter'a (1983) göre iş doyumu, kişinin işine karşı genel tutumuna ilişkin bir terim olup işle bağlantılı çok sayıda arzu edilen ve edilmeyen deneyimlerin bütünü ve dengelenmesinden sonuçlanan bir tutum olarak göz önüne alınır.

Tanımlara bakıldığında, iş doyumu kavramının işe yönelik olumlu ya da olumsuz tutum geliştirme konusunda etkili olduğu ve işinde mutlu olma, yaptığı işten keyif alma, başarı duygusunu tatma gibi işle ilgili psikolojik etmenleri etkileyen bir başlık olduğuna vurgu yapılmaktadır. Zaten iş doyumunun yönetim alanında çok önemli bir konu olmasının temel nedeni de, işle ilgili bir takım olumlu sonuçları elde etmenin büyük ölçüde iş doyumunu sağlamaya bağlı olmasıdır (Sevimli ve İşcan, 2007). Dolayısıyla iş başarısının artması, bağlılık ve verimliliğin yüksek olması, devamsızlık, işten ayrılma, hatta iş kaynaklı psikolojik rahatsızlıkların azaltılması için iş doyumunun yüksek olması gerekmektedir. Toplumların gelişmesinde, ilerlemesinde yaptığı işten memnun, iş doyumu yüksek meslek elamanlarının varlığı oldukça önemlidir. Yaşamda çok çeşitli doyum alanları vardır. Bunların en önemlilerinden biri, yapılan işten

sağlanan doyumdur. Çünkü insan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağ işidir (Yeşilyaprak, 2006).

Gibson, Ivancevich ve Donnelly (2000)'a göre iş doyumunu; kişinin işi ile ilgili kendini mutlu hissetmesidir. Başka bir tanıma göre; iş görenin işini ya da iş yaşamını değerlendirmesi sonucunda duyduğu haz ya da ulaştığı duygusal doyuma iş doyumunu denir (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001). Smith (1983) daha geniş bir açıdan yaklaşmış ve iş doyumunu basit olarak çalışanın işi hakkındaki duyguları olarak ifade etmiştir.

Henne ve Locke (1985) iş doyumuna kişinin belirlediği amaçları, beklenti ve istekleri gerçekleştirdiği doğrultuda ulaşacağını belirtmişlerdir.

İş doyumunu artırmaya yönelik önlemlerin alınması için iş doyumunu etkileyen faktörlerin incelenmesi oldukça önemlidir.

2.1.2.1. Herzberg'in Çift Etmen Kuramı

1959 yılında Herzberg tarafından yapılan bir araştırma sonucu ileri sürülen kuram, iş doyumunu ile ilgili önemli yaklaşımlardandır. İnsan ihtiyaçlarının belli bir sıra ile gerçekleştiği varsayımına dayanır (Ataman, 2002).

Herzberg ve arkadaşlarınınca geliştirilen bu kuramın en önemli tarafı, gereksinimler belirlenirken bunun varsayımına dayanmaması, yani bir araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda sınıflandırılmasıdır. Herzberg ve arkadaşları 28.000 çalışanda elde ettikleri verileri sınıflandırarak iki faktör kuramını geliştirmişlerdir. Bu kuramda, insanların içsel durumları yerine; insanların çalışma yaşamında elde etmek istedikleri amaçlarla, kaçınmaya çalıştıkları etmenler sıralanmıştır (Onaran, 1981).

Herzberg ve arkadaşları araştırmada 200 kadar mesleki-teknik iş görenlerle yüz yüze görüşerek bir takım etmenler çıkartmışlardır. Bunlardan bazıları doyuma, bazıları da doyumumsuzluğa yol açmaktadır. Bu yaklaşıma göre, bazı iş şartlarının elverişsiz olması çalışmalarda doyumumsuzluğa neden olurken, bu şartların iş görenlerce istendik düzeyde olduğunun algılanması iş doyumunu artırıcı olmaktadır. Herzberg'in hijyen etmenleri adını verdiği koruyucular, yani işle doğrudan ilgisi olmayan çevreyle ilgili faktörler; ücret, kişiler arası ilişkiler, çalışma şartları, işletme yöntemi ve politikalar ile gözetimdir (Onaran, 1981). Herzberg bu faktörleri iki temel ihtiyaca bağlamaktadır. Bunlardan birincisi olan güdüleyiciler, gelişme ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerini karşıladıkları için doyuma, sağlık etmenleri de hoş olmayan şeylerden

kaçınma gereksinimi yüzünden doyumsuzluğa yol açmaktadır. Birinci grupta, işin içsel özelliklerinden kaynaklanan, kişiye daha yüksek performans ve çabaya sevk eden tanınma, işi başarma, işin kendisi, sorumluluk ve ilerleme imkanları olarak sıralanan etmenler, örgütün iş verene sağladıklarından çok çalışanın kendi yaptıklarıyla ilgilidir (Onaran, 1981).

Davis'e (1972) göre, güdüleyiciler iş doyumunu yaratırken eksikleri büyük doyumsuzluk yaratmamaktadır. İkinci grubu oluşturan sağlık etmenlerinin yeterli olmadığı ya da bulunmadığı çalışma ortamında bir insan doyuma ulaşmamış olacak, ancak sağlık etmenleri (koruyucular) tam olduğu zaman doyuma ulaşmış olacaktır (Onaran, 1981).

Bu yaklaşımda birinci etmen, iş doyumunu azaltan durumları engellemeye yönelik "koruma" faktörleri; ikinci etmen, iş doyumunu arttırmaya yönelik "güdüleme" dir. Koruma etkenleri genellikle dışsal çevreden gelen faktörlerdir. Bunlar; denetim, yönetim, işletme politikaları, sosyal ilişkiler, amirlerle ilişkiler, ücret, özel yaşam, statü gibi etmenlerdir. Bu etkenler iş doyumunu sağlayamamaktadır ancak doyumsuzluğu önlemektedir (Greenberg ve Baron, 2003).

Güdülenme etmenleri ise, yapılan işin içeriği ve bizzat işin kendisi ile ilgilidir. İş doyumunu sağlayan, çalışanın motivasyonunu yükselten faktörlerdir. Bunlar; başarı, ilerleme ve gelişme olanakları, alınan sorumluluklar, tanınma, yükselme gibi içsel faktörlerdir.

Herzberg'e (1987) göre, korunma etmenleri işin kendisi ile ilgili olmamakla birlikte bireyin fiziksel ihtiyaçlarına, güdülenme etmenleri ise kişinin gelişim ihtiyaçlarına cevap verir. Teoriye göre iş doyumunu ve doyumsuzluğu birbirine taban tabana zıt değildir. Koruma faktörleri ile çalışanı rahatsız eden faktörlerin ortadan kaldırılması ile birey çalışmaya devam edebilir ancak güdüleyici etmenlerle desteklenmezse iş doyumunun sağlanamayacağı belirtilir. Yani birey işinden doyum almadan da iş yaşamına devam edebilmektedir.

2.1.2.2. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Güdülenme kuramları arasında en çok bilinen ve kullanılanı Maslow'un gereksinimler sıra dizini kuramıdır. Maslow, klinik gözlemlerinden yararlanarak insanlarda temel gereksinimlerin neler olduğunu belirlemiştir (Coskuner, 1994).

Maslow, kuramında insan ihtiyaçlarını aşağıdan yukarıya doğru beşli basamak şeklinde belirleyerek, davranışlarında bu ihtiyaçları giderme yönünde ortaya çıktığını vurgulamıştır. Ona göre bu ihtiyaçlardan birinin ortamında sosyal ihtiyaçlar olarak tanımlamıştır. İhtiyaçlar hiyerarşisinin bu basamağında, iş görenler arkadaşlarınca seilmeyi ve kabul edilmeyi, statülerden dolayı değerli olduklarının düşünülmesini isterler. Tüm bunlar duygusal ve sosyal gereksinimlerdir.

Saygınlık ve statü ihtiyaçları: ihtiyaçlar hiyerarşisinin bu basamağında birey hem kendisine güven ve saygı duyar, hem de başkalarının beğeni ve saygısını arar. Bu grup içerisine güçlü olma, başarı elde etme, özgür olma ve statüden dolayı önem verilme gibi ihtiyaçlar da girmektedir.

Kendini gerçekleştirme ihtiyacı: Kişisel bütünlük gereksinimi de denilebilecek ihtiyaçlardır. Maslow'a göre ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağındaki ihtiyaçlardır. Bu basamağa kadar ulaşabilen birey başarı ve yaratma gücünü ortaya koyabilir. Bu ihtiyaçlar, insandaki potansiyel olarak var olan yetenekler ile onları kullanma eğilimi olarak tanımlanmıştır (Onaran, 1981).

Maslow'un yaklaşımına göre, alt basamaktaki ihtiyaçlar giderilmedikçe (savaş vb. çok özel bir durum söz konusu olmadıkça) bir üst düzeydekine geçilemez. Diğer bir ifadeyle, insanlar hiyerarşik bir sıra içinde aşağıdan yukarıya doğru ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Ancak bazı durumlarda bu gereksinimler tümüyle doyurulmadan da bir üst basamaktaki ihtiyaç kendini hissettirebilir.

1950'lerde Abraham H. Maslow tarafından oluşturulan yaklaşıma göre, davranışları belirleyen ihtiyaçlardır. Maslow, yaptığı sıralamada bir ihtiyaçlar piramidi oluşturmuş ve ihtiyaçları en alttan başlayarak fizyolojik, güvenlik, ait olma, sevmeye sevilme, saygı ve kendini gerçekleştirme şeklinde sıralamıştır. Kurama göre alt basamaktaki ihtiyacın tatmini gerçekleşmeden bir üst basamağa geçilemez.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli yöneticiler tarafından bir motivasyon aracı olarak kullanılabilir. Bu yaklaşım tatmin edilmemiş ihtiyaçların tatmin edilmiş ihtiyaçlar kadar motive edici olmadığını ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle işgörenler sahip oldukları ile değil, sahip olmak istedikleri şeylerle motive olmaktadır (Akt; Dönmez, 2008).

2.1.2.3. Denklik (Eşitlik) Kuramı

İş doyumunu ile ilgili bir diğer kuramsal yaklaşım da “eşitlik kuramı”dır. Eşitlik kuramı, Herzberg’in etmenlerine başka etmenler eklemiştir. Adams’a göre iş doyumunu, bireyin diğer kişilerle nasıl karşılaştırıldığı ve ne istendiği ile neyin elde edildiğinin karşılaştırılması sırasında iş görenin eşitlik ve haklılık gibi duyduğu kişisel hislere dayanmaktadır. Diğer ifadeyle bu kuram, referans sonuçları ile ilgili iş doyumunu etkileyen faktörlere sadece etmenleri etkilemekle kalmamış, yani bireyin yaptıklarıyla ya da çevrenin sağladıklarıyla ilgilenmek yerine, bu tip olaylarda bireylerin bilişlerinin ne olduğuna dikkat çekerek, iş doyumunu kuramlarına bilişsel boyutu da eklemiştir (Tezer ve Uzer, 1992).

Coşkuner’e (1994) göre, denklik kuramı iş doyumunu “bireyin algıladığı girdi-çıkıtı (katkı-ödül) dengesi” olarak tanımlamaktadır. Eşitlik kuramına göre doyum ya da doyumsuzluk, çalışanın kendisine verilen (ücret, iyi çalışma şartları, iş güvencesi ve yükselme gibi) ödüllerle; bireyin örgüte katkıları (işgörenin eğitim düzeyi, deneyimi, işteki becerisi, çabası ve sorumluluk duygusu ile yaş ve benzeri nitelikleri) arasındaki oran ile diğer iş görenlere verilen ödüller ve onların örgüte katkılarının karşılaştırılmasıyla belirlenir. Çalışanın algılamalarındaki eşitlik doyumuna, eşitsizlik ise gerginlik yaşamasına, gereğinden fazla ya da az ödüllendirme ise doyumsuzluk yaratır.

Bir güdülenme kuramı olan eşitlik kuramı Adams tarafından gerçekleştirilmiş olup temel fikri, çalışanların örgüt ortamında eşit muamele görme isteğinde oldukları ve motivasyonlarının bu isteğin gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlı olarak ortaya çıkacağı şeklindedir. Adams’a göre iş doyumunu, kişinin algıladığı girdi çıkıtı dengesine göre belirlenmektedir ve birey kendisinin sarf ettiği gayret ve karşılığında elde ettiği sonucu aynı iş ortamında başkalarının sarf ettiği gayret ve elde ettikleri sonuç ile karşılaştırmaktadır (Koçel, 2001).

2.1.2.4. Beklenti Kuramı

Beklenti (Valence) modeli de güdülemede bilişsel bir kuramdır. Wroom’a göre sadece ihtiyaçlar davranışı başlatmaya yetmez, bireyin davranışa güdülenebilmesi için aynı zamanda bir beklentisinin de olması gerekir.

Beklenti kuramına göre bireyin bir sonuç için istekli olması ve göstereceği çaba ile sonuca ulaşacağı beklentisi onu, o sonucu elde etmeye (yüksek performans göstermeye) yöneltecek ve doyumuna ulaşmasını sağlayacaktır. Tersine ise, bireyin

doyumsuzluğuna neden olacaktır. Örgütsel açıdan düşünöldüğünde verimli çalışmayı sağlamak, iş doyumunu arttırmak için iş görenlerce hedeflenen amaçları iyi bir iletişim ve ödülle arttırmak ve buna ek olarak da iş görenlerin gerçekten arzulanan sonuca ulaşabileceği beklentisini güçlendirmek gerekmektedir (Onaran, 1981).

2.1.2.5. Cornell Modeli

1969 yılında Smith, Kendall ve Hulin tarafından geliştirilen Cornell Modeline göre, iş doyumunu bireyin işi ile ilgili duyguları ya da iş durumunun farklı boyutlarına karşı geliştirdiği duygusal tepkilerdir. Bu duygular iş görenin geliştirdiği mevcut alternatiflerle bağlantılı makul ve adil karşılık alma beklentisi ile yaşadığı tecrübeler arasında oluşan farklılıktan kaynaklanmaktadır. Smith ve arkadaşları, Cornell çalışmalarının temelini oluşturan referans çerçevesi kavramını ortaya atan ilk çalışmacılardır. Bu çerçeve içinde bireylerin içsel standartları söz konusudur. Bu standartlar; deneyimler, beklentiler ve mevcut uyarıcı karşısında ortaya çıkan değişim eşiği ile ilgilidir. Smith ve arkadaşları referans çerçevesi kavramından yola çıkarak iş doyumunun ölçülmesinde en önemli gördükleri işin ücret, yükselme olanakları, denetim ve çalışma arkadaşları boyutlarını dahil ettikleri İş Tanımlama Ölçeğini de geliştirmişlerdir (Smith, Kendall ve Hulin, 1969).

2.1.2.6. İş Özellikleri Kuramı

Bu yaklaşım 1975 yılında Hackman ve Oldham tarafından ortaya atılmıştır. İşin beş özelliği bulunduğu tespitini ortaya atan kuramcılar, iş doyumunun da bu beş özelliğe bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu beş özellik; beceri çeşitliliği, görev bütünlüğü, görevin önemi, özerklik ve geri bildirimdir. Kurama göre bu özellikler üç psikolojik duruma yol açmaktadır. Bu durumlar, işgörenin güdülenmesinde ve iş doyumlarında önemli sonuçlara neden olmaktadır. İşin gerektirdiği becerilerin çeşitliliği, görevin bir bütünlük içinde ve önemli olması işgörende işinin anlamlı olması duygusu, işin iş görene özerklik imkânı sağlaması da iş görende sorumluluk duygusu yaratmaktadır. İş ile ilgili geri bildirim ise işin sonucu hakkında işgörenin bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak da bu durum iş doyumunu yaratmaktadır (Hackman ve Oldham, 1975).

Bu yaklaşım kısaca, ilginç ve zor işleri tercih eden işgörenleri karmaşık işlerin daha çok mutlu edip, motive edeceğini söylemektedir. Bu iş görenler çok kolay işlerden

doyum elde edemeyecek olmaları sebebiyle bu gibi işlerden kaçınmak isteyeceklerdir. Hackman ve Oldham tüm bu değişkenleri ölçmek için İş Teşhis Anketini geliştirmişlerdir (Sun, 2002).

2.1.3. İş Doyumunu Etkileyen Faktörler

İş doyumunu ve doyumsuzluğu işe karşı geliştirilen tutumu da etkilemektedir, dolayısıyla bireyin sahip olduğu şartlar, işyerinin sunduğu olanaklar, ihtiyaçları, bu ihtiyaçların karşılanma oranı vb pek çok değişken bireyin işinden elde ettiği doyumunu etkileyecektir.

İş doyumunu statik ya da durağan bir olgu değildir. Dolayısıyla bireysel ya da başka bir takım faktörlerle iş doyumunu ya da doyumsuzluğu ortaya çıkabilir (Sevimli, İşcan, 2005).

İş doyumunu, çalışmalarda çoklu değişkenler tarafından anlaşılabilen karmaşık bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bu değişkenler, bireysel ve örgütsel olarak iki başlık altında toplanabilir (Dilsiz, 2006).

2.1.3.1. Bireysel Faktörler

Bireysel faktörler içinde; kişilik, değer yargıları, inançlar, beklentiler, sosyokültürel çevre, tecrübe, aynı işte kalma süresi, zeka (Sevimli, İşcan, 2005), aile faktörü, genetik özellikler (Akıncı, 2002), cinsiyet, yaş (Dilsiz, 2006), medeni durum, mesleki konum ve kıdem (Tengilimoğlu, 2005) sayılabilir.

2.1.3.2. Örgütsel Faktörler

Örgütsel faktörler içinde; işin toplum içindeki genel algılanması, işin yapısı ve zorluk derecesi, ücret, terfi imkanı ve statü (Sevimli ve İşcan, 2005); Örgütün politika ve prosedürleri, çalışma şartları, (Örücü, Yumuşak ve Bozkır 2006) ücret ve terfi, fiziksel çalışma koşulları, kararlara katılma, iletişim, geri besleme, iş gücü devri (Dilsiz, 2006), yönetim tarzı, rekabet koşulları, denetim biçimi (Tengilimoğlu, 2005), yetki ve sorumluluk, iş görene sunulan eğitim fırsatları (Kutanis ve Bayraktaroğlu, 2002), iş görenin bireysel yeteneklerini işe yansıtabilmesi ve yaratıcılığın desteklenmesi (Emir ve Baytok, 2004) şeklinde sıralanabilir.

2.1.4. Yaşam Doyumu Ve Kuramsal Açıklamalar

Yaşam doyumu kavramının kişiden kişiye farklı algılanma düzeyine bağlı olarak, kavramın tanımlanmasında ve kapsamın belirlenmesinde belirsizlik söz konusudur. Bu nedendir ki; yazında çok farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır (Keser, 2005).

İlk kez 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılan yaşam doyumu kavramı, bir insanın beklentileriyle (ne istediği), elinde olanların (neye sahip olduğu) karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur (Özer & Karabulut 2003). Öznel iyi oluş ve yaşam doyumu çoğu kişi tarafından yaşamın temel hedefleri olarak belirtilmektedir. Mutluluğa ulaşabilmede, bireyin hedefleriyle, bu hedeflere hangi ölçüde ulaşabildiği konusundaki fikirleri arasındaki uyum ya da uyumsuzluğun belirleyici rol oynadığı öne sürülmektedir (Rask, Kurki & Paavilainen, 2002).

Dikmen'e (1995) göre yaşam doyumu, bireyin yaşamında yer alan olgulara dayanarak, öznel iyi olma ve yaşam kalitesi hakkında ulaştığı yargıları temsil eder. Alan yazın incelendiğinde yaşam doyumuna ilişkin tanımlamaların üç ayrı şekilde yapıldığı görülmüştür. Birinci grup tanımlamalar yaşam doyumunu öznel iyilik, kutsallık, erdem gibi dışsal boyutlara dayandırmaktadır. Buna göre; her insanın en belirli amacı huzura ulaşmaktır. Aristoteles, insan yüksek olgunluğa ulaşabildiğinden ve "bilen" aklın ürünü olan erdemlere sahip olmanın tam mutluluk ve huzura ulaşmanın tek yolu olduğundan söz etmektedir. Bu erdemlere sahip olma durumu kişinin kendini en huzurlu hissettiği durumdur (Gümüş, 2006). Coan ise, ideal üzerinde yapılan kavramsallaştırmaların kültürlere ve bölgelere göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Mutluluğun normatif tanımlamalarında subjektif durum üzerinde durulmayıp daha çok arzu edilir bir niteliğin elde edilişi, sahip olunuşu üzerinde durulmuştur (Şahin, 2008). Sosyal bilimciler tarafından tercih edilen ikinci grup tanımlamalarda, yaşamın olumlu yönlerine dikkat çeken noktalar ele alınarak öznel iyi oluş, yaşam doyumu olarak adlandırılmıştır. Buna göre, yaşam doyumunu sınıflandırmak ve kararlı standartlara bağlamak, bu standartlarla kavramın tanımını yapmak gerekmektedir (Köker, 1991). Shin ve Johnson (1978) tarafından mutluluk, kişinin kendi seçtiği kriterlere göre yaşam kalitesinin küresel bir değerlendirmesi olarak ele alınmıştır. Mutluluğun bir başka tanımı kişilerin arzuları ve amaçlarından çıkan doyumun bütünleşmesi şeklindedir Wilson (1967) ise; öznel iyiliğe ulaşmış kimse, genç sağlıklı, iyi eğitim görmüş, iyi para kazanan, iyimser, özgür, evli, yüksek benlik saygısı olan, moral açıdan iyi bir işe sahip,

yüksek amaçları olan, entelektüel düzeyi yüksek kişidir şeklinde tanımlamıştır. Üçüncü grup tanımlamalar ise, kişilerin günlük hayatları içinde duygusal iniş çıkışlarında, olumlu ya da olumsuz duygulanıma sahip olmaları üzerine kuruludur. Olumlu duygulanımın olumsuz duygulanıma baskın olması doyum ve mutluluğu getirir. Mutlu kişi, belirli yaşam doyumunda daha çok hoş duygular yaşayan birisidir ve doyum coşkusal deneyimlerin bir bütünüdür (Yetim, 1991).

Bireyler sürekli olarak objektif ve subjektif koşullarda olumlu ve olumsuz duygulanımlar yaşayabilmektedir. Olumlu duygulanımların baskın olması doyum, mutluluk ve öznel iyi oluşu beraberinde getirirken olumsuz duygulanımlar bireylerin dengelerini bozarak doyumsuzluk ve mutsuzluk getirmektedir. Dolayısıyla bireyin yaşama bakış açısı, değerlendirmeleri, belirlediği hedefler, hedeflerine ulaşabilme oranı öznel iyi olma ya da olmama halini belirler.

Öznel iyi oluşun bilişsel ve duygusal olmak üzere iki ana bileşeni vardır. Bilişsel bileşen yaşam doyumunu algısını belirler, diğer bir deyişle yaşam doyumunu mutluluğun bilişsel yönünü oluşturur. Duygusal bileşen ise, olumlu ve olumsuz duygulanmayı içerir. Öznel iyi oluş bireyin yaşamı olumlu biçimde değerlendirmesini gerektirir. Bununla ilişkili olarak olumlu duygulanım, doyum, kendini adayabilme, bağlanma ve yaşam anlamını beraberinde getirir (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci, 2007).

Yapılan çalışmalarda öznel iyi oluşun günlük yaşamdaki engellenmeler, maddi durum, yaşam olayları, bireysel hedefler ve kişilik özellikleri gibi etkenlerle belirlendiği ortaya koyulmuştur. Bireysel ve kültürel değer sistemleri de öznel iyi oluşla yakından ilişkilidir (Rask ve diğerleri, 2002). Öznel iyi oluş, kendi başına önemli olmasının yanı sıra, doyumlu ilişkileri ve üreticiliği arttırıp, ruhsal ve fiziksel sağlık üzerinde olumlu etki yaptığı için hem bireysel, hem de toplumsal açıdan son derece dikkatle incelenmelidir. Buna göre toplumlarda eğitim, sağlık ve çevre alanındaki hizmetlerin temel amacı öznel iyi oluşu arttırmak olmalı ve farklı sosyal politikaların öznel iyi oluş üzerindeki etkisi yakından izlenmelidir (Diener & Seligman 2004).

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) yaşam doyumunu bir bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde bireyin tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlamışlardır. Pavot ve Diener'a (1993) göre yaşam doyumunu öznel iyi olmanın bilişsel bileşenidir ve bireyin kendisine yüklediği kriterler ve yaşam koşullarını algılayışı arasındaki karşılaştırılmaları, dolayısıyla yaşamı hakkında değer biçmesini içermektedir (Akt. Çeçen, 2008)

Doyum, beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanmasıdır. Yaşam doyumu kişinin bütün yaşamını içerir. Yaşam doyumu, belirli bir duruma ilişkin doyum değil, bireyin tüm yaşantılarındaki doyum anlamına gelir. Yaşam doyumu; mutluluk, moral gibi değişik açılardan iyi olma halini ifade eder (Vara, 1999). Myers ve ark. (2005), yaşam doyumu ile ilgili yapılan çalışmaların cinsiyetin, ırkın ve gelir durumunun yaşam doyumunu ve mutluluğu yordamada hemen hemen hiçbir etkiye sahip olmadığını, psikolojik değişkenlerin örneğin kişisel eğilimlerin, yakın ilişkilerin ve kültürün yaşam doyumunu açıklamada daha fazla etkiye sahip olduğunu gösterdiğini belirtmişlerdir. Diener (1995), Lucas, Diener ve Suh (1996)'a göre mutluluğu etkileyen psikolojik faktörler arasında benlik saygısının tutarlı ve güçlü bir biçimde yaşam doyumunu yordadığı hemen hemen tüm kültürlerde (bireyci ve toplulukçu) yapılan çalışmalarda rapor edilmiştir (Akt. Çeçen 2008).

Yaşam doyumu, bir bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde tüm yaşamını olumlu değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Rask ve diğerleri, 2002). Yaşam doyumu öznel iyi olmanın bilişsel bileşenidir ve bireyin kendisine yüklediği kriterler ile yaşam koşullarını algılayışı arasındaki karşılaştırmaları, dolayısıyla kendi yaşamı hakkında değer biçmesini içermektedir. Yaşam doyumu; mutluluk, moral gibi değişik açılardan iyi olma halini ve günlük işler içinde olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olmasını ifade eder (Vara, 1999).

Veenhoven (1996), yaşam doyumunu bir bütün olarak yaşamın kalitesinin, pozitif olarak gelişiminin derecesi olarak tanımlarken, yaşam doyumunun belirleyicilerini yaşamdaki değişimler yani toplumun kalitesi, bireyin toplumdaki yeri, kişisel yetenekleri; yaşam olaylarının gidişatı, tecrübeli olmak, gelişimin içsel ilerlemesi yani sonuç çıkarmak, duyguların temelindeki anlamları irdelemek, yaşam doyumu ve doyum alanı arasındaki ilişkiyi ifade etmek olarak belirtmektedir.

Yaşam doyumu, bireyin belirlediği hedeflere ulaşma derecesi olarak da tanımlanmaktadır (Koç 2001; Gürbüz 2008). Bireyin ulaşmak istediği standartlar ile sahip oldukları arasındaki eşleşme ne kadar uyumlu ise yaşam doyumu o kadar artmaktadır. Bu nedenle yaşam doyumu, kişinin hayatına dair, sadece o kişinin değerlendirmesinden oluşan bilişsel yargıları içermektedir. Bu açıdan bakıldığında çoğu yaşam doyumu ölçeğinin kendi kendini değerlendirme (selfreport) yöntemi ile uygulanıyor olması şaşırtıcı olmayacaktır.

Davranışçı yaklaşımlar, işlerin çoğunluğunun kişilerin çeşitli gereksinim setlerini kısmen veya genellikle karşılayamadığı için çalışmada doyumsuzluk yarattığını

savunmaktadırlar. Bu savunuya yeterince bulgusal destek de sağlanmıştır. Buna göre davranışçı yaklaşımlar nesnel iş koşullarının çalışanı doğrudan etkileyeceğini savunmaktadırlar. Nesnel iş koşulları çalışana bir etkide bulunmaktadır. Çalışan da bu etkiye tepkiyle karşılık verir; ilişkinin kabaca bu boyutta gerçekleştiği savunulmaktadır. Davranışçı yaklaşımlarda yaşam doyumu düzeyinin değişimi işyerindeki koşulların değişimine bağlanmıştır

Sosyal bilgilenme yaklaşımı ise, bunun pek de böyle olmadığını; iki farklı işyerinin çalışanlarının aynı işi yapıp aynı iş koşullarında çalışmalarına rağmen aynı iş tutumlarını geliştirmediklerini; kişilerin tutumlarını ya kendi deneyimleriyle veya çevrelerinden öğrenerek geliştirdiklerini, böylece tutumların duygusal değil, bilişsel (cognitive) süreçlerde ortaya çıktığını savunmaktadır. Sosyal bilgilenme yaklaşımı kişiye etki eden bilişsel öğeler üzerinde durularak kişilerin tutumlarının değiştirilebileceğini ve bu yolla yaşam doyumunun artırılabilceğini savunmaktadır.

Kişilik özellikleri yaklaşımında (dispositional approach), kişinin, kişilik özelliklerini doğuştan getirebileceği gibi, sonradan da geliştirmiş olabileceği savunulmaktadır. Olumsuz duygulanımlar içerisinde bulunma olasılığı yüksek bir kişi, işinde olumlu nitelikler ne kadar çok olursa olsun işinden olumsuz yönde etkilenecektir. Bu yaklaşıma göre, kişilerin yaşam doyumlarının onların kişiliklerine bağlı olarak ortaya çıktığını ve insanların kişilik özelliklerini değiştirmek ne kadar güçse yaşam doyumu düzeyini değiştirmek de o kadar güçtür yaklaşımını benimsemektedir.

Yaşam doyumu, öznel iyilik, mutluluk, yaşam kalitesi adları verilen, bireyin kendini nasıl hissettiği ve nasıl daha iyi hissedeceği sorularına cevap arayan bu alan disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi ve tabii ki psikoloji alan ile ilgili çalışmaların yapıldığı çeşitli sonuçların ortaya konulduğu bilimler olmuşlardır. Her bir bilim mutluluğu, yaşam doyumunu kendi disiplinine göre açıklamış ve formüle etmiştir. Burada bazı temel yaşam doyumu yaklaşımlarından bahsedilecektir.

2.1.4.1. Ereksel Kuram

Amaçsal yaklaşım en basit hali ile doyurulan gereksinimlerin mutluluğa, doyurulmayanların ise mutsuzluğa yol açacağını ileri süren yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Telman 2001). Hangi isteklerin ve amaçların daha önemli olduğu ve isteklerin birbirleri ile ilişkisinin ne türde olduğu sorusu kurama getirilen en önemli

eleştirisi niteliğindedir. Ayrıca mutluluğun isteklerin doyurulmasıyla mı, yoksa istenilen objeye ulaşma ile mi ilgili olduğu bu kuramda önemli bir sorundur. Bu görüşlere üç temel eleştirisi getirilmektedir. İhtiyaçlar evrensel olarak ortaya çıkan mutluluğun tüm kültürlerde aynı olması gerekirken böyle çıkmamıştır. İkincisi, amaç ve istekleri farklı olan bireyler doyuma ulaşmada ayrı yollar izleyebilirler. Üçüncüsü, amaç ve isteği olmayan bireylerin doyuma ve mutluluğa ulaşması mümkün görünmemektedir (Akt; Gümüş, 2006).

Amaçlar ve istekler gereksinimlerden daha bilinçlidir ve pek çok birey kendileri için önem taşıyan bir amacı gerçekleştirdiklerinde mutluluk duyar. Bazı kuramcılar mutluluğun gerçekleştirilmesinde bazı amaçların diğerleri ile çeliştiğini belirtmektedirler. Bireyin daha mutlu olabilmesi için, amaçlarının düzenli bir biçimde bütünleştirilmesi ve amaçların doyurulması üzerinde durular (Diener, 1984).

2.1.4.2. Etkinlik Kuramı

Etkinlik kuramı, mutluluğun bireyin kendi etkinliklerinden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır. Aristoteles bu kuramının ilk ve en önemli temsilcisidir. Ona göre mutluluk, bireyin erdemli etkinliklerinden beklenir. Modern anlayışa göre etkinlikler, geziler, hobiler, sosyal ilişkiler ve egzersizler gibi bütüncül terimlerle ifade edilir. Etkinlik kuramında en son tema bireyin kendini anlamasının mutluluğu azalttığı biçimindedir. Sürekli olarak mutluluğu elde etme üzerinde durma fikri yıkıcıdır. Bu yaklaşıma göre eğer bir birey önemli etkinlikler üzerinde yoğunlaşırsa mutluluk kendiliğinden gelecektir (Diener, 1984).

2.1.4.3. Yukarıdan Aşağıya Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı

Bu tarz yaklaşımlar çağdaş psikolojide oldukça popüler yaklaşımlardır. Yukarıdan aşağıya anlayışına göre; mutluluk, küçük hoşlanımların ve haz duygularının bir araya gelmesi ile oluşur. Mutluluk kavramına, mutlu olunan ve olunmayan zamanlara bakarak ulaşılabilir. Bu görüşe göre; mutlu bir yaşam mutlu dakikaların bir araya gelmesinden oluşmaktadır (Akt; Gümüş, 2006).

Aşağıdan yukarıya anlayışına göre ise; mutluluk kişide genel olarak var olan bir özelliktir ve bireyde pozitif olanı görmeye meyilli bir güç vardır. Bu da kişinin olaylara yaklaşımını etkiler. Birey mutlu olduğu için yaşamında doyumludur. Örneğin; hoşgörülü ve iyimser olan bireylerin dayanma güçleri yüksektir. Andrews ve Withey

(1976), aşağıdan yukarıya yaklaşımını destekleyen kanıtlar bulmuştur. Araştırmacılar yaşam alanında elde edilen doyumun genel olarak yaşamdan alınan doyumunu öngörmede yetersiz kaldığını buldular. Özetle bulgular yaşam alanından elde edilen doyumun global yaşam doyumuna neden olmaktan çok, kendilerinin global yaşam doyumundan kaynaklandığını göstermektedir (Şahin, 2008).

Levenson (1993) bir başka çalışmasında her iki açıklamanın da kısmen doğru olduğunu belirtmektedir. Önemli olan etkileşimlerinin neler olduğudur. Bireyler olaylara öznel yaklaştıklarında tabandan tavana, her bireyde aynı mutluluğu doğurabilecek olaylar tavandan tabana yaklaşımları ile açıklanabilir. Chekola, bunu, “mutluluğun bütünleştirilmesi” kavramı ile ifade etmektedir (Gümüş, 2006).

2.1.4.4. Bağ Kuramı

Mutlulukla ilgili bilişsel kurama dayanan çalışmalar henüz çok yenidir. Ancak bu kuram, bireylerin olaylara yükledikleri anlamlar, olayları bağladıkları durumlar üzerinden; bellek, koşullama, hatırlama, şartlama gibi bilişsel ilkelere dayanır. Bu tür yaklaşımlara göre; bireylerin olaylara verdikleri anlamlar önemlidir. Birey için olumlu olaylar birey tarafından içsel etmenlere bağlanıyorsa bu en büyük mutluluk kaynağı olmaktadır. Hatırlamaya ilişkin çalışmalara bakıldığında, bireylerin kendileri için olumlu yaşantıları daha kolay hatırladıkları, olumsuz yaşantıları ise daha sınırlı hatırladıkları görülmüştür. Geçmişte bu tür olayları daha sık yaşayan bireylerin bu anı daha olumlu değerlendirdikleri ve daha çok mutlu oldukları belirtilmektedir (Diener, 1984).

Konuyla ilgili bir başka kuramda klasik koşullanmanın duyguların ortaya çıkmasındaki önemi vurgulanmaktadır. Çalışmalar duygu yüklü koşullanmaların sönmeye çok dirençli olduklarını göstermiştir. Kişi böyle duygusal yaşantılara sahip olabilir ve bunlarla geniş sayıda günlük uyaran arasında bağ kurabilir (Yetim, 2001).

2.1.4.5. Yargı Kuramı

Çok sayıda teori, mutluluğu gerçek koşulların istenen standartlarla karşılaştırılmasından elde edilen sonuç ile açıklamaktadır. Eğer şartlar standartları karşılamakta ise, mutluluk gerçekleşmektedir.

Kriterler ve gerçek koşulların karşılaştırması ile doyumun ortaya çıkacağını belirten kuramlar vardır. Buna göre gerçekte yaşanan durum belirlenen kriterleri aşarsa kişi doyuma ulaşacak ve mutlu olacaktır.

Yargılama kuramlarında bireyin kullandığı standartlar önemlidir. Wills, bireyin kendisinden daha az şanslı insanlarla yaptığı karşılaştırmaların öznel iyilik durumunu arttırdığını, Kears diğer insanların kötü şartlar altında yaşadığını düşünen bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Gümüş, 2006).

Diener (1984), yargılama kuramlarında, “dilek düzeyinin” önemli bir kavram olduğunu belirtmiştir. Buna göre, bireyin yaşamındaki şartlarla, bu şartların birey tarafından değerlendirilmesi önemlidir. Ancak kurama bakıldığında karşılaştırmaların hangi zamanda ne tür mekanizmalarla yapıldığına ilişkin veri olmaması nedeni ile eleştirilebileceği düşünülmektedir. Yargı kuramları genellikle olayların karşılaştırma bakımından olumlu ya da olumsuz olacağını tahmininden çok gerçekleşen olayın ortaya çıkaracağı duygu miktarını tahmin etmek üzerine çalışmaktadırlar. Örneğin sosyal karşılaştırma kuramında kişi, çevresinde bulunan diğerlerini bir standart olarak alır. Karşılaştırma amacıyla seçilen kişinin belirlenen standartlara göre aşağıda ya da yukarıda olması doyumunu ve ya doyumunsuzluğu oluşturacaktır (Diener, 1984).

2.2. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırmalar

Batı literatüründe eşler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar çok yaygın olarak araştırılmasına ve çok sayıda araştırma yapılmasına karşın, ülkemizde eşler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çok sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir.

Ülkemizde Çift Uyum Ölçeği kullanılarak evlilik uyumu ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tutarel, Kışlak ve Çabukça yaptıkları çalışmada demografik değişkenler ile empatinin evlilik uyumunu yordamadaki katkılarını araştırmış ve cinsiyete bağlı olarak empati puanları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Buna göre, empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğu, empatiyle ilişkinin niteliği arasında olumlu bağlantının olduğu ve empati puanlarının cinsiyete bağlı olarak değişmediği vurgulanmıştır.

Eşler arasındaki uyumun ölçümüne ilişkin makalelerde görüş ayrılıkları ve farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Bazı araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerlerken, eşlerin evlilikleri ile ne hissettikleriyle ilgilenmişler ve eşler arasındaki uyumun belirleyicileri olarak eşlerin evlilik doyumunu ya da mutluluğuna ilişkin bizzat

kendilerinden aldıkları bilgileri kullanmıştır. Bazı araştırmacılar ise, eşler arasındaki uyumu, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmiştir.

Johnson, Amazola ve Booth (1992), eşler arasındaki uyumun doğasını ve eşler arasındaki uyumun durağanlığını anlamak için evli çiftlerle 8 yıllık zaman içinde üç kez görüşme yapmıştır. Yaptıkları analizler sonucunda, eşler arasındaki uyumun nasıl ölçülürse ölçülsün kişilik özellikleri kadar durağan olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca, eşler arasındaki mutluluk ve etkileşimin zaman içinde azaldığı, boşanma eğilimi ve anlaşmazlığın ise değişmediği görülmüştür. Erel ve Burman (1995) ise, yaptıkları meta-analiz çalışmasında eşler arasındaki uyum ile ilgili olan araştırmayı incelemiş ve bu çalışmaları 3 boyuttan birine yerleştirmişlerdir. Bu boyutlar aşağıda belirtildiği gibidir:

- 1) Eşler arasındaki doyum (eşler arasındaki uyumu; ahenk, doyum, gerilim çerçevesinde olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiren çalışmalar).
- 2) Eşler arasındaki çatışma (eşler arasındaki fiziksel ve sözel saldırganlığın sıklığı ve yoğunluğunu ölçmeye çalışan araştırmalar).
- 3) Ebeveyn çocuk ilişkisi (evlilik ilişkisini ebeveyn çocuk ilişkisine göre değerlendiren çalışmalar)

Benzer şekilde Grych ve Fincham (1990), eşler arasındaki doyum ile eşler arasındaki çatışma kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmesine karşın, mutsuz evliliklerin daima çatışma ile tanımlanmayacağını ve çoğu evlilikte doyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca eşler arasındaki çatışma örneğin; ebeveyn çocuk ilişkisi gibi çocuğun uyumunu etkileyen diğer etkenlerle de ilişkilidir.

Şirvanlı, Özen (1999), tarafından yapılan bir çalışmada çatışma ve boşanmanın davranış ve uyum sorunları üzerindeki rolleri incelenmiştir. Eşler arasındaki uyumun çocuklar üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği çalışmada, çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik sorun düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasız ebeveynlerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız ebeveynlerin çocuklarının, çatışmalı ve boşanmışlarınkine oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Yıldırım (1993), farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Ankara'nın merkez ilçelerinde yaşayan farklı sosyo-ekonomik

düzeydeki, 559 kadın ve 541 erkek olmak üzere toplam 1100 evli bireye Özgüven (1976) tarafından geliştirilmiş olan Hacettepe Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Ayrıca evli bireylere ilişkin bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sosyo-ekonomik düzey kişinin uyum düzeyini anlamlı ölçüde etkilemektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerinin alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin daha alt sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklere oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin ise alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, orta sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre yüksek olduğu ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yılmaz (2001), tarafından yapılan çalışmada ise, eşler arasındaki uyumun ve ebeveyn çocuk etkileşiminin, çocukların benlik algılan ve akademik başarıları ile olan ilişkileri; ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinde incelemiştir. Sonuç olarak, eğer çocukların ebeveynleri arasındaki uyuma ilişkin algılan yüksekse, benliklerine ilişkin değerlendirmeleri olumlu olmakta; eğer algılanan uyum düşükse, bu olumsuzluk onların benliklerine ilişkin algılarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Gündoğdu (1995), yapmış olduğu çalışmada, otistik ve normal çocuğa sahip annelerin ve babaların evlilik uyumlarını algılamalarını karşılaştırmıştır. Ayrıca otistik ve normal çocuğa sahip anne-babalar, durumluk-sürekli kaygı ve depresyon bakımından da karşılaştırılmışlardır. Araştırma grubunu Ankara Üniversitesi Otistik Çocuklar Tanı, Tedavi, Uygulama ve Araştırma Merkezinde ‘otistik bozukluk’ tanısı almış çocukların anne-babaları ile bunlarla demografik bakımdan benzer özelliklere sahip normal çocukların anne-babaları oluşturmaktadır. Araştırma gruplarının herbirinde 20 çift bulunmaktadır. Böylece araştırmaya toplam 40 çift (80 kişi) katılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan Bilgi Formları, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği, Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, şu veriler elde edilmiştir; Otistik çocuğa sahip anneler, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği’nin yalnızca “güvenilebilirlik” alt boyutunda normal çocuğa sahip annelere göre daha yüksek puan almışlardır. Otistik çocuğa sahip babalar, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği’nin yalnızca “kopukluk” alt boyutunda normal

çocuğa sahip babalara göre daha düşük puan almışlardır. Bu ölçeğin “güvenilebilirlik” ve “kopukluk” alt boyutundaki sonuçları dikkate alındığında, otistik çocukların anne ve babalarının evlilik uyumuna ilişkin algılarının, normal çocuğa sahip anne ve babalara göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

Günay (2000), evli çiftlerin düşünme modelleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini farklı kültür ve sosyo-ekonomik düzeye sahip 66 evli çift (36 uyumlu, 30 uyumsuz) olmak üzere 132 kişi oluşturmuştur. Örneklem, çalışma alanları açısından çeşitlilik gösteren kurumlarda çalışan kişilerden oluşturulmuştur. Bu kurumların insan kaynakları bölümüne zarf içerisinde sunulan veri toplama araçları, araştırmaya katılmak isteyen çalışan sayısı kadar çoğaltılarak gönüllü katılımcılara dağıtılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Evlilik Uyum Ölçeği (DAS) ve Kişisel Düşünme Modelleri soru listesi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda uyumlu çiftlerin düşünme modellerindeki benzerliğin, uyumsuz çiftlere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Bulgular sonucunda, evlilik süreçlerini uyumsuz olarak tanımlayan eşlerin, uyumsuz çiftlerden daha düşük fikir birliği, duygu ifadesi, bağlılık ve evlilik doyum düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Kastro (1998), evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma grubunu eşlerden biri veya her ikisinin depresyon tanısı aldığı 30 çift ve terapi sürecinde olmayan 30 kontrol çifti oluşturmuştur. Çiftlere Beck Depresyon Ölçeği, Semptom Tarama Listesi ve Eşler Arası Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda evlilik uyumu ve depresyon arasında bir ilişkinin varlığı saptanmıştır.

Koydemir, Selşik ve Tezer (2005), evlilik uyumu ve mükemmeliyetçilik boyutları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre yüksek uyum ve düşük uyum gösteren eşlerin mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarına göre farklılık göstermediği ve mükemmeliyetçiliğin alt boyutları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Malkoç (2001), evlilik uyumu ile evli bireylerin iletişim şekilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Evli bireylerin her bir iletişim şekli ile evlilik uyumlarının ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik uyumu yüksek bireylere göre evlilik uyumu düşük olan bireylerin daha fazla yıkıcı iletişim şekillerini kullandığı tespit edilmiştir. Cinsiyete göre kullanılan iletişim şekillerinde farklılık bulunmamıştır.

Fidanoğlu (2007), evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sosyo demografik değişkenlerle karşılaştırma yapmıştır. Somatizasyonla anlamlı derecede ilişkili bulunmuş değişkenler ise cinsiyet, eğitim, sosyal güvence, kız çocuğuna sahip olma, bireysel ve ailevi sağlık durumu, kilo farkı ve evlilik süresidir. Çift uyumu ile somatizasyon arasındaki negatif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Somatizasyon puanı azaldıkça çift ilişkisindeki doyum, fikir birliği, duyguların ifadesi ve genel evlilik uyumu artmaktadır.

Murphy ve Mendelson (1973) tarafından yapılan çalışmada eşleriyle olumlu iletişim kurabilen ve evliliklerindeki iletişim düzeyinden memnun olan çiftlerin evlilikteki uyum düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2008).

Cunnigton (1991) aile deneyimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmış ve geçmiş aile deneyimlerinin sonraki yaşam fonksiyonları üzerinde etkili olduğunu bulmuş; özellikle de geçmiş aile deneyimleriyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Araştırma bulguları psikolojik sağlıkla ilgili faktörlerin, nesiller arasında transfer edilebileceği şeklinde ifade edilmiştir (Akt. İlketenci, 2004).

Cohan ve Bradbury (1997), evli çiftler üzerinde yaptıkları çalışmada olumsuz yaşam olayları ve uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda bazı davranışların eşlerin olayları esnek ya da hassas karşılamaında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadının yaşadığı kızgınlık duygusunun kişilerarası ilişkilerde yaşanan olumsuz yaşantılara uyumu kolaylaştırdığı, depresif belirtilerin azaldığı ve evlilik doyumunun arttığı görülmüştür. Kadınlar aşırı derecede olumsuz yaşantı karşısında eşlerinin mizahi bakışının evlilik doyumunda dalgalanmalara sebep olduğu belirtilmiştir.

Schumm, Webb ve Bollman (1998) da, evlilik uyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. 1988 aileye ulaşılmış ve Ev Halkı Anketi'nden yararlanılmıştır. Çiftler arasında yapılan analizler, kadınların erkek eşlere göre daha düşük evlilik uyumu sergilediklerini göstermiştir. Daha önceki araştırmalar genel olarak kadın eşin erkek eşten daha düşük evlilik doyumunu sergilediğini doğrulamaktadır. Çiftler arasında var olan evlilik uyumunun eşler açısından farklılığı incelendiğinde, kadın eş genelde daha düşük uyumlu olan taraf olmaktadır (Canel, 2007).

Bu çalışmaların yanı sıra “yaş” değişkeninin evlilik uyumunu etkilediği araştırmalarla desteklenmektedir. Demografik araştırmalar yaş ve evlilik uyumu arasında açık bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çiftlerin 20 yaşından daha genç olduğu

evliliklerin başarısızlıkla sonuçlanmalarının, çiftlerin daha yaşlı olduğu evliliklerden daha yüksek olasılıkta olduğu bulunmuştur (Carter ve Glick, 1970). Çiftler arasındaki yaş tutarsızlıklarının da etkileri önemli olabilmektedir. Cowan (1984), başarılı bir evliliğe sahip olma olasılığının çiftler arasındaki yaş tutarsızlıklarıyla azaldığını bulmuştur.

Stresli bir çalışma hayatı bireylerin yaşamlarını olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Çalışma ortamında bir hiyerarşi de olsa ortamdaki zorluklar ya da kolaylıklar ile çalışan bireyler aynı düzeyde bu ortamdan etkilenebilmektedir. Özellikle çalışma hayatının gerilim ve stres yaratan unsurları bireylerin evlilik doyumlarına bağlı psikolojik iyi olma durumlarını etkileyebilmektedir. Özellikle çalışma koşullarının iyi olduğu iş ortamlarında çalışan bireylerin evlilik uyumlarının yüksek olduğu, stresli ve gerilimli ortamlarda çalışan bireylerin ise evlilik uyumlarının düşük olduğu belirtilmektedir (Houseknecht, Vaugman ve Macke,1984; Rice, 1979; Skinner, 1983). Sonuç olarak çalışma şartlarının aynı olması kişiler üzerinde benzer düzeyde etki yaratabilir ve statüleri farklı dahi olsa böyle bir durum evlilik uyumlarında bir farklılığa yol açmamış olabilir.

2.3. İş Doyumu İle İlgili Araştırmalar

İş doyumu araştırmalarının tarihi, çalışma yeri ile üretkenlik arasında bir ilişki olup olmadığını göstermek amacıyla gerçekleştirilen Hawthorne araştırmalarına dayandırılır. 1924 yılında başlayan araştırma, Western Elektrik Şirketinin Hawthorne fabrikasında F. Roethlisberger ve Elton Mayo tarafından gerçekleştirilmiş ve iş doyumu ve güdülenme gibi kavramların üretkenliği artırdığını ortaya çıkarmıştır.

Frederick Herzberg, 1959 yılında doğrudan iş doyumunu inceleyen bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda; başarı, yükselme, tanınma, sorumluluk ve işin kendisinin çalışanları güdüleyen ve iş doyumuna yol açan faktörler olarak nitelendirilirken; yönetim, bireyler arası ilişkiler, çalışma koşulları, denetim ve ücret ise iş doyumsuzluğuna neden olan faktörler olarak nitelendirilmiştir. İş doyumunun sağlanması için, çalışanlara sorumluluk, başarı ve yükselme gibi olanakların sağlanması gerektiği araştırmada belirtilmiştir.

Iris ve Baret, 1972 yılında yaptıkları çalışmada iş doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda iş doyumu yüksek olan kişilerin işlerini önemsediklerini ve yaşamlarında mutlu ve huzurlu olduklarını ortaya

koymuşlardır. Orpen'in 1978'de yaptığı araştırma ise, işteki doyumun yasamdaki doyumunu etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Amerika'daki öğretmenlerin iş doyumunu üzerine yapılan bir araştırmada; çalışma koşulları, öğretmenlerin bireysel özellikleri ve ücret konuları incelenmiştir. Temmuz 1997'de Perie ve arkadaşları tarafından hazırlanan istatistiksel analiz raporunda; özel okullarda çalışan öğretmenlerin devlet okullarında çalışan öğretmenlerden daha yüksek bir iş doyumuna sahip olduğu belirtilmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin yaş ve kıdem gibi bireysel özelliklerinin iş doyumunda etkili olduğu; ancak çalışma koşullarının iş doyumundaki etkisinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

2001 yılında Gümüşeli tarafından yapılan, "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Çatışma Yönetimi Stilleri ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki" adlı araştırmada öğretmenlerin iş doyum düzeyleri ile tümleştirme, uzlaştırma ve ödün verme stilleri arasında olumlu bir ilişki bulunurken, hükmetme stili ile olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir.

Tellioglu tarafından 2004 yılında İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde çalışan ilköğretim okulu öğretmenlerinin iş doyum düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada; öğretmenlerin iş doyumlarının düşük olduğu bulunmuştur. Cinsiyet ve medeni durum gibi değişkenlerin öğretmenlerin iş doyum düzeylerine etki etmediği, bunlar dışındaki bütün bireysel değişkenlerin öğretmenlerin iş doyum düzeylerine etki ettiği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin iş doyumunu belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Maaş, çalışma şartları, çalışma saatleri, idarecilerin tutum ve davranışları ile kişisel özellikler söz konusu faktörler arasında sayılabilir. Araştırmalara göre; stres, çalışma şartları, çalışma ortamları, okul ortamı öğretmenlerin içsel iş doyumlarını etkileyen önemli faktörler arasındadır. Öğretmenlerin idareci ve çalışanlarla uyum içinde olmaları, dışsal iş doyumunu etkileyen faktörlerden birkaçıdır (Kağan, 2005).

İlgili alan yazına bakıldığında, öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin; yaş (Bishay, 1996; Çelik, 2003; Kağan,2005; Mete, 2006; Sulu, 2007; Gürbüz, 2008; Öztürk ve Deniz, 2008; Girgin, 2009; Özyürek, 2009; Yılmaz ve Izgar, 2009), kıdem (Bishay, 1996; Çelik, 2003; Kağan,2005; Mete, 2006; Gürbüz, 2008; Özyürek, 2009), medeni durum (Sulu, 2007; Gürbüz, 2008; Girgin, 2009) gibi değişkenler açısından incelendiği görülmektedir.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde; branş ve sınıf öğretmenlerinin iş doyum düzeylerinin yaş, kıdem ve medeni duruma göre değişmediği görülmektedir (Çelik,2003; Kağan, 2005; Mete, 2006; Sulu, 2007; Gürbüz, 2008).

Öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin aylık gelirlerine göre değişmediğini gösteren araştırmaların (Mete, 2006; Gürbüz, 2008) yanı sıra, değiştiğini gösteren (Marx ve Granger, 1992; Hosp ve Reschly, 2002; Çelik, 2003; Kağan, 2005; Dilsiz ,2006) araştırmalarda mevcuttur.

Güler (1990) tarafından yapılan çalışmada, endüstri işçilerinin depresyon düzeyleri, durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri, hizmet süreleri ve yaş gibi değişkenlerin iş doyumunu ve iş verimliliği üzerindeki etkilerinin incelendiği görülmektedir. Cinsiyet ve medeni durumun tek başına, iş doyumunu üzerinde etkilerinin olmadığı görülmüştür. Ancak cinsiyet değişkeninin, sürekli kaygı ve medeni durum değişkenleriyle birlikte ele alındığında iş doyumunu etkilediği bulunmuştur. Buna göre sürekli kaygısı düşük olan bekar kadın ve evli erkeklerde, evli kadın ve bekar erkeklere göre iş doyumunu daha yüksektir.

Sevimli ve İşcan (2005) tarafından, bireysel ve iş ortamına ait etkenlerin iş doyumuna etkisinin araştırılması amacıyla, Erzurum ilinde çalışan ve 454 hekimle yapılan araştırma sonuçlarına göre ise; evli, daha büyük bir yerleşim merkezinde yaşayan, devlet hastanesinde çalışıp muayenehanesi olan, bu mesleğin kendi seçimi olduğunu ifade eden, bu mesleği seçerek doğru davrandığını düşünen hekimlerin iş doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Keser (2005), iş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisini araştırmıştır. Bu amaçla Bursa'da otomotiv alanında iş yapan 11 işletmeden 562 kişiye, Brayfield ve Rothe tarafından geliştirilen İş Doyumu ölçeği ile Deiner, Emmons, Larsen ve Griffin tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği uygulanmıştır. Buna göre, iş doyumunu ile cinsiyet, yaş, çalışma süresi arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun yanı sıra, iş doyumunu ile eğitim düzeyi ve alınan ücret arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca yaşam doyumunu ile iş doyumunu arasındaki ilişkinin pozitif olduğu ve bireyin iş doyumunun arttığında yaşam doyumunun da arttığı görülebilmektedir.

Kayapınar'ın (2007) araştırmasında ise, yöneticilerin çalışanlar tarafından algılanan yönetim ve liderlik anlayışlarının, çalışanların iş doyum düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Buna göre, iş gören, üretim ve değişim odaklı liderlik tarzlarının, iş doyumunu üzerinde anlamlı düzeyde etkiye sahip olduğu bulgulanırken; farklı liderlik tarzlarının iş doyumunu üzerindeki etkisi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Aslan (2006) araştırmasında, iş doyumunu düzeylerine bağlı olarak depresyon düzeyinin, benlik saygısı düzeyinin ve denetim odağı algısının değişip değişmediği incelemiştir; depresyon düzeyi, benlik saygısı düzeyi ve denetim odağı algısı değişkenlerini kullanarak iş doyumunu değişkeninin tahmini için bir model oluşturmuştur. Ayrıca, iş doyumunun yaş, mevcut işte çalışma süresi, cinsiyet, evli ya da bekar olma, eğitim, yapılan işin kişinin eğitimi ile uyumlu olup olmaması, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ankara'da yaşayan ve farklı mesleklerde çalışan 870 kişiye Mesleki Doyum Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Rotter Denetim Odağı Algısı Ölçeği uygulanmıştır. İş doyumuyla, depresyon düzeyi değişkenleri arasında olumsuz, benlik saygısı düzeyi değişkenleri arasında olumlu, denetim odağı algısı değişkenleri arasında olumsuz yönde korelasyon olduğu görülmektedir. Düşük, orta ve yüksek iş doyumuna sahip gruplar karşılaştırıldığında, iş doyumunu düzeyi arttıkça depresyon düzeyinin azaldığı, benlik saygısı düzeyinin arttığı, yüksek iş doyumuna sahip olanların düşük ve orta düzeyde iş doyumuna sahip olanlara göre daha içten denetimli olduğu bulunmuştur. İş doyumunun %18.42'lik kısmı depresyon düzeyi, benlik saygısı düzeyi ve denetim odağı algısı değişkenlerince açıklanmaktadır. Erkeklerin iş doyumunu düzeyleri kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. İlkokul ve ortaokul mezunları ile doktora eğitilmişlerin ortalama iş doyumunu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitimleri ile uyumlu işler yapanların diğerlerine göre daha yüksek iş doyumlarının olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler için yapılan analizlerde gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Şanlı (2006), Adana ilinde çalışan polislerin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, rütbe, görev yaptıkları şube, mesleki kıdem, günlük çalışma sistemi, alınan takdir ve taltif, ekonomik durumlarını algılama gibi bazı değişkenler açısından incelediği araştırmasında, 355 polisten elde edilen veriler sonucunda, polislerin iş doyumlarının görev yapılan şube, günlük çalışma sistemi, ekonomik durumlarını algılamalarına, duyarsızlaşma düzeylerinin cinsiyet görev yapılan şube, günlük çalışma sistemi, mesleki kıdem ve ekonomik durumlarını algılamalarına, kişisel başarıda azalma duygusunun ise yaş, cinsiyet, takdir, görev yapılan şube ve mesleki kıdeme göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Araştırma sonucunda iş doyumunu ve tükenmişlik arasında anlamlı bir ilişkinin varlığına işaret edilmiştir.

Özgen ve Efeoğlu (2007) çalışmalarında, çalışanların iş-aile yaşam çatışması düzeylerinin iş stresi, iş doyumunu ve örgütsel bağlılık düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu amaçla, ilaç sektöründe faaliyet gösteren firmalardan Adana ilinde bölge müdürlükleri bulunanların tıbbi ilaç tanıtımından sorumlu çalışanlarına anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgular örgüt kuramı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, ilk olarak, iş-aile yaşam çatışmasının ve iş-aile çatışmasının iş stresi üzerinde pozitif yönde etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Aile-iş çatışmasının ise, iş stresi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. İkinci olarak, iş-aile yaşam çatışması ve iş-aile çatışmasının iş doyumunu üzerinde pozitif yönde etkisi bulunmaktadır. Aile-iş çatışmasının ise, iş doyumunu üzerinde anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır. Üçüncü olarak, iş-aile yaşam çatışması ve aile-iş çatışmasının örgütsel bağlılık üzerinde negatif yönde etkisi bulunmaktadır. İş-aile çatışmasının ise, örgütsel bağlılık üzerinde anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır.

Tezer (1994), iş ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi bazı demografik değişkenlerle birlikte araştırmıştır. Araştırmaya çalışan ve evli 46 kadın ile 65 erkek katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, iş doyumunu yordayan değişkenlerin öğrenim durumu, amirle çatışmanın sıklığı, cinsiyet, gelir durumu ve evlilik doyumunu; evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin ise eşle çatışmanın sıklığı, çatışmanın yarattığı gerginlik, iş doyumunu ve yaş olduğunu belirtmektedir. Başka bir ifadeyle, eşle çatışmaların sıklığı ve yarattığı gerginlik azaldıkça evlilik doyumunu artmaktadır. Bunun yanında iş doyumunu ve yaş arttıkça da evlilik doyumunu artmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde iş doyumunun genel yaşam doyumunun büyük bir parçası olarak kabul edildiği görülmüş, çok çeşitli değişkenlerle ele alındıkları ve birbirlerini yordamalarına ilişkin çok sayıda araştırma yapıldığı gözlenmiştir. Çalışan bireyin iş yaşamına ayırdığı dilimin genel yaşamında ne kadar yer kapladığı düşünülecek olursa iş doyumunu ile yaşam doyumunun birbirini yorduyor olup olmadığı sorusu gerek bireyler, gerek örgütler açısından giderek önem kazanmaktadır.

Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu'nun (1998) normal ve engelli bireylerle çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ve tükenmişliklerini incelemek üzere yapmış oldukları araştırmada iş doyumunu ve tükenmişlik arasında yüksek ilişki bulunmuştur. Buna göre, işinde doyumsuzluk yaşayan kişilerde yüksek düzeyde moral ve motivasyon bozukluğu görülmektedir.

Uyguç, Ethem, Arbak ve Çıracıklar'ın (1998) iş doyumunu ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzerine İzmir'de 355 kişi üzerinde yaptıkları çalışmada

Quinn ve Stens'in 5 maddelik İş Doyum Ölçeği ve tek maddelik genel bir yaşam doyum sorusu sorulmuştur. Buna göre; iş doyumunu ve yaşam doyumunu bakımından çoğunlukla iş doyumunun yüksek olması durumunda yaşam doyumunun da yüksek olacağı sonucuna ulaşmışlardır. Yine aynı çalışmada iş doyumunun yaşam doyumunu değişkenlerinin ancak %6'sını karşılayabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

İş doyumunu genel yaşam doyumunu etkileyen önemli bir değişken olmakla birlikte tükenmişlikle de kesin olarak ayrılamayan ve birbirleri ile ilişkili oldukları araştırmalarla da ortaya konan bir kavramdır. Bu sebeple bu üç konunun birlikte ele alındığı çok sayıda araştırma bulunmaktadır.

Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman (1999) yaşam doyumunu, iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik üzerine Konya merkezinde görev yapan 173 öğretmen üzerinde yaptıkları araştırmalarında, İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterini kullanmışlardır. Buna göre; öğretmenlerin, yaşam doyumları, duyarsızlaşma, kişisel başarısızlık ve iş doyumunu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulgulamamışlardır. Duygusal tükenme puanlarında, hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Öğretmenlerin duygusal tükenme ve kişisel başarısızlık yaşamlarının yaşam doyumlarını olumsuz etkilediği, mesleki doyum sağlamaları durumunda ise yaşam doyumlarının olumlu etkilendiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu'nun (2001) Malatya il merkezinde çalışan 384 hekim üzerinde, iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik ilişkisini incelemek üzere yaptıkları araştırmada pek çok demografik değişkeni incelemişler, İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterini kullanmışlardır. Sonuç olarak yaşam doyumunu, kadınlar, ek geliri olanlar, evli olanlar, aylık geliri yüksek olanlar, 40 yaş altındakilerde yüksek çıktı. Tükenmişlik ve iş doyumunu açısından ise, mesleğe yeni başlayan ve mesleki yaşamın sonuna gelenlerin yaşam doyumları ve iş doyumları düşük, tükenmişlikleri yüksek çıkmıştır. Yaşam doyumunu, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma ile negatif, kişisel başarı ve iş doyumunu işe pozitif ilişkili bulunmuş, sonuç olarak yaşam doyumunu, iş doyumunu, kişisel başarı ve duygusal tükenmişlik arasında pozitif korelasyon saptanmıştır.

Selçukoğlu (2001), iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik ilişkisini incelemek üzere araştırma görevlileri ile yaptığı çalışmada yaşam doyumunu, iş doyumunu, duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlık arasında anlamlı düzeyde farklılık bulmuştur.

Kurçer (2005), Harran Üniversitesi tıp fakültesinde çalışan 216 hekim üzerinde iş doyumunu ve tükenmişliği incelemek üzere yaptığı araştırmasında Maslach Tükenmişlik Envanteri ve Minnesota İş Doyumu Envanterini kullanmıştır. Buna göre; hekimlerin tükenmişlik düzeyleri düşük çıkmıştır. Ancak aynı çalışmada söz konusu hekimlerin kişisel başarıları konusunda yüksek düzeyde yetersiz hissettikleri belirlenmiş ve bu bulgu bölgesel farklılıklara bağlanmıştır. Araştırmada, iş doyumları genel olarak düşük çıkan hekimlerin, stres yapıcı organizasyon, ilişkiler, görevlerin yüksek derecede sorumluluk gerektirmesi ve ruhsal çöküntüye sebep olması nedeni ile mesleki tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Gümüş (2006), farklı mesleklerde çalışanların iş ve yaşam doyumlarının tükenmişlik düzeyleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin araştırmasında 1238 kişi ile görüşmüş, uygulamalarında İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterini kullanmıştır. Buna göre; iş doyumunu, yaşam doyumunu ve kişisel başarı arasında pozitif yönde, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma arasında ise negatif yönde ilişki saptamıştır. Özel kurumda çalışanların kamu kurumunda çalışanlara göre, yaşam doyumlarının ve iş doyumlarının daha yüksek, duygusal tükenmelerinin daha az olduğu, duyarsızlaşma ve kişisel başarıları arasında ise fark olmadığı saptanmıştır.

Tükenmişlik ve iş doyumunu arasındaki sınırlar kesin olarak birbirinden ayırlanamamakla birlikte bir kişinin işinden hoşnutsuzluğu tükenme sonucudur ve iş üzerine odaklanmıştır. İşin gereklerine bağlı olarak iş doyumsuzluğu kişinin kendi eksikliklerine ve işin eksikliklerine bağlı olarak tükenmişlik, tecrübesizlik ve düşük kıdemden kaynaklanan düşük performans ortaya çıkar denebilir (Çağlıyan, 2007). Dallar, Arıkan, Aslan ve Çakır (2007) Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi çocuk kliniği personelinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerini incelemek üzere 66 gönüllü çalışan üzerinde yaptıkları araştırmada mesleki tükenmişliğin iş doyumuna etkisini bulgulamak istemişler; Minnesota İş Doyumu Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda klinikte çalışan doktorların diğer sağlık personelinden daha fazla iş doyumunu sağladıkları, daha az duyarsızlaşma yaşadıkları belirlenmiştir. Üstleri tarafından takdir edile, döner sermayeden memnun olan personelin iş doyumunun daha yüksek olduğu, üstleri tarafından takdir edilen personelin duygusal tükenmişliğinin daha az olduğu belirlenmiştir.

Dağdelen (2008), üretim ve hizmet sektöründe çalışan işçilerin iş ve yaşam doyumlarını incelediği çalışmasında, 17'si kadın, 291'i erkek toplam 291 işçi ile

çalışmış, araştırmasında Yaşam Doyum Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeğini kullanmıştır. Buna göre; iş doyumu ve yaşam doyumu arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, iş doyumu ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğu ve iş doyumunun artışına bağlı olarak yaşa doyumunun da arttığı gözlenmiştir.

Genelde yapılan araştırmalarda hem tükenmişlik hem de iş doyumu ölçülmüş, nedenleri araştırılmıştır. Yapılan bu araştırmalarda en çok dikkati çeken nokta, iş doyumundaki hareketlerin tükenmişliğin en iyi habercisi olduğudur. Sezgin (2010), üniversite hastanelerinde çalışan başmüdür ve müdürler üzerinde iş doyumu ve tükenmişliği araştırdığı araştırmasında Minnesota İş Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanteri Türkiye'deki 32 üniversite hastanesinde çalışan toplam 51 başmüdür ve müdüre uygulanmıştır. İş doyumu puanları ile duygusal tükenme ve duyarsızlaşma arasında negatif, düşük kişisel başarı puanları arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

2.4. Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Yaşam doyumu ile ilgili yapılan araştırmalar ırk, cinsiyet ve gelir durumunun yaşam doyumunu ve mutluluğu yordamada hiçbir etkiye sahip olmadığını, psikolojik değişkenlerin örneğin kişisel eğilimlerin, yakın ilişkilerin ve yaşanan kültürün birey üzerindeki etkisinin yaşam doyumunu açıklamada daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Myers & Diener, 1995). Mutluluğu etkileyen psikolojik faktörler arasında benlik saygısının tutarlı ve güçlü bir biçimde yaşam doyumunu yordadığı neredeyse tüm kültürlerde (bireyci ve toplulukçu) yapılan çalışmalarda rapor edilmiştir (Çivitci, 2007).

Lazzari (2000), erken ve geç ergenlikte kişisel yaşam doyumu, psikolojik iyi olma halini ve duygusal zeka düzeyini incelemek amacıyla 155 öğrencinin katıldığı ve veri toplama aracı olarak Kişisel Anlam Profili (Wong 1998), Duygusal Zekâ Anketi (Schutte ve ark 1988), Yaşam Doyumu Ölçeği (Diener ve ark. 1985), İyi Olma Halini Belirleme Ölçeği'nin (Masse ve ark 1998) kullanıldığı bir araştırma yapmıştır. Kimlik çözümlemesi ve ahlaki gelişimde, kişisel doyuma önem verilerek, kişisel doyumun psikolojik iyi olma hali ve yaşam doyumunu duygusal zekadan daha iyi belirleyebileceği tahmin edilmiştir.

Danielsen ve arkadaşları (2009) tarafından 13-15 yaşlarında toplam 3358 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada okulla ilgili olarak öğrencilerin öğretmen, aileleri ve

sınıf arkadaşlarından aldıkları sosyal desteğin öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerine ve okul memnuniyetine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin okul memnuniyetini güçlü bir şekilde desteklediğini göstermektedir. Ayrıca okul memnuniyetinin kız öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerini erkek öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerine kıyasla daha fazla etkilediği tespit edilmiştir.

1991 yılında Köker'in ergenler üzerinde yaptığı araştırma bulgusu, Cenkseven ve Akbaş'ın (2007) üniversite öğrencilerine ilişkin bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Farklı yaş grupları üzerinde yapılmış araştırmaların çoğunun ise yaşam doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkisi olmadığına işaret ettiği görülmektedir.

2.5. Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Çelik, M., Tümkaya, S. (2012), öğretim elemanlarının cinsiyet, akademik unvan, çalışma yılı ve girdiği ders saati değişkenine göre evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının karşılaştırıldığı betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışma grubunu, çeşitli fakültelerde görev yapan 40'ı kadın, 79'u erkek olmak üzere toplam 119 evli ve gönüllü olan öğretim elemanı oluşturmuştur. Veriler, Evlilik Uyum Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden elde edilmiştir. Araştırma bulguları, öğretim elemanlarının evlilik uyumu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Öğretim elemanlarının cinsiyet değişkeni açısından evlilik uyumu ve yaşam doyumlarında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Akademik unvana göre öğretim elemanlarının evlilik uyumunda anlamlı bir fark bulunmazken, yaşam doyumlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Profesörlerin yaşam doyumları araştırma görevlilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğretim elemanlarının çalışma yılına göre evlilik uyumları ve yaşam doyumları arasında bir fark bulunmamıştır. Yaşam doyumu ve evlilik uyumunun öğretim elemanın girdiği ders saatine göre anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir.

Williams (2003), Whisman, Uebelacker ve Weindtock (2004), Whisman, Uebelacker, Tolejko, Chatav ve Meckelvie (2006) yaptıkları çalışmada cinsiyete göre evli bireylerin evlilik uyumları ve yaşam doyumları arasında anlamlı bir düzeyde farklılık olmadığını saptamışlardır. Ancak evlilik uyumu ve yaşam doyumu ile ilgili yapılan çalışmalarda evli bireylerin evlilikten ve hayattan aldıkları yaşam doyumları, cinsiyet rollerine dair görevler yeniden yapılandıkça farklılık göstermektedir. Klasik cinsiyet rolleri açısından kadınların evlilik ve yaşam doyumları erkeklere oranla daha

düşük bir seviye göstermektedir. Fakat bu rollerin değişimi ve görev paylaşımı ile kadının iş yaşamına atılması sonucunda doyum seviyesinin kadın ve erkek açısından çok değişmediği gözlenmektedir. Çalışan eşler için gerek ev içi rollerin, gerekse ev dışı iş koşullarının niteliği aynı olmaktadır. Bu durum ise evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeyleri açısından bir farklılığın oluşmamasına neden olabilmektedir (Allen, Goldscheider ve Ciambrone,1999; Berk, 1985.)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplamada kullanılan ölçekler ve toplanan verilerin istatistiksel analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde bir araştırma olup öğretmenlerin evlilik uyumlarını, iş ve yaşam doyumu ve bazı değişkenler açısından incelemek üzere düzenlenmiştir. Araştırmada bağımsız değişken bazı demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, kıdem yılı, ek iş yapma durumu, ek işte çalışma süresi, haftalık ortalama çalışma süresi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, aylık ortalama gelir, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama durumu), iş ve yaşam doyumu iken, bağımlı değişken ise evlilik uyumudur.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evreni Adana ili sınırları içerisinde resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise Seyhan ilçe sınırları içerisinde bulunan, resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 250 öğretmenden oluşmaktadır.

Tablo 1’de araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, kıdem yılı, ek iş yapma durumu, ek işte çalışma süresi, haftalık ortalama çalışma süresi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, aylık ortalama gelir, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama durumuna göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Kadın	137	54.8
	Erkek	113	45.2
Yaş Grupları	26-33	57	22.8
	34-41	91	36.4
	42-49	69	27.6
	50-57	27	10.8
	58-65	6	2.4
	1-11	64	25.6
Kıdem	12-22	134	53.6
	23-33	39	15.6
	34-44	13	5.2
	5-15	14	5.6
Çalışma Süresi	16-26	130	52.0
	27-37	101	40.4
	38-48	5	2.0
Ek İş Yapma Durumu	Evet	23	9.2
	Hayır	227	90.8
Ek İşte Çalışma Süresi	2-13	10	4.0
	14-25	6	2.4
	26-37	1	0.4
	38-49	4	1.6
	50-61	2	0.8
	Çalışmıyor	4	13.6
Eş Mesleği	Öğretmen	104	41.6
	İşçi	3	1.2
	Esnaf	9	3.6
	Serbest Meslek	21	8.4
	Memur	33	13.2
	Emekli	11	4.4
	Çiftçi	2	0.8
	Diğer	33	13.2
	Okur-Yazar Değil	1	0.4
	Okur-Yazar	3	1.2
Eş Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	5	2.0
	Ortaokul Mezunu	5	2.0
	Lise mezunu	36	14.4
	Yüksekokul/Üniversite mezunu	175	70.0
	Yüksek Lisans Mezunu	22	8.8
	Doktora Mezunu	3	1.2
	Geliri yok	31	12.4
	750 TL'den az	6	2.4
	751-1000 TL arası	7	2.8
	1001-1500 TL arası	11	4.4
Eş Geliri	1501-2000 TL arası	29	11.6
	2001-2500 TL arası	78	31.2

(Tablo 1 Devamı)

	2501-3000 TL arası	45	18.0
	3001-3500 TL arası	22	8.8
	3501 TL ve üstü	21	8.4
	751-1000 TL arası	1	0.4
	1001-1500 TL arası	3	1.2
	1501-2000 TL arası	18	7.2
Gelir Düzeyi	2001-2500 TL arası	133	53.2
	2501-3000 TL arası	65	26.0
	3001-3500 TL arası	11	4.4
	3501 TL ve üstü	19	7.6
	1500 TL ve altı	3	1.2
	1751-2000 TL arası	3	1.2
Aylık Ortalama Gelir	2001-2500 TL arası	13	5.2
	2501-3000 TL arası	19	7.6
	3001-3500 TL arası	20	8.0
	3501-4000 TL arası	19	7.6
	4001-4500 TL arası	63	25.2
	4501 TL ve üstü	110	44.0
	Yok	15	6.0
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	76	30.4
	2 çocuk	124	49.6
	3 ve üstü çocuk	35	14.0
Evlilik Süresi	1-9	114	45.6
	10-18	95	38.0
	19-27	33	13.2
	28-38	8	3.2
Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumu	Evet	146	58.4
	Hayır	104	41.6
Toplam		250	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya 137’si (%54.8) kadın ve 113’ü (%45.2) erkek toplam 250 evli öğretmen katılmıştır. Bu 250 bireyden 57’si (%22.8) 26 ile 33 yaşları arasında, 91’i (%36.4) 34 ile 41 yaşları arasında, 69’u (%27.6) 42 ile 49 yaşları arasında, 27’si (%10.8) 50 ile 57 yaşları arasında ve 6’sı (%2.4) 58 ile 65 yaşları arasındadır.

Öğretmenlerin arasında kıdemleri 1-11 arasında olan 64 kişi (%25.6), 12-22 arasında olan 134 kişi (%53.6), 23-33 arasında olan 39 kişi (%15.6), 34-44 arasında olan 13 kişi (%5.2) bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin 14’ü (%5.6) 5 ile 15 yıl, 130’u (%52.0) 16 ile 26 yıl, 101’i (%40.4) 27 ile 37 yıl ve 5’i (% 2.0) 38 ile 48 yıldır meslekte çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 23’ü (%9.2) ek iş yaparken, 227’si (%90.8) öğretmenlik dışında ek iş yapmamaktadır. Ek iş yapan öğretmenlerin 10’u (%4.0) 2-13

saat arası, 6'sı (%2.4) 14-25 saat arası, 1'i (%0.4) 26 ile 37 saat arası, 4'ü (%1.6) 38-49 saat arası ve 2'si (%0.8) 50-61 saat arası ek iş yapmaktadır.

Eş meslekleriyle ilgili yapılan sınıflamada ise bireylerin 34'ünün eşi (%13.6) çalışmamaktadır. 104'ünün eşi (%41.6) öğretmendir. 3'ünün eşi (%1.2) işçi (toprak, sanayi) olarak çalışmaktadır. 9'unun eşi (%3.6) esnaf, 21'inin eşi (%8.4) serbest meslekle uğraşmaktadır.

33'ünün eşi (%13.2) memur, 11'inin eşi (%4.4) emekli, 2'sinin eşi (%0.8) çiftçi ve 33'ünün eşi de (%13.2) diğer mesleklerde çalışmaktadır.

Eş eğitim düzeyiyle ilgili yapılan sınıflamada bireylerin 1'inin eşi (%0.4) okur-yazar değildir. 3'ünün eşi (%1.2) okur-yazar, 5'inin eşi (%2.0) ilkokul mezunu, 5'inin eşi (%2.0) ortaokul mezunu, 36'sının eşi (%14.4) lise mezunu, 175'inin eşi (%70.0) yüksekokul/üniversite mezunu, 22'sinin eşi (%8.8) yüksek lisans mezunu, 3'ünün eşi (%1.2) doktora mezunudur.

Eş gelir düzeyi baz alınarak yapılan sınıflamada bireylerin eşlerinin 31'inin (%12.4) geliri bulunmamaktadır. 6'sı (%2.4) 750 TL'den az, 7'si (%2.8) 751 ile 1000 TL arası, 11'i (%4.4) 1001 ile 1500 TL arası, 29'u (%11.6) 1501 ile 2000 TL arası, 78'i (%31.2) 2001 ile 2500 TL arası, 45'i (%18.0) 2501 ile 3000 TL arası, 22'si (%8.8) 3001 ile 3500 TL arası, 21'i (%8.4) 3501 TL ve üstü gelire sahiptir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin gelir düzeyi sınıflandırıldığında 750 TL ve altı gelire sahip birey bulunmamaktadır. Bireylerin 1'inin (%0.4) 751 ile 1000 TL arası, 3'ünün (%1.2) 1001 ile 1500 TL arası, 18'inin (%7.2) 1501 ile 2000 TL arası, 133'ünün (%53.2) 2001 ile 2500 TL arası, 65'inin (%26.0) 2501 ile 3000 TL arası, 11'inin (%4.4) 3001 ile 3500 TL arası, 19'unun (%7.6) 3501 TL ve üstü gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1'de, bireylerden 3'ünün (%1.2) ailesinin aylık ortalama geliri 1500 TL ve altı iken 1501 ile 1750 TL arası ortalama geliri olan birey bulunmamaktadır. Öğretmenlerin 3'ünün (%1.2) 1751 ile 2000 TL arası, 13'ünün (%5.2) 2001 ile 2500 TL arası, 19'unun (%7.6) 2501 ile 3000 TL arası, 20'sinin (%8.0) 3001 ile 3500 TL arası, 19'unun (%7.6) 3501 ile 4000 TL arası, 63'ünün (%25.2) 4001 ile 4500 TL arası, 110'unun da (%44.0) 4501 TL ve üstü aylık ortalama gelire sahip olduğu görülmektedir.

Bireylerin 15'inin çocuğu yokken (%6.0), 76'sının (%30.4) tek çocuğu, 124'ünün (%49.6) 2 çocuğu, 35'inin de (%14.0) 3 ve üstü çocuğu bulunmaktadır.

Bireylerin 114'ü (%45.6) 1 ile 9 yıl, 95'i (%38.0) 10 ile 18 yıl, 33'ü (%13.2) 19 ile 27 yıl ve 8'i (%3.2) 28 ile 34 yıldır evli olduğunu belirtmektedir.

Son olarak Tablo 1'de bireylerden 146'sının (%54.8) köken ailesiyle aynı kentte yaşadığı, 104'ünde (%41.6) köken ailesiyle aynı kentte yaşamadığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmenlere Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen, Türkiye'de geçerlik-güvenirlik çalışması Kışlak-Tutarel (1999) tarafından yapılan Evlilikte Uyum Ölçeği, Diener, Emmons, Larsen ve Griff (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği, Weiss, David, England ve Lofquist (1967) tarafından iş doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen ve ilk kez Oran (1989) tarafından Türkçe'ye çevrilen Minnesota İş Doyumu Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu verilerek veri toplanmıştır. Uygulamada Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyumu Ölçeği, İş Doyumu Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği araştırmaya katılanlara bir zarf içinde verilerek doldurulduktan sonra da kapalı zarf içinde geri alınmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğretmenlerin evlilik uyumu yaş, cinsiyet, kıdem yılı, ek iş yapma durumu, ek işte çalışma süresi, haftalık ortalama çalışma süresi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, aylık ortalama gelir, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama durumu hakkında bilgi edinebilmek için araştırmacı tarafından "Kişisel Bilgi Formu" oluşturulmuştur.

3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ Marital Adjustment Test) Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Evlilik uyumunu ölçmek amacıyla oluşturulan ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden biri genel uyumu, sekizi anlaşma alanlarını ve altısı çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçmektedir. Ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçekten alınacak en yüksek uyum puanı 158, en düşük uyum puanı ise 2'dir. Ancak Hunt (Akt. Fredman ve Sherman,1987), puanlamayı basitleştirmiş, toplam puanı 60'a indirmiştir ve güvenilirlik çalışmaları aynı sonucu vermiştir (kadınlar için $r=.92$, erkekler için $r=.94$).

Ölçeğin orijinalinin geçerlik güvenirlik çalışmasının yapıldığı örneklem birbiriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .90'dır. Test-tekrar-test güvenirliğine bakılmamıştır. Eşlerin ölçekten aldıkları puanlar ile evlilikteki anlaşmazlıklarla ilgilenen klinisyenlerin kararlarının birbiriyle ilişkili olduğu da belirlenmiştir. Geçerlik çalışmalarında ise ölçeğin uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçek Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin çeviri işleminde Savaşır'ın önerdiği yollar izlenmiştir. Evlilikte Uyum Ölçeğinin çevirisi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş, daha sonra psikolog ve yabancı dil uzmanlarıyla gözden geçirilmiştir. Araştırma 311 gönüllü, evli denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kişisel bilgi formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Değer kadınlar için .85, erkekler için .83'tür. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenirliği .90'dır. Ölçeğin ilk yarısı ve son yarısındaki puanlamalar birbirinden farklı olduğundan, numarası tek olan ve çift olan maddeler karşılaştırılmıştır. İki yarım test güvenirliği $r = .84$ olarak bulunmuştur. Test tekrar test tekniği ile güvenirlik hesaplaması yaklaşık 15 gün aralıkla 36 birbiriyle evli kişiye uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı .57 olup .01 düzeyinde anlamlıdır. Madde-test korelasyonları sonucu 10. maddenin korelasyon katsayısı .09 olup anlamlı bulunmamıştır. Freeston ve Plechaty'nin önerileri dikkate alınarak 10. maddenin puanlaması değiştirilmiştir. Bu durumda toplam puan 60'dan 58'e inmiştir. Evlilikte Uyum Ölçeği ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .12$ ($p < .05$) olarak saptanmıştır. Evlilikte Uyum Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasında negatif korelasyon bulunmuştur ve .01 düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde ana bileşenler yöntemi ve varimaks dönüştürmesine göre faktör analizi uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Daha sonra bu iki faktöre indirgenmiştir. Anlaşma ya da anlaşamama durumları ve ilişki tarzlarını içeren iki yapıya ayrılmıştır.

Tutarel-Kışlak tarafından yapılan ilk geçerlik-güvenirlik çalışmasında ölçüt-bağımlı geçerliğin saptanmasında Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) ile Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanları arası korelasyon değeri .66 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. İç tutarlık katsayısını orijinaline yakın bir yükseklikte oluşu, iki yarım ile

test-tekrar test güvenilirliğinin olması ölçeğin toplumumuzda kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (Kışlak-Tutarel, 1999, 54-55).

3.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş, yedi dereceli Likert tarzı bir ölçektir. Ölçek 5 maddeden oluşan ve bireyin öznel iyilik durumunu ölçen bir ölçme aracıdır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .80 ile .89 arasında değişmektedir ölçek Türkçe'ye Köker (1991) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları sonucunda test-tekrar test güvenilirliği .85, madde test korelasyonları .71 ile .80 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Aysan (2001) tarafından yapılan güvenilirlik çalışmasında ise, iç tutarlık katsayısı .85 olarak tespit edilmiştir (Akt., Aysan ve Harmanlı, 2003).

3.3.4. Minnesota İş Doyum Ölçeği (MİDÖ)

Minnesota İş Doyum Ölçeği, Weiss, David, England ve Lofguist (1967) tarafından iş doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen ve ilk kez Oran (1989) tarafından Türkçe'ye çevrilen 20 sorudan oluşan ölçektir. Her bir soru içinde, kişinin işinden duyduğu hoşnutluk derecesini tanımlayan beş şık vardır. Bu şıklar; hiç hoşnut değilim, hoşnut değilim, kararsızım, hoşnudum ve çok hoşnudum şeklindedir. Bu şıkların değerlendirilmesinde, sırasıyla 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20 olup, orta noktaya düşen 60 ise nötr doyumunu ifade etmektedir. Puanların 20'ye yaklaşması doyum düzeyinin düştüğünü, 100'e yaklaşması ise yükseldiğini göstermektedir. MİDÖ'nin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi Hacettepe Üniversitesi'nden Deniz ve Güliz Gökçora tarafından yapılmıştır (Akt. Özyurt, 2004).

Yurt içinde yapılan araştırmada iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayısının .90 (Yıldırım, 1996), yurt dışında yapılan araştırmada ise, iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayısının .82 ile .92 arasında değiştiği bulunmuştur (Erdwins, Buffardi, Casper ve O'Brien, 2001).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Adana ili Seyhan ve Çukurova ilçelerinde çalışan evli öğretmenlere uygulanmıştır. Öncelikle ulaşılabilir yöntemle Adana ilinden okullar seçilmiş ve uygulama için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Uygulama yapılacak öğretmenlere Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyum

Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Minnesota İş Doyum Ölçeği birlikte kapalı zarf içinde verilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin kendilerini rahat hissetmeleri için ad ve soyadı bilgisi alınmamıştır. Araştırma kapsamında gizlilik ilkesine uyulmuştur. Toplamda 267 veri toplanmış ancak verilerden 17 tanesi birden çok maddenin boş bırakılmış olması sebebiyle örnekleme dahil edilmemiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada veriler SPSS 17.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırmada ele alınan bağımsız değişkenlerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Evlilik Uyumu ölçeğinden elde edilen puanların yaş, cinsiyet, kıdem yılı, haftalık ortalama çalışma süresi, eş mesleği, eş eğitim düzeyi, eş gelir düzeyi, ailenin ortalama aylık geliri, çocuk sayısı, evlilik süresi, köken aileyle aynı kentte yaşama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ikili gruplarda Mann-Whitney U; üç ve daha fazla gruplarda ise Kruskal Wallis tekniği kullanılmıştır.

Bunun yanı sıra evlilik uyumu ve iş doyumu, evlilik uyumu ve yaşam doyumu ve iş doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişki Spearman Sıra Sayıları korelasyonu ile belirlenmiştir. Analizlerde parametrik olmayan istatistiklerin kullanılmasının nedeni; örnekleme yer alan öğretmenlerin ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılımı yansıtmaması sonucunda parametrik analizler için gerekli olan “normallik” varsayımının karşılanmamış olmasıdır.

Normal dağılım gösterip göstermediğinin anlaşılmasına yönelik yapılan analizler sonucu Skewnes(çarpıklık), Kurtosis(basıklık) katsayısı 1'e yakın hatta Kurtosis 2.423 çıktığı için dağılımın normal dağılım sergilemediği bulunmuştur. İdeal bir normal dağılım tablosunda basıklık ve çarpıklık katsayısının 0'a yakın olması gerekmektedir.

Ayrıca Kolmogrov-Simornov testi sonucunda $p=.000$ olduğu yani $p<.05$ olduğu için dağılımın normal dağılım sergilemediği bulunmuştur. İdeal bir normal dağılım tablosunda dağılım normal dağılım sergiliyorsa $p>.05$ olmalıdır. Bu bulgularda $p<0.01$ olduğu için parametrik olmayan istatistikler kullanılmıştır.

Sonuçların yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları sırasına uygun olarak analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

4.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Levene Test’inde varyansların homojen olmadığı görüldüğü için cinsiyetlerine göre öğretmenlerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için Mann Whitney U analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Evlilik Uyumu	Kadın	137	119.45	16364.50	6911.500	.144
	Erkek	113	132.84	15010.50		

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin cinsiyetlerine göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. ($U=6911.500$, $p> .05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.2. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaşlarına göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	n	Sıra Ort.	Sd	X²	P
	26-33	57	93.08			
	34-41	91	140.42			
	42-49	69	118.77	4	21.639	.000
Evlilik	50-57	27	151.04			
Uyumu	58-65	6	169.75			

Tablo 3’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin yaş düzeyine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=21.639$; $p<0.05$).

Gruplar arası farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu anlamak için Mann Whitney-U testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda anlamlı farklılık olan düzeylere ilişkin sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	Yaş Düzeyi Kaynağı	U	P
	34-41>26-33	1646.000	.000
	42-49>26-33	1520.000	.028
Evlilik Uyumu	50-57>26-33	410.500	.001
	58-65>26-33	76.000	.026
	34-41>42-49	2577.000	.052
	50-57>42-49	668.000	.031

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğretmenlerin evlilik uyumu puanı ile ilgili 34-41 yaş aralığında olan öğretmenler ile 26-33 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 34-41 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U= 1646.000$, $p < .05$). Buna göre 34-41 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin 26-33 yaş aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Tabloda 42-49 yaş aralığında olan öğretmenler ile 26-33 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 42-49 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık

vardır ($U= 1520.000$, $p < .05$). Buna göre 42-49 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin 26-33 yaş aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Yine 50-57 yaş aralığında olan öğretmenler ile 26-33 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 50-57 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U= 410.500$, $p < .05$). Ayrıca 58-65 yaş aralığında olan öğretmenler ile 26-33 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 58-65 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U= 76.000$, $p < .05$). Buna göre 50-57 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin 26-33 yaş aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Bir diğer sonuçta, 34-41 yaş aralığında olan öğretmenler ile 42-49 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 34-41 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U= 2577.000$, $p < .05$). Buna göre 34-41 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin 42-49 yaş aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Ayrıca, 50-57 yaş aralığında olan öğretmenler ile 42-49 yaş aralığında olan öğretmenler arasında 50-57 yaş aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U= 668.000$, $p < .05$). Buna göre 50-57 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin 42-49 yaş aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

4.3. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin kıdemlerine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Kıdem	n	Sıra Ort.	Sd	X²	P
	1-11	64	98.88			
	12-22	134	131.11			
Evlilik	23-33	39	137.40	3	14.099	.003
Uyumu	34-44	13	163.04			

$P^* < 0.05$

Tablo 5’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin kıdemlerine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=14.099$; $p<0.05$).

Gruplar arası farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu anlamak için Mann Whitney-U testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda anlamlı farklılık olan düzeylere ilişkin sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Kıdem Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	Kıdem Düzeyi Kaynağı	U	P
Evlilik	12-22>1-11	3191.500	0.04
Uyumu	23-33>1-11	839.000	0.05

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmenlerin evlilik uyumu puanı ile ilgili kıdemleri 12-22 yıl aralığında olan öğretmenler ile 1-11 yıl aralığında olan öğretmenler arasında 12-22 kıdem aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U=3191.500$, $p < .05$). Buna göre 12-22 kıdem aralığında bulunan öğretmenlerin 1-11 yıl kıdem aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Tabloda kıdemleri 23-33 yıl aralığında olan öğretmenler ile 1-11 yıl aralığında olan öğretmenler arasında 23-33 kıdem aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır ($U=839.000$, $p < .05$). Buna göre 23-33 kıdem aralığında bulunan öğretmenlerin 1-11 yıl kıdem aralığında bulunan öğretmenlere göre evlilik uyumlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

4.4. Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin çalışma süresine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Çalışma Süresi	n	Sıra Ort.	Sd	X²	P
	5-15	14	130.39			
	16-26	130	120.39	3	1.364	.714
Evlilik	27-37	101	131.03			
Uyumu	38-48	5	133.00			

P* < 0.05

Tablo 7’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin çalışma süresine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=1.364$; $p<0.05$).

4.5. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Ek iş yapma durumuna göre öğretmenlerin evlilik uyum puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Ek İş Yapma Durumu	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
	Evet	23	120.65	2775.00	2499.000	.735
Evlilik	Hayır	227	125.99	28600.00		
Uyumu						

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğretmenlerin ek iş yapma durumuna göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. (U=2499.000, $p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında ek iş yapan öğretmenlerle ek iş yapmayan öğretmenlerin puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.6. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin ek iş yapma süresine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Ek İş Yapma Süresi	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	2-13	10	12.65	4	2.153	.708
	14-25	6	8.92			
	26-37	1	10.00			
	38-49	4	14.50			
	50-61	2	14.00			

P* < 0.05

Tablo 9’da görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin ek iş yapma süresine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=2.153$; $p<0.05$).

4.7. Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin eş mesleğine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eş Mesleği	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	Çalışmıyor	34	140.76	8	9.606	.294
	Öğretmen	104	114.15			
	İşçi	3	95.83			
	Esnaf	9	121.39			
	Serbest Meslek	21	130.10			
	Memur	33	149.95			
	Emekli	11	142.18			
	Çiftçi	2	110.50			
	Diğer	33	117.33			

P* < 0.05

Tablo 10’da görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin eş mesleğine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=9.606$; $p<0.05$).

4.8. Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin eş eğitim düzeyine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eş Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	Okur-yazar değil	1	233.00			
	Okur-yazar	3	142.33			
	İlkokul Mezunu	5	93.10			
	Ortaokul Mezunu	5	171.80			
	Lise Mezunu	36	130.79	7	6.559	.476
	Yüksekokul/Üniversite Mezunu	175	124.64			
	Yüksekokul Mezunu	22	111.70			
	Doktora Mezunu	3	137.67			

P* < 0.05

Tablo 11’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin eşlerinin eğitim düzeyine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=6.559$; $p<0.05$)

4.9. Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin eş gelirine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eş Geliri	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	Geliri yok	31	140,55			
	750 TL'den az	6	164,25			
	751-1000 TL arası	7	109,79			
	1001-1500 TL arası	11	154,32	8	7.723	.461
	1501-2000 TL arası	29	130,97			
	2001-2500 TL arası	78	114,85			
	2501-3000 TL arası	45	123,59			
	3001-3500 TL arası	22	114,00			
	3501 TL ve üstü	21	130,50			

P* < 0.05

Tablo 12'de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin eşlerinin gelirine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=7.723$; $p<0.05$).

4.10. Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin gelirine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13

Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Gelir	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumlu	751-1000 TL arası	1	171,50			
	1001-1501 TL arası	3	77,17	6	12.152	.059
	1501-2000 TL arası	18	169,25			
	2001-2500 TL arası	133	116,02			
	2501-3000 TL arası	65	130,81			
	3001-3500 TL arası	11	117,64			
	3501 TL ve üstü	19	142,05			

P* < 0.05

Tablo 13’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin gelirine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=12.152$; $p<0.05$).

4.11. Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin aylık ortalama gelirine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14

Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Aylık Ortalama Gelir	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	1500 TL ve altı	3	115,83			
	1751-2000 TL arası	3	135,67			
	2001-2500 TL arası	13	148,04	7	8.548	.287
	2501-3000 TL arası	19	132,68			
	3001-3500 TL arası	20	157,50			
	3501-4000 TL arası	19	103,97			
	4001-4500 TL arası	63	114,93			
	4501 TL ve üstü	110	125,54			

P* < 0.05

Tablo 14’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin aylık ortalama gelirine göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=8.548$; $p<0.05$).

4.12. Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin çocuk sayısına göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15

Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	X²	P
Evlilik Uyumu	Yok	15	107,93			
	Tek çocuk	76	117,31			
	2 çocuk	124	126,55	3	5.032	.169
	3 ve üstü çocuk	35	147,10			

P* < 0.05

Tablo 15’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin evlilik uyum ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin çocuk sayısına göre grupların sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=5.032$; $p<0.05$).

4.13. Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik uyum puanlarına ilişkin Mann Whitney U Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16

Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Evlilik Süresi	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
	1-18	209	121.24	25339.00	3394.000	.035
Evlilik Uyumu	19-38	41	147.22	6036.00		

Tablo 16’da görüldüğü gibi öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. ($U=3394.000$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında 1-18 yıl süreyle evli olan öğretmenlerin evlilik uyum puanlarının 19-38 yıl süreyle evli olan öğretmenlerin evlilik uyum puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Evlilik süresi uzadıkça evlilik uyum puanları anlamlı olarak daha uzun süre evli olanlar lehine farklılaşmaktadır.

4.14. Öğretmenlerin Köken Aileleriyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin köken aileleriyle aynı kentte yaşama durumu ve evlilik uyum puanlarına ilişkin Mann Whitney U analiz sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Öğretmenlerin Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna Göre Evlilik Uyumuna İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumu	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Evlilik Uyumunu	Evet	146	122.86	17937.00	7206.000	.492
	Hayır	104	129.21	13438.00		

Tablo 17’de görüldüğü gibi öğretmenlerin köken aileleriyle aynı kentte yaşama durumuna göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. (U=7206.000, p> .05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında köken ailesiyle aynı kentte yaşayan öğretmenlerle köken ailesiyle aynı kentte yaşamayan öğretmenlerin puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.15. Öğretmenlerin İş ve Yaşam Doyumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin iş ve yaşam doyumu puanlarına göre evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi anlamak için Spearman Sıra Sıraları Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Korelasyonel Bulgular

Ölçekler	Evlilik Uyumunu	İş Doyumu	Yaşam Doyumu
Evlilik Uyumunu	1,000	,005	,295 ^{**}
İş Doyumu	,005	1,000	,378 ^{**}
Yaşam Doyumu	,295 ^{**}	,378 ^{**}	1,000

** p<0.01

Değişkenlere ilişkin alt boyutlar incelendiğinde evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasında, iş doyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

görülmektedir. Evlilik uyumu ve iş doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bulgular araştırma amaçları doğrultusunda yapılmış diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılmıştır.

5.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Bulgular, kadın ve erkeklerin evlilik uyum düzeyi açısından karşılaştırıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet açısından evlilik uyum düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar bazı araştırma sonuçları ile paralellik gösterirken, bazı araştırma sonuçları ile de paralellik göstermemektedir.

Kışlak ve Çabukça (2002), Fışılıoğlu (1992) ve Kalkan (2002)' da yaptıkları çalışmalarda cinsiyetin evlilik uyumunu etkilemediğini gözlemişlerdir. Hamamcı (2005), Çelik (2009) ve Güven (2005) de yapmış olduğu çalışmalarda, kadın ve erkeklerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını saptamışlardır. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Bunun yanı sıra, Hatipoğlu (2013), Bir Aktürk (2006), Anar (2011), Canel (2007), Merves, Okin ve ark. (1991) ve Nunes (2008) ise cinsiyet değişkeninin evlilik uyumu ile anlamlı sonuç verdiğini, eşlerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olduğunu bulmuşlardır. Gottman ve Levenson (1998)' in çalışmalarında cinsiyetin evlilik uyumunu etkilediği ve erkeklerin kadınlardan daha yüksek düzeyde uyuma sahip oldukları görülmüştür. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Cinsiyet rollerinin günümüzde androjen rollere kayması sebebiyle cinsiyet değişkeni evlilik uyumunu farklılaştırmamaktadır. Toplumun yüklediği geleneksel cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınların erkeklere göre daha özverili ve idareci bir tutum sergilediklerini, ev içinde ve ev dışında daha fazla sorumluluk yüklediği görülmektedir. Ancak kadın ve erkeğin her ikisinin de çalıştığı evliliklerde rollerin eşitlikçi cinsiyet rollerine dönüşmesiyle birlikte geleneksel bakış açısından kaynaklı toplumsal cinsiyet rollerinin evliliklerde pek fazla önemli bir yere sahip olmaması söz konusu olabilir. Kadın da erkek de hem eş, hem çalışan (öğretmen) rollerine sahiptir. Bu

açından düşünüldüğünde evdeki cinsiyet rollerinin eşit bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Wilkie ve Ferree (1998), cinsiyet açısından evlilik uyumunu inceledikleri çalışmalarında kadın ve erkek arasında evlilik uyumu açısından farklılıkların olmadığını ifade etmişlerdir ve ev işleri, çocuk bakımı gibi cinsiyet rolleri ile ilgili görevlerin paylaşılmasının hem kadın, hem erkek açısından evlilik uyumunu arttıran önemli bir unsur olduğunu, böyle bir değişimin eşler arasındaki evlilik uyumunda farklılık meydana getirmeyeceğini belirtmişlerdir. Bu bulgular Bem (1975)'in öne sürmüş olduğu kadınsı ve erkeksi özellikleri kapsayan androjen kişilik özelliklerinin birey için çok daha sağlıklı olduğu görüşünden hareketle, evlilik için de hem kadınsı hem erkeksi kişilik özelliklerinin işlevsel olduğu şeklinde de açıklanabilir Ayrıca Berk'in (2009), de araştırmasında belirttiği gibi öğretmenlerin mesai saatlerini düşünürsek, yarım gün çalışan ya da ders sayısına göre çalışan öğretmenler olabildiğini ve bunun da kadın öğretmenlerin evdeki sorumluluklarını yeteri kadar yerine getirebilmesini sağladığı, bu yüzden de evlilik uyumlarının bundan etkilenmediği söylenebilir.

Bu alanda yapılan bazı araştırmalar da psikolojik androjeninin evlilik uyumu ile olumlu ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır (Cooper, Chassin ve Zeiss, 1985). Dolayısıyla cinsiyet açısından evlilik uyumunda farklılık olmamasının androjen kişilik özelliklerinden kaynaklı olarak açıklanabileceği düşünülmektedir.

5.2. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin evlilik uyumları ve yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Heaton ve Albercht (1991) araştırmalarında, bireylerin yaşları ilerledikçe evliliklerinde daha fazla emek harcadığını evlilik uyumlarının arttığını bulmuşlardır. Carstensen, Gottman ve Levenson (1995), Miller, Hemesath ve Nelson (1997) ve Broman (1993) ise yaşlı çiftlerin evliliklerinin daha genç çiftlere göre daha fazla istikrar, doyum ve samimiyet taşıırken; bu evliliklerde daha az çatışma yaşandığını belirtmişlerdir.

Demiray (2006)' in çalışmasında yaş ile evlilik uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, araştırma sonucunu desteklemektedir. Ancak bu çalışmalar (Erberk ve diğerleri, 2005; Kışlak ve Çabukça, 2000; Fışiloğlu, 1992; Gürsoy, 2004)

yaşın evlilik uyumunu etkilemediğini göstermiştir. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklememektedir.

Araştırmaya katılan bireyler genel olarak orta yaş grubunda olsa da farklı yaşlarda evlilik uyumlarının benzer olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla evlilikte eşlerin yaşlarının evlilik uyumlarını etkilediği, buradan da evlilikte birlikte geçirilen zamanın niteliğinden çok niceliğinin önemli olduğu söylenebilir.

Evliliklerde uyumun en çok düştüğü yıllar ilk 5 yıl olmakta, boşanmalar en çok bu dönemde yaşanmaktadır. Araştırma sonucunda yaş değişkeninin evlilik uyumu üzerinde anlamlı fark oluşturması, bireylerin yaşları ilerledikçe evliliklerinde daha fazla emek harcamasıyla açıklanabilir.

5.3. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada evli öğretmenlerin kıdemlerine göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kıdemleri 12-22 yıl aralığında olan öğretmenler ile 1-11 yıl aralığında olan öğretmenler arasında 12-22 kıdem aralığında bulunan öğretmenler lehine, kıdemleri 23-33 yıl aralığında olan öğretmenler ile 1-11 yıl aralığında olan öğretmenler arasında 23-33 kıdem aralığında bulunan öğretmenler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır.

Ödemiş'in (2008) ise, ilköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesini ele alan çalışmasında, araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak evlilik uyumu puanları arasında kıdem durumu 1-5 yıl olanlar ile kıdem durumu 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21-30 yıl, 31 ve üstü yıl olanlar arasında kıdem durumu 1-5 yıl olanlar lehine, kıdem durumu 6-10 yıl olanlar ile kıdem durumu 16-20 yıl, 21-30 yıl, 31 ve üstü yıl olanlar arasında kıdem durumu 6-10 yıl olanlar lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Öğretmenlerle ilgili birçok araştırma yapılmış olsa da kıdem değişkeninin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığına ilişkin pek az araştırma bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarına bakıldığında, elde edilen bulgular bazı araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösterirken bazılarıyla da tutarsızlık göstermektedir. Akbaş (2008), endüstri meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında öğretmenlerin kıdem yıllarına göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirtmiştir.

Günümüzde öğretmenlerden beklenen, bireyleri sürekli ve hızlı bir şekilde değişim gösteren teknolojik bir topluma hazırlamaları ve toplumun çeşitli problemleriyle uğraşmalarıdır (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu 2001). Buna bağlı olarak, öğretmenlerin genel olarak diğer mesleklerde çalışan kişilerin yaşadığı ortalama stresten daha fazlasını yaşadıkları kabul edilmektedir (Baltaş ve Baltaş 1998). Çünkü eğitim-öğretim hizmetlerinde; öğrenci-öğretmen, okul-aile çatışmaları, öğrencilerin disiplin sorunları, fazla bürokratik iş, terfi etme güçlükleri, toplumun eleştirileri, toplum desteğinin az olması, sosyal ve politik güçlerin eğitim kurumları üzerindeki baskıları, ödüllendirme ve kurumda karar sürecine katılımın yetersiz olması gibi sorunlar mevcuttur (Campell ve Liyod 1983). Uluslararası literatüre göre öğretmenlik en stresli mesleklerden biri olması dolayısıyla mesleğin stresinden kaynaklı olarak ortaya çıkan fizyolojik ve psikolojik sorunlar öğretmenliğin niteliğini zayıflatmaktadır. Bu sorunlar birlikte, işe katılımın ve iş doyumunun düşmesi, işten ayrılmaların artması, performansın düşmesi, grup bağlılığının azalması, fiziksel ve duygusal semptomların artması, sağlık harcamalarının artması, aile hayatının çökmesi gibi problemlere neden olabilmektedir. (Golembiewski ve ark. 1998).

Sözü edilen sorunlara ek olarak uzun süredir hizmet veren öğretmenlerin meslek heyecanını kaybetmeleri, performans düşüklüğü yaşamaları, hep benzer sorunlarla uğraşmaktan artık bıkkınlık duymaları, fiziksel - duygusal anlamda yorulmuşluklarının birikmesi evliliklerinde sorunlara yol açmasına neden olarak gösterilebilir.

5.4. Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmadaki bir diğer sonuç öğretmenlerin çalışma süresine göre evlilik uyumlarında anlamlı bir farklılığın olmamasıdır.

Evli bireylerin çalışma saatlerinin çok olması eşlerine çocuklarına zaman ayıramama ev işlerine dair sorumluluklarını yerine getirememe gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu koşullar ise eşlerin evliliklerinde uyumsuzluklara ve çatışmaya yol açarken yaşam kalitelerinin ise düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca çalışma saatleri çok yüksek olan evli kadın ve erkeklerin zamanlarının çoğunu ev dışında ve iş başında geçirdikleri çalışma saatlerini yarım zamanlı işte çalışarak düşüren bireylerin tam zamanlı çalışan bireylere göre daha fazla evlerine, çocuklarına ve eşlerine zaman

ayırabildikleri evlilik uyumlarının ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Bianchi, Milkie ve Sayer, 2000; Watanabe, 2002).

Eşlerin birlikteliğinde, uyumu sağlayacak olan paylaşma duygusudur. Uyumlu bir evlilik demokratik bir yönetim anlayışıyla yaşatılabilir. Evlilik ve aile yaşamının gerektirdiği iş bölümü konusunda kesin reçeteler vermek doğru değildir. Farklı kültürler bu iş bölümünü şekillendirici ölçütler geliştirmişlerdir. Günümüzde tartışılan konulardan birisi, iş bölümünün erkeğin lehine kadının ise aleyhine gelişmiş olmasıdır. Ailede iş bölümü, ailenin yapısı ve koşulları göz önüne alınarak aile üyelerince birlikte yapılmalıdır.

Evde iş yükünün, birlikte yaşamın öngördüğü kurallar doğrultusunda paylaşılması, düzenli bir yaşamın gereği, dayanışmanın ise ön koşuludur. Ayrıca Berk'in (2009), de araştırmasında belirttiği gibi öğretmenlerin mesai saatlerini düşünürsek, yarım gün çalışan ya da ders saysına göre çalışan öğretmenler olabildiğini ve bunun da öğretmenlerin evdeki sorumluluklarını yeteri kadar yerine getirebilmesini sağladığı, bu yüzden de evlilik uyumlarının bundan etkilenmediği söylenebilir.

5.5. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Öğretmenlerin ek iş yapma durumuna göre evlilik uyumu açısından fark olmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğretmenler herşeyden önce bir büro işi yapmamaktadır. Ayrıca bilindiği gibi öğretmenler daha serbest mesai dilimleri içerisinde çalışmaktadır. Örneklemimizin hemen hemen yarısını ilkökul öğretmenleri oluşturmaktadır. İlkokul öğretmenleri genellikle yarım günlük bir mesai sonunda serbest kalmaktadır. Ortaokul ve lise öğretmenleri ise haftada belirli saat dersin yapılmasından ve bu derslerle ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sorumludurlar. Diğer çalışanlara göre mesaieleri oldukça serbesttir. Ayrıca verdikleri dersin içeriğini belirlemek bakımından görece bir özerkliğe sahiptirler. Böylece daha özerk, çalışma saatleri daha esnek, çalışanların işin bütününe görebildiği ve işten geribildirim elde edebildiği işlerin evlilik uyumuna etkisi vardır sonucuna varılabilir.

Bu çalışmaya göre öğretmenlerin evlilik uyumunun, ek iş yapma değişkeni açısından manidar düzeyde farklı çıkmaması, öğretmenlerin yaşanan ve yaşanması gereken hayat arasındaki pozisyonları tolere edebilme becerileriyle açıklanabilir.

5.6. Öğretmenlerin Ek İş Yapma Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Öğretmenlerin ek iş yapma süresine göre evlilik uyumu açısından fark olmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin toplam çalışma süresi arttıkça dinlenmeye, boş zaman etkinliklerine, aileye ve yakın çevreye ayrılan süre sınırlanır. Bu çalışmaya göre öğretmenlerin evlilik uyumunun ek iş yapma süresine göre farklılık göstermemesi, bireyin çalışma süresini bireysel ve toplumsal gereksinimlerine göre düzenleyebilmesiyle açıklanabilir.

5.7. Öğretmenlerin Eş Mesleğine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin evlilik uyumları ve eş meslekleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Evli çiftlerin eşlerinin mesleği de evlilik uyumuyla ilişkilidir. Kadınların mesleksel statüleri, kocalarının evlilik doyumu üzerine etkili olmamaktadır. Bununla birlikte çalışan kadınların kocaları, çalışmayan kadınların kocalarına oranla daha az evlilik doyumuna sahiptirler (Lye ve Biblarz, 1993). Meslek statüsü yüksek bireyler, orta ya da düşük bireylerden daha iyi yaşam standardı sergilemektedir. Mesleksel statüleri yüksek bireyler ve eşleri, mesleksel statüleri düşük bireyler ve eşlerinden daha fazla evlilik uyumuna sahiptirler (Cooper et al, 1985).

Kadının çalışmasının, evlilik uyumunu etkileyip etkilemediğine ilişkin yapılan çalışmalarda, çalışan kadınların sosyal yaşamdan daha kopuk olmasına, daha az arkadaşlarının bulunmasına ve boş zamanlarının çoğunu evde geçirmelerine yönelik sonuçlar ortaya konmuştur. Nathawat ve Mathur (1993), Hindistan'da ev hanımları ile çalışan kadınların evlilik uyumu üzerine yaptıkları çalışmada, çalışan kadınların evlilik uyumunun ve öznel mutluluğunun, ev hanımlarından daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Başka bir araştırmada ise ABD'de Rutter ve Quinton'un (1977) şehirde

yaşayan ve çalışan kadınların evlilik uyumu üzerine yaptıkları bir araştırmada ise bunun tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmanın bulgularına göre, çalışan kadınların evlilik uyumunun, çalışmayanlara oranla daha düşük olduğu görülmüştür (Akt. Çelik, 2006).

Sezer (2005) yaptığı çalışmada 85 evli kadının uyum düzeylerini incelemiş ve evli kadınların herhangi bir işte çalışıyor olmalarının onların uyum düzeylerini olumlu yönde etkilediğini bulmuştur. Günümüzde aile içerisinde ekonomik zorlukların yarattığı sıkıntılardan ötürü kadınların çalışma oranlarındaki artış ve bu durumun olağan olarak görülmesi ile yorumlanabilir.

Evli kadının çalışmasının evlilik uyumunu yordadığını gösteren araştırmalar (Çilli ve diğerleri, 2004; Nathawat ve Mathur (1993), çalışan kadınların daha uyumlu evliliklere sahip olduklarını destekler niteliktedir.

5.8. Öğretmenlerin Eş Eğitim Düzeyine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin evlilik uyumları ve eş eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bal (2007) araştırmasında eğitim durumunun eş uyumunu etkilemediğini, Singh ve arkadaşları (2006) araştırmasında evlilik uyumunun kadının eğitim düzeyinden ve çalışma durumundan etkilenmediğini bulmuştur. Kışlak ve Çabukça (2000) ve Erberk ve diğerleri (2005)' nin çalışmaları eğitim düzeyinin evlilik uyumunu etkilemediğini göstermiştir. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Eğitim, evlilik uyumuyla ilişkili görünen bir değişkendir. Çiftin eğitim düzeyi aynı ise ailevi roller ve sorumlulukların paylaşılması olanağı daha fazladır ve bunun sonucu olarak, çiftin her iki üyesinin de memnuniyeti artmaktadır (Tynes, 1990). Tynes (1990) çalışmasında, eğitim düzeyi yüksek kadın ve eşlerinin, eğitim düzeyi düşük erkek ve eşlerinden daha fazla evlilik uyumuna sahip olduklarını bulmuştur. Annenin hangi eğitim seviyesine sahip olduğunun evlilik uyumunu etkilediği söylenebilir. Eğitim düzeyi yükseldikçe eşler birbirlerine duygu ve düşüncelerini daha rahat ve daha doğru bir şekilde ifade ediyor olabilir ve empati kurarak eşini anlamaya çalışabilir. Ayrıca eğitim seviyesi arttıkça her iki eş de yaşanan çatışma ve anlaşmazlıkları birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı göstererek çözmeye çalışabilir, eğitim seviyesi azaldıkça

empati düzeyi azalabilir ve anlaşmazlıklar bir eşin beklentisi doğrultusunda sonlandırılabilir. Tüm bu nedenler evlilik uyumunu etkileyebilir.

Kurdek (1987) ise araştırmasında, eşlerin eğitim düzeyleri ve gelir düzeyleri arttıkça kendilerini daha bağımsız hissettiklerini belirtmiştir. Bu da, bireylerin boşanma eğilimlerini artırabilmektedir. Bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre evlilik doyumları arasında anlamlı farklılıklar olması, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin evliliklerine yönelik daha çok yardım arama davranışında bulunmaları ile de açıklanabilir. Ayrıca bu araştırmanın örnekleminde yer alan çiftlerin, eşleri ile eğitim düzeyleri benzerdir. College Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada, en uygun eşlerin eğitim seviyesi aynı olan eşler olduğu bulunmuştur. Üç binin üzerinde çiftin katıldığı araştırmanın analizi için birçok ekonomist görev yapmıştır. Çiftlerin nasıl evlendikleri ve ne bekledikleri, gelir dağılımları, hangi okullarda ne kadar ücret ödeyerek eğitim aldıkları, analizde tek tek ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, iyi evliliklerin %59'unun aynı eğitim seviyesindeki eşler arasında gerçekleştiği bulunmuştur.

Konuyla ilgili olarak, Fışıloglu (1992) tarafından yapılan araştırma, eşin eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Sonuçlara göre, deneklerden eşleri bilim uzmanlığı derecesine sahip olanların evlilik uyumu, eşleri lise ve lisans derecesine sahip olan grupların evlilik uyumundan daha yüksektir. Ayrıca eşleri doktora derecesine sahip grubun evlilik uyumu, eşleri lisans derecesine sahip grubun evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, araştırma sonucunu desteklememektedir. Bu durum ise Fışıloglu (1992) tarafından yapılan araştırmanın, yurt dışında eğitim gören 70 lisans üstü öğrenci ile yapılmış olmasına bağlanabilir. Araştırmanın hem farklı bir ülkede eğitim gören bir grupla, hem de sadece lisans üstü eğitim gören öğrencilerle yapılmış olmasının, sonuçları etkileyeceği düşünülmektedir.

Kamo (1993), evli bireyleri bazı demografik değişkenler açısından incelediği çalışmasında eğitim düzeyi düşük olan bireylerin evliliklerinde sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Bulut (1991) kadınların eğitim durumları yükseldikçe evlilik ilişkilerini kötü olarak ifade etme oranının arttığını, gelir durumları iyi olan kadınların evliliklerini iyi olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmıştır.

Eğitim düzeyine göre evlilik uyumu açısından fark olduğu ve okuryazar olanların lise mezunlarına göre daha düşük düzeyde evlilik uyumuna sahip olduğu görülmüştür. Sezer (2005) ve Gürsoy (2004)' un çalışmalarında evli kadınların eğitim

düzeylerinin yüksek olmasının uyum düzeyini olumlu yönde arttırdığını bulmuşlardır. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Toplumumuzda, evliliklerde yaşanan problemlerin çözümüne yönelik yardım arama davranışı hala gereken düzeyde değildir. Kol kırılır yen içinde kalır görüşüyle de bağlantılı olarak, çiftler yaşadıkları problemleri kimsenin bilmesini istemedikleri için, profesyonel bir yardım almaktan çekinmektedirler. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin evlilik uyumu ve eş eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın bulunmaması evliliklerine yönelik yardım arama davranışında bulunmamaları ile açıklanabilir.

5.9. Öğretmenlerin Eş Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin evlilik uyumları ve eş gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Doğan (1998) çalışmasında kadınların gelir durumları yükseldikçe evliliklerini 'iyi' olarak değerlendirme oranının arttığını ortaya çıkarmıştır.

İçli (2001) kadınların evliliklerindeki gelir durumları arttıkça eşlerinden şiddet görme oranlarının azaldığını belirtmektedir.

Gelirin evlilik uyumu üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalara baktığımızda birbirinden farklı sonuçlar çıktığını görebiliriz. Wilson, Larson, McCulloch ve Stone'a (1997) göre, eşlerin gelir değişkenine ilişkin araştırmalar tutarlı değildir ve bundan dolayı gelir ve çift uyumu arasında bir ilişki önerilemeyecektir (Akt. Curun, 2006). Örneğin, Yıldırım (1992) araştırmasında, ailenin aylık gelirinin evli bireylerin uyum düzeyleri üzerinde önemli düzeyde etkili olduğunu bulmuştur. Hatipoğlu (1993) ise araştırmasında, gelirin evlilik uyumunu yordamadığını bulmuştur. Karney ve Bradbury'e (1995) göre, gelirin evlilik konusundaki olumlu etkileri geliri kazanan kişiye bağlıdır. Eğer gelir sağlayıcı erkek ise bu durum evlilik istikrarını olumlu yönde etkilerken, kadının gelir sağlayıcı olması ise evlilik istikrarını olumsuz etkilemektedir.

Şener'in (2002) araştırmasında, kadınlar ve erkekler arasında aylık gelir arttıkça evlilik uyum puan ortalamaları da artmaktadır.

Ayrıca araştırmalar incelendiğinde, gelirin tek başına evlilik uyumunun yordayıcısı olmadığı, bunun yanında eğitim düzeyi, meslek, çiftler arası uyum gibi değişkenlerin de gelir ve evlilik uyumu ilişkisi üzerinde etkisi olduğu görülebilir.

Sonuç olarak, bireylerin eşlerinin gelirlerine göre evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamaması, araştırmalar arasındaki tutarsız sonuçlar ve diğer değişkenlerin de evlilik uyumu üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, normal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

5.10. Öğretmenlerin Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada öğretmenlerin gelirine göre evlilik uyumlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Gelir düzeylerine göre evlilik uyumu açısından fark olmadığı görülmüştür. Erberk ve diğerleri (2005) tarafından yürütülen çalışmada, evli çiftlerin gelir düzeyi açısından evlilik uyumlarının farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu bulgu, günümüz hayat şartlarının zorluğundan ötürü evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerini kabullenmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak, Yıldırım (1993) ve Polat (2006)'ın araştırmalarında gelir düzeyi evlilik uyumunu yordadığını ve ekonomik düzey yükseldikçe evlilik uyumunda arttığını bulmuşlardır. Bu bulgular araştırma sonucunu desteklememektedir.

Evlilik uyumu ve gelir düzeyi ilişkisi konusunda genelde, geliri daha yüksek çiftlerin daha rahat edeceği ve bu durumun evlilik uyumlarını artıracığı veya gelirleri düşük olan bireylerin ise, geçim konusunda zorlanacakları ve bunun da evliliklerini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Bunu destekleyen araştırma bulgularının yanı sıra Fitzsimmons'a (1951) göre, aileler tasarrufta bulunamamış veya bulunmamışlarsa ya da gelirlerine oranla daha fazla harcama yaparlarsa ihtiyaçlarını karşılamak için borçlanmak durumunda kalabilirler. Borç bir yandan ailenin ekonomik güvenliğini sarsabileceği gibi öte yandan ailenin hedeflerine ulaşmasına da yardımcı olabilir (Akt. Çopur ve Şafak, 2003). Yani, gelirin düşük olması ve borçlar nedeniyle eşler arasındaki bağın kuvvetlenme ihtimali de vardır.

Bu araştırmada öğretmenlerin aylık ortalama gelirlerine göre evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark çıkmaması, bireylerin hak ettikleri ücreti aldıklarına inanmaları, becerilerini kullanabilme veya işe yarama gibi değerlere öncelik verip ücreti ikinci planda tutmaları ve aldıkları maaş konusunda iş arkadaşlarıyla eşit muamele gördüklerini düşünmeleri gibi faktörlerden kaynaklanıyor olabilir.

5.11. Öğretmenlerin Aylık Ortalama Gelirine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmadaki bir diğer sonuç ise öğretmenlerin aylık ortalama gelirine göre evlilik uyumlarında anlamlı bir farklılığın olmamasıdır.

Evlilikte yaşanan sorunların en önemlilerinden biri paranın kullanımıyla ilgilidir. Aile gelirinin yönetimi, bunun için gerekli planlamanın yapılabilmesi eşler arasında uzlaşma ve anlaşmayı gerektirir. Eşlerin beklentileri, değer yargıları ve alışkanlıkları bu planlamanın önde gelen etkileyicileridir. Bütçe ailede ortak bir planlamanın ürünü olmalıdır, iyi bir bütçe ile gelirin akılcı yönetimi, ihtiyaçların karşılanmasını daha da kolaylaştırır.

Ekonomik durum açısından değerlendirildiğinde, ekonomik durumu düşük olan bireylerin iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu; ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması bildirdikleri bulunmuştur. Evlilik konusunda yapılan araştırmalar, çiftlerin maruz kaldığı sık yaşanan travmatik olayların, ekonomik ve işle ilgili stresörlerin ya da stres yaratan genel yaşam olaylarının evlilik yaşamını olumsuz etkileyebileceği yönünde bulgulardan söz etmektedir. Bu anlamda ekonomik durumun getirdiği zorlukların evlilik yaşamını olumsuz yönde etkilemesi beklenir bir sonuçtur (Bradbury, Fincham, 2000). Bradbury, Fincham ve Beach (2000), düşük ekonomik gelire sahip bireylerin, evliliklerinde daha fazla stres ve daha fazla çatışma yaşayacaklarını bildirmişlerdir. Benzer sonuçlar Larson ve Wilson'un (1994) çalışmasında da bildirilmiştir. Araştırmacılar, iş güvensizliğinin evlilik ve aile işlevleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, eşlerden en az birinin güvensiz bir iş ortamına sahip olduğu 111 evli çiftle çalışmışlardır. Sonuçta iş güvensizliği stresinin, çalışma statülerine bakmaksızın hem kadınlar hem de erkekler için, evlilik ve aile işlevleriyle negatif yönde ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

Bireylerin yaşama ilişkin beklentilerinin karşılanması ile ilişkili olan evlilik uyumu, bireylerin sahip olduğu ekonomik güçle ilişkilendirilebilir. Beklentilerin birçoğu sahip olunan ekonomik güçle karşılanabilir.. Ekonomik güç insanların gereksinimlerini gidermede önemli bir araçtır. Ayrıca ekonomik güç, başarı ve saygınlık için de geçerli bir ölçüt niteliğini korumaktadır (Gözüm, 1996). Herzberg, bireyin güdülenmesinde ekonomik etmenlere yer verir ve bu ihtiyaçlar giderilmedikçe başarılı olunamayacağını belirtir (Coşkun, 1994). Maslow'a göre insanlar, fizyolojik ve

güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için para kazanmak zorundadır. Ekonomik güç insanların beklentilerini karşılamada önemli bir etkindir (Maslow, 1954). Araştırmannın bu sonucuna bakarak bireylerin beklentilerinin ekonomik güçleriyle karşılanabilir bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir.

5.12. Öğretmenlerin Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada öğretmenlerin çocuk sayısına göre evlilik uyum puanları arasında fark olmadığı görülmüştür. Çocuk sahibi olmayan, ‘tek çocuk’ ile ‘iki çocuk ve üstü’ çocuğu olan öğretmenlerin evlilik uyumları anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Literatüre bakıldığında, bazı araştırmalarda bireylerin çocuk sayısına göre evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olmadığı, bazılarında ise çocuk sahibi olan bireylerin evlilik uyumlarının çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Fışiloğlu (1992), Hatipoğlu (1993), Tutarel-Kışlak (2002), Gürsoy (2004), Çınar (2008) ve Akbaş (2008) çocuk sahibi olup olmamaya göre evlilik uyumuyla arasında anlamlı fark bulamazken; Kurdek (1995) çocukların varlığının evlilik uyumuyla pozitif ilişkili olduğunu bulmuştur. Bunun yanı sıra Feldman(1964), Luckey-Bain (1970) ve Glenn (1990) evlilik uyumunun belli yönlerinin çocuk yetiştirme yıllarında azaldığını bulmuşlardır. Lang (1932), Çamur (1998), Ödemiş (2008) ve Yılmaz (2009) ise araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumunun anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Ödemiş (2008), yaptığı araştırmada çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuş, dolayısıyla bu bireylerin çocuk sahibi olan bireylere göre ilişkiye daha bağlı, daha memnun, fikir birliği içinde oldukları ve duygularını daha açık ifade ettiklerini belirtmiştir. Çamur (1998) ise araştırmasında, evlilik kurumuna çocuk eklendiğinde aile içi beklentilerin ve fikir çatışmalarının arttığını, bunun sebebinin ebeveynlerin çocukları kendi istedikleri gibi yetiştirme isteğinden kaynaklandığını ve bu isteklerin bireylerde çatışmaya yol açtığını savunmuştur (Akt. Ödemiş, 2008). Benzer şekilde Yılmaz da (2009), 15- 49 yaş arası 435 evli kadınla yaptığı araştırmada, çocuk sahibi olmayan eşlerin birbirleriyle daha fazla vakit geçirebilmek, karşılıklı ilgi ve sevginin başka yerlere yönelmemesi açısından çocuk sahibi olmayan bireylerin evliliklerinde daha uyumlu olduklarını bulmuştur.

Çocuğun evliliği olumsuz etkilediğini belirten araştırmalara göre çocuklar eşler için bir stres kaynağı olup, eşler arasındaki yakınlaşmayı engelleyerek uyumsuzluğa neden olmakta ve bu da evlilik uyumunu azaltmaktadır (Belsky, 1990). Özellikle sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan kadınların çocuk sahibi olduklarında özgürlüklerinin kısıtlanması gibi nedenlerle evlilik uyumlarının azaldığı belirtilmektedir (Jenkins, Rasbash ve O'Connor, 2003). Çocuğu olmayan öğretmenler eşleriyle birlikte daha fazla zaman geçirmekte, eşine ve kendine daha çok vakit ayırabilmektedir. Sosyal aktivitelere katılma şansı daha fazla olmaktadır. Ancak çocuğu olan evli öğretmenlerin eğer eşleri de çalışıyorsa eşinin dışında kalan zamanını evde çocuğun bakımıyla geçirmek zorunda kaldığı için kendine ve sosyal aktivitelerine zaman ayıramamaktadır. Hatta evde geçirdiği süre içinde dinlenebilmek için zaman bulamayabilir. Ayrıca evli bir öğretmenin çocuğun bakımının yanında evin işleriyle ilgili sorumluluklarını da yerine getirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu durum evli öğretmenin zamanla bu sorumluluğun altında ezilmesine ve zorlanmasına sebep olabilir. Bunlardan dolayı evli öğretmenler ilişkilerinde yeterince mutlu olamayabilir, zaman zaman eşleriyle sorunlar yaşayabilir ve zamanla evlilik uyumu düşebilir (Çelik, 2006).

Öğretmenler okul ortamında bulunduğu sürece çocuklar ile yeterince vakit geçirmektedirler. Bu nedenle okuldan sonra eve gittiklerinde çocuklarıyla ilgilenmek için yeteri kadar enerjiyi ve sabrı bulamayabilmektedirler. Çocuklarıyla daha az ilgilenip kendilerine ya da eşlerine vakit ayırdıklarında ise çocuklarına karşı vicdan azabı duyabilmektedirler. Çünkü öğretmenlik mesleği gereği bu mesleğe sahip olan bireyler, çocukları yetiştirme konusunda oldukça disiplinli ve beklentisi yüksek olan bireylerdir diyebiliriz. Bu da çocukların bakımında onlara daha çok zaman harcıyıp daha çok ilgi göstermek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu da eşlerin birbirine daha az zaman ayırmasına, birlikte daha az aktivitede bulunmalarına neden olabilmektedir.

Çalışan kadınların sayısının hızla artış göstermesiyle, ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumluluklara çalışma hayatının da sorumlulukları eklendiğinde bütün bunlarla tek başına ilgilenen kadınlar çok yorulmaktadır ve bu durumun da evlilik ilişkilerine yansımaları görülmektedir (Akt. Ergin, 2008). Bu öngörüğü destekleyen veri olan başka bir çalışmada çocuk sahibi olmak eşlerin özgürlüklerini kısıtlamakla birlikte, rol paylaşımı ve sorumluluk alma konularında ailelerin yeni düzenlemeler yapmalarına neden olmaktadır. Buda evlilik uyumunu negatif yönde etkilemektedir (Akt; Demiray 2006). Bununla birlikte Örneğin; literatürde değinilen bir araştırmada; (Grych ve Fincham, 1990) çocuk yetiştirirken hangi stratejilerin kullanılacağı, anne-babadan

hangisinin kararının çocuk üzerinde uygulanacağı ve çocuk hakkında kimin söz sahibi olacağı gibi konularda evlilik uyumunu etkilemektedir. Ayrıca bir evlilikte çocuk olup olmaması, bireyleri ekonomik yönden de oldukça sarsmaktadır. Ülkemiz koşulları göz önüne alındığında öğretmenlik mesleğinin maddi açıdan bireyleri pek fazla tatmin etmediği bir gerçektir. Çiftlerin kendi geçimlerini sağlamanın yanında bir de çocuklarına ekonomik bütçe ayırmaları evlilik uyumlarını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra yaşadığımız toplum göz önüne alındığında, genel olarak toplum yapısının geleneksel olduğu söylenebilir. Geleneksel toplumda ev işleri ve çocuk bakımı daha çok kadına yüklenen bir görevdir.

Fışiloğlu (1992)' nun yapmış olduğu araştırma sonucunda çocuk sahibi olup/olmama durumunun evlilik uyumunu etkilemediği görülmüş, Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2000) çalışmalarında çocuk sayısının evlilik uyumu üzerinde anlamlı fark yaratmadığını bulmuştur. Gürsoy (2004)' da çalışmasında çocuk sayısının evlilik uyumunu etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Araştırmada çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulgu, grubunun büyük çoğunluğunun çocuk sahibi olmasına (N=235) bağlanabilir.

Öğretmenler sahip olduğu meslek gereği okulda harcadığı zaman ve enerjiyi aynı şekilde evine geldiğinde çocuğuna ve ev işlerine de harcama sorumluluğuyla karşı karşıya kalmakta bu nedenle eşinden hem işiyle hem ev işleriyle ilgili destek gördüğü düşünülürse hem kadın hem de karşılıklı olarak erkek evlilikten daha fazla uyum sağlayabilmektedir.

Evlilik uyumunun çocuk sayısına bağlı olarak değişmediğine işaret eden çalışmalar bulunmaktadır (Tutarel- Kışlak, 1997). Çocuklar küçük yaşta evlilikte istikrarı artırmaktadır. Ayrıca evli bireyler birbirlerini tamamlıyorlarsa, birbirlerinin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayabiliyorlarsa çocuklarının olması ya da olmaması evlilik uyumlarını etkilememiş olabilir.

5.13. Öğretmenlerin Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik uyum puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre evlilik süresi, evlilik uyumunu etkilemektedir.

Yapılan bazı araştırmalar (Gürsoy, 2004; Fışıloğlu, 1992; Kışlak ve Çabukça, 2000) evlilik süresinin evlilik uyumunu etkilemediğini bulmuşlardır. Fışıloğlu (1992) yüksek lisans öğrencilerinin evlilik süreleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiş, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemiştir. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklememektedir.

Evlilik süresinin, cinsiyetler ağısından evlilik uyumunu nasıl etkilediğine ilişkin araştırmalarda ise, kadınlarda evlilik uyumunun evlilik süresi arttıka düştüğü, erkeklerde ise yükseldiği belirlenmiştir (Houseknech, Vaughan ve Macke, 1984). Turan (1997) tarafından yapılan bir çalışmada ise erkekler için evlilik süresi anlamlı bulunurken, kadınlar için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Evlilik süresi ile evlilik çatışması ve çift uyumu arasındaki ilişkilere bakıldığında evlilik süresi ile sadece çift uyum ölçeğinin alt boyutu olan duygulanım ifadesi arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur. Bu bulgu, evlilik süresi arttıka bireylerin birbirlerine sevgi gösterme davranışlarında bir azalma olduğu şeklinde açıklanabilir.

Demiray (2006)'ın yürüttüğu çalışma evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Evliliğin ilk yıllarında kadınların daha fazla sorumluluk aldıkları ve eşlerinden çeşitli konularda baskı gördükleri evlilik süresinin ilerlemesine bağlı olarak 31- 41'li yaşlarda kadının özgürleşmesinin ve eşlerin evlilikleriyle ilgili plan ve hedeflerinin büyük çoğunluğunun gerçekteşirmiş olmalarının evlilik uyumunda azalmaya yol ağtığı düşünölmektedir.

Evlilik uyumuyla ilgili çalışmalar uyumun on yıldan sonra azaldığını göstermiştir. Aile yaşam döngüsü evrelerinde uyumun seviyesinin; genç çocuk varlığı (Luckey, 1966), ayrılma (Paris ve Luckey, 1966), boş yuva (Gurin et al 1960) ya da emeklilik (Blood ve Wolfe, 1960) evreleriyle bağlantılı olarak düştüğü açıklanmaktadır (Akt. Demiray, 2006). Buna göre evlilik süresinin artması evlilikte uyumun azalmasında neden olabilir.

Karney ve Bradbury (1997), zaman içerisinde evlilik kalitesinde (evlilikte yaşanan mutluluk ve uyum) değişimlerin olduğunu belirtmiş ve özellikle uyumdaki bu değişimi yaşam dönemlerindeki stresle açıklamıştır (Akt. Kudiaki, 2002).

Evlilik sürelerinin evliliklerdeki sorunlar karşısındaki tutumlarına göre dağılımına baktığımızda; evlilik süresi ilerledikçe sorunlar karşısındaki tutumları arasında konuşarak tartışmanın azaldığı ve kadınların % 50'sinin sorunlar karşısındaki tutumunun genellikle "sessiz kalma" olduğu görölmüştür. Arslan ve ark. (2000)

tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edilmiş, kadınların eğitim düzeylerinin ve evlilik sürelerinin evlilikteki sorunlar karşısındaki tutumlarını etkilediği; eğitim düzeyi ve evlilik süresi arttıkça sorunlarını konuşarak çözümlenmelerinin de arttığı belirlenmiştir.

Literatüre bakıldığında bazı araştırmalarda da evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun düşük olduğuna ancak, evlilik süresi ilerleyip çocuklar evden ayrıldıktan sonra daha yükseldiğine ilişkin sonuçlar bulunmaktadır. Spainer, Lewis (1980) yaptıkları araştırmada evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun daha düşük olduğunu, ilerleyen yıllarda ise yükseldiğini saptamışlardır. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında fark olması, 19-38 yıl süreyle evli olan bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olması, 1-18 yıl süreyle evli olan gruba oranla birbirlerini tanımada çok ileri bir aşamaya ulaşmaları, evliliklerinin daha genç çiftlere göre daha fazla istikrar, doyum ve samimiyet taşıması, bu evliliklerde daha az çatışma yaşanması, sorunları konuşarak çözümlenmelerinin artması, gereksinimlerin karşılanması, düşünsel ve bedensel yakınlık, evlilik yolu ile kurulan ailenin toplumların temel taşı olarak görülmesi ile açıklanabilir. Diğer taraftan 1-18 yıl süreyle evli olan bireylerin evlilik uyumlarındaki düşüş ise evlilikleriyle ilgili plan ve hedeflerinin büyük çoğunluğunun gerçekleştirilememiş olmasından kaynaklı olabilir.

5.14. Öğretmenlerin Köken Aileyle Aynı Kentte Yaşama Durumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada evli öğretmenlerin aileleriyle aynı kentte yaşama durumuna göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Sosyal destek kaynakları evlilik uyumunda önemli rol oynamaktadır. Sosyal desteği; bireyde stres meydana getiren durumların olumsuz sonuçlarını azaltan değerlerin ve duyguların paylaşılmasına yardımcı olan, sosyal rollerin ve yaşamın getirdiği yeniliklere ve rollere uyum becerisini destekleyen bir sistem olarak tanımlamak mümkündür. Bu sistem içerisinde akraba, kişiye yakın bir insan ya da aile bulunmaktadır. Sosyal destek sistemi ebeveynlerin ve çocukların davranışlarını etkilemekte, yeterliliklerini güçlendirmekte ve bu yönüyle eğitici işlev görmektedir. (Kaner, 2010). Okanlı (2003) sosyal destek gören kadınların problem çözüme

becerilerinin önemli ölçüde geliştiğini ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesinin çocuğun da gelişimi üzerinde önemli rol oynadığını belirtmektedir.

Evli bireylerin aileleriyle aynı kentte yaşama durumuna göre evlilik uyumu açısından fark olmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulguyu destekler nitelikte herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu, evli bireylerin birbirlerine yetebilmeleri ve birbirlerini tamamlamaları, eşlerin evlilik sorunlarını aile üyelerini dahil etmeden çözmeyi prensip edinmeleri, her iki tarafında ailelerince onaylanmış bir evliliğe sahip olmaları ile yorumlanabilir. Ayrıca nesne ilişkileri kuramı ile bu desteklenebilir. Çocukluk dönemlerinde bastırılmış olan nesne ilişkileri, tekrar bilinç düzeyine çıkarak bireylerin kendisi ile ilgili kayıp yönleri eşlerinde bulmasını sağlıyor olabilir.

Öğretmenlerin aileleriyle aynı kentte yaşama durumu ne olursa olsun yaşam standartlarının benzer olması (maddi durum, evlilikten beklentiler, sosyal yaşam gibi), uyum düzeylerinin benzer olacağını, çok fazla farklılık olmayacağını göstermektedir.

5.15. Öğretmenlerin İş ve Yaşam Doyumuna Göre Evlilik Uyumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılarak, bulgular literatürdeki diğer araştırma bulgularına benzerlik ve farklılıkları açısından değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları öğretmenlerin evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuca göre bireylerin evlilik uyumları arttıkça yaşam doyum düzeyleri de artış göstermektedir.

Yaşam doyumu, kişinin amaç ve ideallerine ulaşmasıyla, istediği şartların oluşup oluşmamasıyla ilişkilidir. Wilson (1967), yaşam doyumu seviyesinin yükselmesini bireyin ihtiyaçlarının doyurulmasına bağlamıştır. Wilson'a göre birey belirlediği hedeflere ulaşarak yaşam doyumunu yükseltebilir. Yaşam doyumu bireyin yaşantısında var olan gerçek standartlarla bireyin hedeflediği standartlar arasındaki farkla ortaya çıkar. Bireyin olmak istediği standartla sahip olduğu standart arasındaki fark ne kadar az ise bireyin yaşam doyumu o kadar fazla olacaktır (Diener, 1984).

Evlilik ve ailesel tatmin yaşam doyumu için en güçlü öngörücüdür. Bireyin, yaşamında karşılaştığı olumlu-olumsuz duygu durumlarını evliliğine aktarmasının olağan olduğu söylenebilir. Yaşam doyumunun evlilik uyumuna etkisi konusunda

ülkemizde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam doyumunun evlilik uyumu üzerine etkisini daha iyi açıklamak için, bu alanda daha çok büyük örneklem grubunda iyi tasarlanmış çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırmada evlilik uyumu ve iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bireylerin evlilik ve iş yaşamlarını birbirinden ayırdıkları ve iş yaşamlarının evliliklerini, evlilik yaşamlarının da iş yaşamlarını etkilemesine izin vermedikleri söylenebilir.

İş yaşamı ve özel yaşam arasındaki dengeyi açıklayan bölünme kuramına göre, iş yaşamı ve özel yaşam birbirinden bağımsız alanlardır. Bireyler özel yaşamlarında serbest zamanlarını, iş yaşamlarının etkisinde kalmadan değerlendirirler (Gupta ve Beehr, 1981). Dolayısıyla bölünme kuramının, bu araştırmada elde edilen sonucu desteklediği söylenebilir.

Araştırma bulguları öğretmenlerin iş doyumunu puanlarının yaşam doyumunu puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuca göre bireylerin iş doyumları arttıkça yaşam doyum düzeyleri de artış göstermektedir. Literatür içinde yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde; araştırmanın bu sonucunun; Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu'nun (2001), Gümüş'ün (2006), Dağdelen' in (2008) çalışmaları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç kuramsal çerçeve ile uyumludur ve öğretmenlerde bu araştırma kapsamında iş doyumunu arttıkça yaşam doyum düzeyinin de artış gösterdiği; iş doyum düzeyi azaldıkça yaşam doyumunda da düşme meydana geldiği bunun yanı sıra iş doyumunun yordanmasında yaşam doyumunun yüksek olmasının önemli bir katkı sağladığı gözlenmektedir. Çalışan bireyler günlük hayatlarının büyük bir kısmını çalışarak geçirmektedirler. Bu durumda çalışanların yaşamları iş ve iş dışı yaşam olarak ayrıldığı gibi, iş dışı yaşam da bireyin sevdiği şeyleri yaptığı boş zaman ve diğer iş dışı zaman olmak üzere ikiye ayrılır. Bireyin kendisine iş dışında kaliteli zaman ayırabilmesi, boş zamanını uygun ve nitelikli olarak geçirebilmesi yaşam doyumunu arttıracak ve iş gören işine çok daha motive olmuş bir şekilde gidecektir. Aynı şekilde çalışma yaşamında yaşanan günlük rutinin olumlu ya da olumsuz olması bireyin iş dışındaki genel yaşam döngüsünü etkileyeceği gibi, iş dışı genel yaşam koşullarındaki olumlu ya da olumsuz etkiler de iş yaşamına doğrudan yansıyacaktır. Özellikle öğretmenler eğitim sektöründe çalışanlar için iş dışında fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak tatmin olmuş olmak işteki performansını da arttıracaktır. Bu nedenle araştırma bulguları ile literatürün paralellik göstermesi anlaşılır görünmektedir.

Yapılan birçok araştırmada iş doyumunu ile yaşam doyumunu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Özellikle Avşaroğlu ve diğerlerinin (2006) yaptđđı bir araştırmada öğretmenlerin yaşam doyumunu ile iş doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine yapılan araştırma sonucuna göre, çalışma yaşamından elde edilen doyum ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca alışma yaşamındaki doyum düzeyinin genel yaşam doyumunu açıklama oranı da %12 olarak saptanmıştır (Keser, 2005).

İş doyumunu ve yaşam doyumunu birbirinin içerisine giren, birbirini tamamlayan, birbirini anlamlandıran iki kavram olarak düşünülmektedir. İnsan, yaşamının önemli bir bölümünü işinde geçirmekte; burada karřılařtıđđı güzel ve kötü anların izlerini ise işi dışında s rd rd đđi yaşamına, ailesine ve arkadaşlarına taşıtmaktadır. Benzer biçimde ailesiyle veya arkadaşlarıyla yařadđđı hoş ve hoş olmayan anların izlerini de işine taşıtmaktadır. Bu bakımdan iş ve yaşam, sanki bir yap-boz oyunu gibi birbirinin içerisine girerek bir bütününü oluşturmakta, birbirini anlamlandırmaktadır. Bu nedendir ki iş ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki büyük önem taşıtmaktadır. (Dikmen, 1995).

Eğitimin nitelik ve kalitesi,  ğretmen niteliđđi ile doğru orantılıdır (şışman, 2005). Öğretmenler işin değerli ve önemli olduđđuna inanırsa, iş yaşamları anlamlı, amaçlı ve önemli olur (Turan, 2004). İşinden duyduđđu tatmin düzeyi yükseldikçe, güdülenme ve performans yükselir, eğitimin kalitesi, verimi artar (Balcı, 2004).

Eğitim yönetiminde öğretmenin güdülenmesi sorunu önemlidir. Michigan Üniversitesi Sosyal Bilimler Alıntılama İndeks'inde yer alan dergilerde iş doyumunu konusunda 1999-2008 tarihleri arasında toplam 7776 makale yayınlanmış olup, bunlardan 1820'sinin öğretmenlerin iş doyumunu konu alan makaleler olduğu görülür. SSCI'de, genel toplam içinde, öğretmenlerin iş doyumunu ile ilgili makalelerin %18'lik bir dilimi oluşturması, konunun araştırmacıların çok fazla dikkatini çeken bir konu olmadđđını göstermesi bakımından dikkate değerdir (Ayan, 2009).

Bazı araştırmalarda iş doyumunu ile yaşam doyumunu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu (Piccolo ve ark. 2005, Heler ve ark. 2002, Uyguç ve ark. 1998, Keser 2005) bazı araştırmalarda ise negatif bir ilişkinin bulunduğu ifade edilmektedir (şener 2002, Iverson ve Maguire 1999). İlişkinin yönü ister negatif ister pozitif olsun iş doyumunu ile yaşam doyumunu arasında var olan ilişki sezgisel olarak da tahmin edilebilir. Çünkü iş doyumunu, genel yaşam doyumunu oluşturan yaşam alanlarından biridir ve bir yaşam alanında meydana gelen bir gelişimin hem diğer yaşam alanlarını hem de genel yaşam doyumunu etkileyeceđđi açıkça görülmektedir.

Yaşamının büyük bir bölümünü işinde geçiren bireyin, iş ortamında karşılaştığı olumlu-olumsuz duygu durumlarını iş dışındaki yaşamına aktarması; ayrıca iş dışı yaşamındaki duygu durumlarını da iş yaşamına yansıtması olağandır (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman; Kuzgun, 2004). İş ve yaşam doyumu düzeylerinin bireyin işindeki verimliliğine ve işine karşı güdülenmesine etkisi düşünüldüğünde iş ve yaşam doyumunun artması ile bireyin işindeki performansının da arttırması beklenir (Telman ve Ünsal, 2004). Hemen her çalışma alanının verimliliğini etkileyen iş ve yaşam doyumunu, okullarda çalışan öğretmenlerin de iş verimini etkilemesi beklenir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanılarak bu konuda yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuç

Araştırma kapsamında evlilik uyumu ile cinsiyet, yaş, kıdem, çalışma süresi, ek iş yapma durumu, ek işte çalışma süresi, eş mesleği, eş geliri, eş eğitim düzeyi, gelir düzeyi, ayık ortalama gelir, evlilik süresi, çocuk sayısı ve köken aileyle aynı kentte yaşama durumu arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Cinsiyet, çalışma süresi, ek iş yapma durumu, ek iş yapma süresi, eş mesleği, eş geliri, eş eğitim düzeyi, gelir düzeyi, ayık ortalama gelir, çocuk sayısı ve köken aileyle aynı kentte yaşama durumu değişkenlerinin evlilik uyumu ile bir ilişki göstermedikleri belirlenmiştir. Yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, meslek, eğitim düzeyi, evlilik süresi gibi değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkili olmadığını gösteren başka çalışmalar da vardır (Erdoğan, 2007; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002). Ancak yazında tersi yönde bulgular da mevcuttur. Demiray (2006) evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında, Şener ve Terzioğlu (2002) ise öğrenim düzeyi, ailenin aylık geliri, 35 yaş ve sonrasında evlenme, sahip olunan çocuk sayısı, eşler arasındaki yaş farkı ve evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişkiler elde etmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut çalışmanın bulguları sosyodemografik değişkenlerle evlilik uyumu arasında ilişki olmadığı yönündeki bulguları desteklemektedir, ancak ilgili değişkenler açısından daha geniş örneklem üzerinde yapılacak yeni araştırmalara gereksinim olduğu da vurgulanabilir. Araştırma bulguları öğretmenlerin yaş, kıdem ve evlilik süresi değişkenlerinin evlilik uyumunu yordamada etkili olduğunu göstermektedir.

Son olarak ise, evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasında ve iş doyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Evlilik uyumu ve iş doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Boşanmaların arttığı günümüzde evlilik uyumunun ne denli önemli olduğu ve bunu etkileyen önemli faktörlerin unutulmaması gerektiği düşünüldüğünde toplumun bilinçlenmesi adına uzmanlar tarafından evli bireylere ve evlilik sürecindeki bireylere evlilik uyumunu arttırmaya yönelik grup çalışmaları ve eğitimler verilebilir.
2. Evlilik uyumu, tek ölçek ile değil görüşme tekniği gibi farklı nitelikler taşıyan teknikler kullanılarak değerlendirilebilir.
3. Araştırmada evli bireylerin evlilik uyumları incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda yalnızca evli bireylerin değil, boşanmış bireyler de çalışmaya dahil edilebilir; bunun yanı sıra ülkemizde evlilik uyumu çok düşük olmasına rağmen boşanmayan birçok çift bulunması göz önüne alınırsa, evliliğin devam etmesine neden olan değişkenler ya da boşanmayı geciktiren sebeplerin ortaya konması sağlanabilir.

6.2.2. Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada evlilik uyumunu etkileyen yaş, cinsiyet, kıdem, çalışma süresi, ek iş, ek iş yapma süresi, eş eğitim düzeyi, eş geliri, aylık ortalama gelir, çocuk sayısı, evlilik süresi ve köken aileyle aynı kentte yaşama durumu değişkenleri incelenmiştir. Başka bir çalışmada evlilik biçimi, çocukların yaşı, akraba ilişkileri, kayınvalide ya da kayınpederin varlığı gibi değişkenlerin dahil edildiği bir örneklemin incelenmesi alan yazına katkı sağlayabilir.
2. Bu çalışmada sadece öğretmenlerin evlilik uyumları incelenmiştir. Başka bir araştırmada da farklı meslek grubundaki bireylerin evlilik uyumlarını etkileyen değişkenler incelenebilir.
3. Bu araştırmada evlilik uyumu, iş ve yaşam doyumu ve demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Başka bir çalışmada evlilik uyumunu etkileyen duygu, iletişim ve kişilik özellikleri gibi boyutlar ele alınabilir.
4. Farklı bir çalışmada eşlerin evlilik uyumunu etkileyen sadakat ve bağlılık gibi iki önemli değişken incelenebilir.

5. Araştırmada yaşam doyumunu ve evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Farklı bir çalışmada yaşam doyumunun evli bireylerin evlilik uyumunu ne düzeyde yordadığı araştırılabilir.
6. Evlilik uyumu ile ilgili yapılacak araştırmalarda, eşlerin çift olarak değerlendirmeye alınması daha Őesifik sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Adams, A. (2000). Hospital nurses job satisfaction, individual and organizational characteristics. *Journal of Advanced Nursing*, 32 (3), 536–543.
- Akbaş, M. (2008). *Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akçamete, G., Kaner. S., & Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde tükenmişlik iş doyumunu ve kişilik*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akıncı, Z. (2002). Turizm sektöründe iş gören iş tatminini etkileyen faktörler: beş yıldızlı konaklama işletmelerinde bir uygulama. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4, 1-25
- Akman, Y., Kellecioğlu, H., & Bilge, F. (2006). Öğretim elemanlarının iş doyumlarını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 11-20.
- Alanyalı, K. (2006). *Örgütsel stres kaynaklarının iş tatminine olan etkilerinin tükenmişlik ve dinçlik (coşku) etkileri bağlamında incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Allen, S. M., Goldscheider, & Ciambone, D. (1999). Gender roles, marital intimacy and nomination of spouse as primary caregiver. *Gerontologist*, 39, 150-158.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumunu ve iş doyumunu ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Arslan, H., Engin, F., Ekşi, Z., & Can, O. (2000). Evlilik öncesi çiftlerin üreme sağlığına yönelik eğitim ve danışmanlık gereksinimlerinin belirlenmesi. *Antalya I. Uluslararası VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kongre Kitabı*, s:94-102.
- Aslan, H. (2006). *Çalışanların İş doyumunu düzeylerine göre depresyon, benlik saygısı ve denetim odağı algısı değişkenlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aşan, Ö., & Erenler, E. (2008). İş tatmini ve yaşam tatmini ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 203-216.
- Ataman, G. (2002). *İşletme yönetimi temel kavramlar yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., & Kahraman, (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.
- Ayan, S., Kocacık, F., & Karakuş, H. (2009). Lise öğretmenlerinin iş doyumu düzeyi ile bunu etkileyen bireysel ve kurumsal etkenler: Sivas merkez ilçe örneği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 10 , 18-25.
- Aysan, F., & Harmanlı, Z. (2003). Yaşam doyumunu yordamada yaşam uyumu, özyeterlik ve başa çıkma stratejileri. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri*. 09-11 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Peget Yayıncılık, 93, Malatya.
- Bakan, İ., & Büyükbese, T. (2004). Örgütsel iletişim ile iş tatmini arasındaki ilişkiler: Akademik örgütler için bir alan araştırması. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7, 1-30.
- Bal, H. (2006). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Balci, B. (2004). *Milli Eğitime bağlı meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin iş tatmini*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Baltaş, A., & Baltaş, Z.(1998). *Stres ve başa çıkma yolları (18.Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barkers, P. (1992). *Family lifecycle. basic family therapy*. New York: Oxford University Press.
- Barling, J. (1986). *Inter role conflict and marital functioning amongst employed fathers*. *Journal of Occupational Behavior*, 1, 1-9.
- Barling, J. (1990). *Employment, stress, and family functioning*. Chiester, England: Wiley.
- Bartoloma, F., & Evans, P. A. L. (1980). Must success cost so much? *Harvard Business Review*, 58(2), 137-148.
- Başaran, E. (2000). *Örgütsel davranış*. Ankara: Feryal Yayınevi.
- Becker, P. E., & Moen, P.(1999). Scaling back: dual-earner couples' work-family strategies. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 3-33.
- Belsky, J., Pery-Jenkins, M., & Crouter, A. C. (1985). The work-family interface and marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Issues*, 6, 205-220.

- Belsky, J. (1990). *The effects of children on marriage, the psychology contributions*. (Editor: Fincham, D. F. Bradbury, T.M.) New York Guilford Press.
- Bem, S. L. (1981). *Bem sex role inventory: Professional manual*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Pres.
- Berk, M. (2009). *Evlü öğretmenlerin yüklemel tarzlari ve evlilik doyum algularının bazı demografik değişkenler ağısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Berk, S. F. (1985). *The gender factory*. Newyork: Plenum Pres.
- Bianchi, S.M., Milkie, M. A., & Sayer, L.C. (2000). Is anyone doing housework? Trend in the gender division of household labor. *Social Forces*, 79, 191-228.
- Binici, S. A. (2000). *Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirilmelerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bir, Aktürk, E. (2006). *Marital satisfaction in turkish remarried families: Comparison among marital status, effect of stepchildren, and contributing factors*. Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Bishay, A. (1996). Teacher motivation and job satisfaction: a study employing the experience sampling method. *J Undergrad.Sci*, 3, 147-154.
- Bradbury, T. N., & Fincham, F.D. (1990). Attributions in Marriage: Review and Critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Broman, C. L. (1993). Race differences in marital well-being. *Journal of Marriage and the Family*, C. 55, 724-732.
- Bulut, İ. (1991). *Türkiye’de erken evlenme*. Ankara: Türk Aile Ansiklopedisi 2. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı,
- Burley, K. (2001). Family variables as mediators of the relationship between work-family conflict and marital adjustment among dual-career men and women. *The Journal of Social Psychology*, 134, (4), 483-497.
- Büyükbeşe, T. (2004). Örgütsel iletişim ve iş tatmini unsurları arasındaki ilişkiler: akademik örgütler için bir alan araştırması. *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, (7) 1-30.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (1. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of Well-being. *American Psychologist*, 31 117-124.

- Campell, L. L. (1983). Teacher burnout: Description and prescription. *The Clearing House*, 1983.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Carstensen, L. L., Gottman, J. M., & Levenson, R. W. (1995). Emotional behavior in long term marriage. *Psychology and Aging*, 10, 140-149.
- Carter, H., & Glick, P. C. (1970). *Marriage and divorce. Asosial and economic study*. Cambridge, MA: Harward University Press.
- Carter, B., & McGoldrick, M. (1999). *Family life cycle model; The expanded family life cycle. (3. Baskı)*. Boston: Allyn& Bacon.
- Celep, C. (2003). Ortaöğretimdeki öğretmenlerin mesleki tükenmişlikleri. *2000'li Yıllarda Lise Eğitime Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu*. (239-252). İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Cenkseven, F., & Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 43-65
- Christensen, A., Jacobson, N.S., & Babcock, J.C. (1995). Integrative behavioral couple therapy. (Jacobson, N.S.; Gurman, A.S. Editörler.), *Clinical Handbook of Couple Therapy*. New York, London The Guilford Press. SS. 235-278.
- Cohan CL, & Bradbury TN. (1997). Negative life events, marital interaction, and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 114-128.
- Cooper, K., Chassin, L., & Zeiss, A. (1985). The relationship of sex role self concept and sex role attitudes to the marital satisfaction and personal adjustment of dual-worker couples with preschool children. *Sex Roles*, 12 (1/2), 227- 241.
- Coşkuner, A. (1994). *İletişim becerisini geliştirme eğitiminin işgörenlerin iletişim çatışmalarına girme eğilimlerine, yalnızlık düzeylerine ve iş doyumlarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Cowan, G. (1984). The double standars in age- discrepant relationship. *Sex Roles*, 11,17-23
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Cutler, H. A., & Radford, A. (1999). Adult children of alcoholics: Adjustment to a college environment. *The Family Journal: Therapy for Couples and Families*, 7, 148-153.
- Çağlıyan, Y. (2007). *Tükenmişlik sendromu ve iş doyumuna etkisi*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (Tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30
- Çakır, S. (2008). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çekmelioğlu, H. G. (2005). Örgüt ikliminin iş tatmini ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: Bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6, 2.
- Çekmelioğlu, H. (2006). İş tatmini ve örgütsel bağlılık tutumlarının işten ayrılma niyeti ve verimlilik üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi: Bir araştırma. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8 (2), 153-168.
- Çelik, M., & Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 223-238.
- Çelik, C. K. (2006). *Eğitim yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çelik, H. (2003). *Fen bilgisi, fizik, kimya, biyoloji öğretmenlerinin iş doyumları (Kırıkkale il örneği)*. Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumları: cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çilli, S. A., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, & Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14 (1), 1-5.
- Çivitçi, A. (2007). Çok boyutlu öğrenci yaşam doyumları ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(26), 51-60.

- Çopur, Z., & Şafak, S. (2003). Ailede gelirin kullanımına ilişkin karşılaşılan problemlerin incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6 (2), 7-14.
- Dağdelen, M. (2008). *Üretim ve hizmet sektöründe çalışan işçilerde ruhsal sağlık düzeyi, ruhsal belirti dağılımı, algılanan sağlık, iş doyumunu, yaşam doyumunu ve sosyo demografik özelliklerinin karşılaştırılması*. Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi, İnönü Üniversitesi.
- Dallar, Y., Arıkan, F. İ., Aslan, S., & Çakır, İ. (2007). *Çocuk Kliniğinde Çalışan Personelin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyi*. www.millipediatry.org/bildiriler.
- Danielsen, A. G. & ark. (2009). *School-Related social support and students' perceived life satisfaction*. Norway: University of Bergen.
- Dattilio, F. M. (1998). *Case studies in couples and family therapy: Systemic and cognitive perspectives*. New York: Guilford.
- Dattilio, F. M., Bevilacqua, L. J. (2000). *A cognitive- behavioral approach. comparative treatments for relationship dysfunction*. New York: Springer.
- Davis, K. (1988). *İşletmelerde insan davranışı örgütsel davranış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Değirmencioğlu, C., ve Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul:(2. bsk). İstanbul: Alkım yayınları.
- Demato, D ve Curcio, C. (2004). Job Satisfaction of elementary school counselors. *Professional School Counseling*, 7, 236-246.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilik uyumunun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-being. *Psychological Buletin*, 95, 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50/ 3-4.
- Dilsiz, B. (2006). *Konya ilindeki ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin bölgelere göre değerlendirilmesini çok değişkenli istatistiksel analizi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Doğan, B. & Moralı, (1999). Üniversite öğretim elemanlarının sporla ilgili tutumları ile yaşam ve iş doyumunu düzeylerinin spor yapma alışkanlıkları ile incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 16.27.

- Dönmez, B. (2008). *Seyahat acentasında çalışan işgörenlerin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Ebert, B. (1978). The Healthy Family. *Family Therapy*. 5(3), 227-232.
- Eggleston, E.; Wong, E. L.; Hardee, K. (2001). Measuring women's psychological well-being in Indonesia. *Women and Health*. 32(4), 17-32.
- Ellis, N. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational-Emotive Therapy*, 4.
- Emir, O., Baytok, A. (2004). Otel işletmelerinde iş gören tatmini ve afyonda yerleşik yıldızlı oteller örneği. *I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, 251-267, Balıkesir.
- Erberk, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R.N. (2005). *Düşünen Adam*. 18 (1), 39-47
- Erdil, O., Keskin., H., İmamoğlu, S. Z., Erat, S. (2004). Yönetim tarzı ve çalışma koşulları, arkadaşlık ortamı ve takdir edilme duygusu ile iş tatmini arasındaki ilişkiler: tekstil sektöründe bir uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5 (1), 17-26.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Uzmanlık tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations; A meta analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108- 132.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ergin, N.G. (2008). *Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Eroğlu, E.(2011). Örgütlerde iletişim kalitesini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26.
- Everett, C. A. (1990). The field of marital and family therapy. *Journal of Counseling and Development*, 68, 498-502.
- Farley, F. (1990). Type "T" behavior and families: introduction and background to a new theory. *Family Psychologist*, 6, 24-25.
- Feldman, H. (1964). *Development of the husband-wife relationship: A research report*. Ithaca, N.Y.: Cornell University. Mimeo.
- Fışıoğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-23.

- Fıfıloğlu, H. (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 9, 215-222.
- Fidanoğlu, O., (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ve eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler ağısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Fleishman E. A. (1988). Some new frontiers in personnel selection research. *Personel Psychology*, 41 (4), 679–701.
- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Fowers, B. J.; Pomerantz, B. (1992). *Reconceptualizing marital conventionalization: examining psychological, relational and cultural explanation*. Paper Presented At The Theory Construction and Research Methodology of The National On Family Relations. Orlando, FL.
- Framo, J. (1992). *Family of origin theory: An intergenerational approach*. New York: Brunner/ Mazel.
- Friedlander, M. L.; Wildman, J.; Heatherington, L. (1991). Interpersonal control in structural and Milan Systemic Family Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*. 17(3), 95-408.
- Gerson, R. (1995). *The family life cycle: Phases, stages and crises, integrating family therapy*. Washington, DC: American psychological Association.
- Gibson, J.H. (1993). *Couples communications getting on the right track*. *Total Health*. 15(5), 201-227.
- Gibson, J. L., Ivancevich J.M. ve Donnelly, J.H. (2000). *Organizations-Behaviour-Structure- Processes*. 10th Edition, Boston: McGraw- Hill.
- Girgin,G. (2009). Öğretmenlerin iş doyumuna etki eden faktörlerin incelenmesi, *NEWWSA*, 4(4), Yayın no: 1C0096.
- Gladding, S.T. (2002). *Family therapy, history, theory and practice (Second Edition)*. Merrill Prentice Hall. SS.3-26.
- Glenn, N. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980's: A critical view. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 569-576.

- Glenn, N.D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.
- Goldenberg, I.; Goldenberg, H. (1996). *Family therapy: An overview (4.Baskı)*. CA: Brooks/Cole. SS.106-123.
- Golembiewski, R. T., Boudreau, R. A., Sun, B. and Lou, H. (1998). Estimates of burnout in public agencies: Worldwide, how many employees have which. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12)
- Gottman, J. (1990). Finding the laws of close personal relationship. *Methods of Family Research*. 1, 249-263.
- Gözüm, S. (1996). *Koruyucu sağlık hizmetlerinde görev yapan hemşire ve ebelerde iş doyumunu, tükenmişlik ve devamsızlığı etkileyen faktörlerin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Greenberg, J., Baron, R. A. (2003). *Behavior in organisations: understanding and managing the human side of work*. New Jersey: Prentice Hall.
- Griffin, W.A., & Greene, S. M. (1999). *Bowen systems therapy, Models of family therapy: The essential guide*. Philadelphia: George H. Buchanan Co.
- Grych, J.H. ve Fincham, F.D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108 (2), 267-290.
- Gupta, N. ve Beehr, T. A. (1981). *Relationship among employee's work and nonworkresponses*. *Journal of Occupational Behavior*, 2 (3), 203-209.
- Gurman, A.S.; Kniskern, D.P. (1981). Family therapy outcome research: Knowns and unknowns. (Gurman & Kniskern Editörler.), *Handbook of Family Therapy*. (ss. 244-279). New York: Brunner/Mazel.
- Güler, M. (1990). *Endüstri işçilerinin iş doyumunu ve iş verimine depresyon, kaygı ve diğer bazı değişkenlerin etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gümüş, H. (2006). *Farklı mesleklerde çalışanların iş ve yaşam doyumlarının tükenmişlik düzeyleri açısından karşılaştırılması*. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gümüşeli, A.İ. (2004). İlköğretim okulu müdürlerinin çatışma yönetimi stilleri ile öğretmenlerin iş doyumunu arasındaki ilişki. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1.
- Günay, S.(2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-soru sormaluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin*

- değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gündoğar, D., Sallan-Gül, S., Uskun, E., Demirel, S. & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Gündoğdu, F. B. (1995). *Otistik ve normal çocuğu olan anne-babaların evlilik uyumlarını algılamaları ve bazı değişkenler bakımından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, A. G. (2008). *Öfke denetimi eğitiminin lise son sınıf öğrencilerinin öfkeyle başa çıkmaları, yaşam doyumları ve depresyon düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gürbüz, Z. (2008). *Kars ilinde görevli okul öncesi öğretmenlerinin iş tatmin düzeyleri ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Güres, N., Demirer, H., Akgül, V. (2007). The effects of psychological well-being of salesperson perceived performance and job satisfaction: a field research in turkish travel agencies. *Third International Conference on Business Management and Economics*, 1-16, Çeşme, İzmir.
- Gürsoy, F. Ç. (2004). *Kayı ve demografik degiskenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hackman, J. R., Lawler, E., Edward E. (1971). Employee reactions to job characteristics. *Journal of Applied Psychology*, 55 (3), 259-286.
- Hackman, J.R., Oldham, G.R. (1975). Development of the job diagnostic survey. *Journal of Applied Psychology*, 60, 159-170.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The Role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. A master's thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Hayran, O. ve Aksayan, S. (1991). Pratisyen hekimlerde iş doyumunu. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 6, 16-17.

- Heaton, T.B. ve Albrech, S. L. (1991). Stable unhappy marriages. *Journal of Marriage and the Family*, 53(55), 747-758.
- Heler, D., Timothy, A. J., Watson, D. (2002). The confounding role of personality and trait affectivity in the relationship between job and life satisfaction. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 815- 835.
- Henne, D. ve Locke, E. A (1985). Job dissatisfaction: what are the consequences. *International Journal of Psychology*, 20, 221- 240 .
- Herzberg, F. (1966), *Work and the nature of man*. Cleveland: The World Publishing Company.
- Herzberg, F. (1987). One more time: How dou you motivate employees?. *Harward Business Review*. September–October: 6- 12
- Hops, J. ve Reschly, D. (2002). Regional differences in school psychology practice. *School Psychology Rewiew*, 31,11-30.
- Houseknecht, S., Vaughan, S. & Macke, A. (1984). Marital disruption among professional women: The timing of career and family events. *Social Problems*, 31, 273-284.
- Hünler, O.S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18, 99-108.
- Işıkkhan, V. (2004). *Çalışma hayatında stres ve başa çıkma yolları*. Ankara: Sandal Yayınları.
- Işıloğlu, B. (2006). *Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyodemografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi*. Uzmanlık tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Arastırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Iverson, R. D., Maguire, C. (1999). *The relationship between job and life satisfaction: Evidence from a remote mining community*. Department of Management Working Paper, Number 14.
- Izgar, H. (2000). *Okul yöneticilerinde tükenmişlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İçli G. (2001). Çalışma yaşamında kadınlar: aile ve iş ilişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 81-100.
- İlkketenci R. (2004). *Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Jackson, S. E., Schwab, R. L., ve Schuler, R. S. (1986). Toward an understanding of the burnout phenomenon. *Journal of Applied Psychology*, 71(4), 630-640.
- Jensen, A.R. (1978). Genetic and behavioral effects of nonrandom mating. (Osborne, R. T.; Noble, N. Editörler.) *Human Variation: Biopsychology of Age, Race and Sex*. (ss. 51-151). Newyork: Academic.
- Jenkins, J.M., Rasbash, J. ve O'Connor, T.G. (2003). The role of the shared family context in differential parenting [Elektronik Version]. *Developmental Psychology*, 39(1), 99-113.
- Jex, S. and D. Gudanowski. (1992). Efficacy beliefs and work stress: An exploratory study. *Journal Organizational Behavior*, 13, 509-517
- Jiangi Y. (2005). The influencing and effective model of early childhood teachers' job satisfaction in china. *US-China Education Review*, ISSN1548, 2 (11).
- John, D. C., Susan J. H., Tobby D. W., Peter B. W. (1983). *The experience of work*. Academic Pres Inc, 19.
- Johnson DR, Amazola TO&Booth A (1992). Stability and developmental change in marital quality: a three wave panel analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 582-594.
- Jones, E. (1994). *Developments in the milan-systemic therapies. family systems therapy*. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Kağan, M. (2005). *Devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi*. Doktora tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kamo, Y. (1993). Determinants of marital satisfaction: A comparison of the United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 52, 551-568.
- Kan, Ü.D. (2008). Bir grup okul öncesi öğretmeninde tükenmişlik durumunun incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 431-438.
- Kaner, S. (2010). Psychometric properties of revised parental social support scale. *Education and Science*. 35(157), 15-29.
- Karababa, A.ve Acun Kapıkıran, N. (2014). Psikolojik danışmanlarda olumlu-olumsuz mükemmelliyetçilik düzeylerinin iş ve yaşam doyumunu yordamadaki rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 138-147.

- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods and research. *Psychological Bulletin*, 18 (1), 3-34.
- Kastro, R. M. (1998). *Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı değişkenler açısından öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 191-210
- Kayapınar, İ. (2007). *Yöneticilerin çalışanlar tarafından algılanan yönetim ve liderlik anlayışlarının çalışanların iş doyum düzeyleri üzerine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Keim, J. (2000). *Strategic family therapy, family counseling and therapy (3. Baskı)*. Itasca, IL: F. E. Peacock.
- Keser, A. (2005). İş doyum ve yaşam doyum ilişkisi: Otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplam Dergisi*, 1 (4), 77-95.
- Kışlak, Ş. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, (2), 18-26.
- Kışlak-Tutarel, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(1), 54-56
- Kışlak-Tutarel, Ş., Çabukça F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(6).
- Koç, M. (2004). "Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.17, ss.231-256.
- Koçel, T. (2001). *İşletme yöneticiliği: yönetim ve organizasyon, organizasyonlarda davranış, klasik-modern-çağdaş ve güncel yaklaşımlar (8. bs.)*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Koydemir, S., Selşik, Z.E.S., & Tezer, E. (2005). Evlilik uyumu ve mükemmeliyetçi boyutları arasındaki ilişki. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 65-75.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyum düzeyinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Kuidaki, Ç. (2002), “*Cinsel Doyum ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Kuiper, N. A., Martin, A., & Dance, K. A. (1992). *Sense of humor and enhanced quality of life. Personality and Individual Differences*, 13, 1273-1283.
- Kurçer, M.A. (2005). Harran üniversitesi tıp fakültesi hekimlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2(3): 10-15.
- Kurdek, L. A. (1987). Sex role self-schema and psychological adjustment in coupled homosexual and heterosexual men and women. *Sex Roles*, 17 (9-10), 549-562.
- Kutunis, R. Ö., Bayraktaroğlu S. (2002). Karayolu turizm taşımacılığında iş tatmini unsurları: Bir uygulama. *Akdeniz University First Tourism Congress of Mediterranean Countries*, 604-618, Antalya.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kuzgun, Y., Sevim, S.A., & Hamamcı, Z. (1999). Mesleki doyum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (2), 11, 14-18.
- L'Abate, L. (1994). *Why Evaluate families. A psychological approach. family evaluation*. Sage Publications. International Educational and Professional Publisher. Thousand Oaks. London. New Delhi.
- Lang, R. O. (1932). *The study of ratings of marital adjustment*. Unpublished M.A. thesis. University of Chicago.
- Larson, J.H. & Wilson, S.M. (1994). The impact of job insecurity on marital and family relationships. *Family Relations*, 43(2), 138-147.
- Lazzari, S.A. (2000). *Emotional Intelligence, Meaning and Psychological Well Being: A Comparison Between Early And Late Adolesence*. The Degree of Masters of Arts Graduate Counselling Psychology Program. Trinity Western University.
- Levenson, R. (1993). Longterm marriage: Age. *gender and satisfaction*, 5, 301-313.
- Locke, E., (1968). *American institutes for research. Handbook of Industrial and Organisational Psychology*, University of Maryland.
- Luckey, E. B. ve Bain, J. K. (1970). Children: a factor in marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 32, 43-44.
- Lukowsk, A. V. (2004). *The Relationship Between Employer-Employee Congruence of Values, Job Satisfaction and Life Satisfaction*. University of Northern Colorado, Thesis.

- Lye, D. N. ve Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitudes toward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, 14 (2), 157-188.
- Lykken, D. & Tellegen, A. (1996). Happiness is a stochastic phenomenon. *Psychological Science*, 7(3), 186-189.
- Macewen, K. E. & Barling, L. (1988). Inter role conflict, family, support and marital adjustment of employed mothers: A short-term longitudinal study. *Journal of Organizational Behavior*, 9, 241-250.
- Malkoç, B. (2001). *The relationship between communication patterns and marital adjustment*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Martin, R.A. & Lefcourt, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of the relation between stressors and moods. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 1313-1324
- Marx, E. ve Granger, R.C. (1992). The policy implications of job satisfaction ratings for recruiting and retaining early childhood teachers. *Child and Youth Care Forum*, 21(4). 229-246.
- Maslow, A.H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- McCormick E.J., Tiffin J. (1974). *Industrial psychology*. Prntice Hall Psychology Series, New Jersey.
- Merves-Okin, L., Amidon, E. ve Bernt, F. (1991). Perceptions of intimacy in marriage: A study of married couples. *The American Journal of Family Therapy*, 19, 110-118.
- Mete, C. (2006). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Mikesell, R. H., Lusteran, D., & McDaniel, S. H. (1998). The family life cycle: Phases, stages and crises. Integrating Family Therapy. *Handbook of Family Psychology and Systems Theory*. 89-91.
- Miller, R. B., Hemesath, K. ve Nelson, B. (1997). Marriage in mid and later life. In T. D. Hargrave ve S. M. Hanna (Eds.), *The Aging Family: New Visions in Theory, Practice and Reality*, New York: Brunner/Mazel
- Minuchin, S., Fishman, C.H. (1981). *Family Therapy Techniques*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Möller, A.T. ve Zyl, P.D.V. (2006). Relationship Beleifs, Interpersonal Perception and Marital Adjustment. *Journal of Clinical Psychology* , 47 (1), 28-33.

- Murat, M. (2003). Üniversite öğretim elemanlarında tükenmişlik. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(19), 25-34.
- Myers, J. E.; Madathil, J.; Tingle, L.(2005). Marriage satisfaction and wellness in India and United States: A preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. *Journal of Counseling and Development*. 83, 183-190.
- Nathawat, S., Mathur, A. (1993). Marital adjustment and subjective well being in Indian educated housewife sandworking women. *Journal of Psychology*. 127(3), 353-358.
- Nazlı, S. (2001). *Aile danışması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nazlı, S. (2003). *Aile danışmanlığı (2.Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16, 134-143
- Nichols, M.P., Schwartz, R. (2002). *Family therapy (5. Baskı)*. Boston: Allyn and Bacon. SS.203-227.
- Noller, P. (1993). Gender and emotional communication in marriage: Different cultures or differential social power? *Journal of Language and Social Psychology*, 12, 132-152.
- Noller, P., Fitzpatrick, M.A. (1990). Marital communication in the eighties. *Journal of Marriage and The Family*. 52, 832-843.
- Nunes, N. A. (2008). *Marital problems and marital satisfaction: An examination of brazilian sample*. Master of Science, School of Family Life, Brigham Young University.
- Nystul, M.S. (1999). *Marriage and family counseling. The Art and Science of Counseling and Psychotherapy*. New York.
- Okanlı, A., Tortumluoğlu, G., & Kırpınar, İ. (2003). Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem cozme becerileri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 4(2):98–105.
- Olson, D.H. (1993). Circumplex model of marital and family system: Assessing family functioning. (F. Walsh. Editör). *Normal Family Processes*. (2.Baskı). (104-137). New York.
- Onaran, O. (1981). *Çalışma yaşamında güdülenme kuramları*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ono, H., & Raymo, J.M. (2005). Housework, market work, and “doing gender” when marital satisfaction declines. *Social Science Research*, 35(4), 823-850.

- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oshagbemi, T. (2000). Satisfaction with co-workers' behaviour. *Employee Relations*, 22 (1), 88-106.
- Ödemiş, H. (2008). *İlköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Örücü, E., Yumuşak, S., & Bozkır, E. (2006). Kalite yönetimi çerçevesinde bankalarda çalışan personelin iş tatmini ve iş tatminini etkileyen faktörlerin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13 (1), 39-51.
- Özdayı, N. (1990). *Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatmini ve iş streslerinin karşılaştırmalı analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özer, M., & Karabulut, Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Turkish Journal of Geriatrics*, 6(2), 72.
- Özgen, H. ve Efeoğlu, İ. E. (2007). İş-aile yaşam çatışmasının iş stresi, iş doyumu ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkileri: İlaç sektöründe bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 237- 254.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Öztürk, A. ve Deniz, M.E. (2008). Okul öncesi öğretmenlerin duygusal zeka yetenekleri, iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim-Online*, 7(3), 578-599.
- Özyurt, A. (2004). *İstanbul hekimlerinin iş doyum ve tükenmişlik düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özyürek, A. (2009). Okul öncesi eğitimi öğretmen ve yöneticilerinin iş doyumu, kişisel özellik ve mesleki algılarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 8-21.
- Piccolo, R. F., Timothy, A. J., Takahashi, K., Watanabe, N., & Locke, E. A. (2005). Core Self Evaluations in Japan: Relative Effects on Job Satisfaction, Life Satisfaction, and Happiness. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 965-984.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Ponzetti, J.J., Long, E. (1989). Healthy family functioning: A review and critique. *Family Therapy*, 14, 43-49.
- Rapaport, R., & Rapaport, R.N.(1976). *Dual-career families re-examined: New integrations of work and family*. London: Martin Robertson.
- Rask, K., Kurki, P., & Paavilainen, E. (2002). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17, 129- 138.
- Rathus, S. A.; Nevid, J. S.; Fichner-Rathus, L. (1998). *Essentials of human sexuality*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Rice, D. G. (1979). *Dual-career marriage: Conflict and treatment*. Newyork: Free Press.
- Robinson, L. C., & Blanton, P. W. (1993). Marital strenghts in enduring marriages. *Family Relations*, 42, 38-45.
- Sabatelli, R.M. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social Exchange perspective on the interdependence between theory, research and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sabattelli, R. (1995). Evli bireylere yönelik bir insan iliksileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(388), 89-102.
- Sardoğan, M.E. ve Karahan, T.F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri programı' nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak*. (Çev. S. Yeniçeri). Beyaz Yayınları. İstanbul.
- Shachar, R. (1991). His and her marital satisfaction: The double standart. *Sex Roles*, 25, 451-467.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi. Ailenin toplumdaki yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Saxton, L. (1982). Marriage. The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family. (5.Edith). *Wadsworth Publishing Company Belmont, California A Division of Wadswort*, (pp.216-224). Inc.
- Schumm, W. R., Webb, F. J., & Bollman, S. R. (1998). Gender and marital satisfaction:data from the national survey of families and households. *Psychological Reports*, 83 (1), 319-327
- Selçukoğlu, Z. (2001). *Araştırma görevlilerinde tükenmişlik düzeyi ile yalnızlık düzeyi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından*

- değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sevimli, F. ve İşcan Ö. (2005). Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumunu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5 (1-2), 55-64.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23),87-98.
- Sezgin, A. (2010). *Üniversite hastanelerinde çalışan başmüdür ve müdürlerin iş doyumunu ile tükenmişlik düzeylerinin incelenmesine yönelik bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Shadish, W. R., Ragsdale, K., Glaser, R. R., &Montgomery, L. M. (1995). The efficacy and effectiveness of marital and family therapy: A perspective from meta analysis. *Journal of Marital and Family Therapy*. 21(4), 345-360.
- Shin, D., Johnson, D. (1978). Avoved happiness as an overall assessment of quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475–492.
- Singh, R., Thind, SK., & Jaswal, S. (2006). Assesment of Marital Adjustment among Couples with Respect to Women’s Educational Level and Employment Status. *Anthropologist*, 8(4), 259-266
- Skinner, D. A. (1983). Dual-career families: Strains of sharing. In H. I. McCubbin, C. R. Figley, (Eds.). *Stress and Family*, Newyork: Brunner-Mazel.
- Skyner, A. C. R. (1976). *Systems of family and marital psychotherapy*. Newyork: brunner/Mazel.
- Small, S. A. & Riley, D. (1990). Toward the multidimensional assessment of work conflict into family life. *Journal of Marriage and Family*, 52, 56-61.
- Smith, P. C., Kendall L. M., Hulin C. L. (1969). The measurement of satisfaction in work and retirement. *Rand McNally and Company*, 103, 377–173.
- Smith, C. A., Organ, D. W., & Near, J. P. (1983). Organizational citizenship behavior: its nature and antecedents. *Journal of Applied Psychology*, 68, 653-663
- Smith, R. L. (1995). Directions in marriage and family graduate level training. *Counselor Education and Supervision*. 34, 180-183.
- Spanier, G. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Spanier, G. B. ve Lewis, A. R. (1980). Marital quaility: A rewiew of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 825-850

- Sperry, L.; Carlson, J. (1991). *Marital Relations. Marital Therapy: Inter-Grating Theory And Tecnique*. Denver, CO: Love.
- Stinnet, N.; DeFrain, J. (1985). *Secrets of Strong Families*. Boston: Little, Brown.
- Stroup, L.A. (1966). The developmental and life cycle approach in marriage and family. (Cuber, F.J. Editor, Clarke, A.C. Associate Editor). *Marriage And Family A Developmental Approach. Sociology Series*. (pp. 61-72). New York.
- Suchet, M. & Barling, J. (1986). Employed mothers: Inter role conflict, spouse support and marital functioning. *Journal of Occupational Behavior*, 7, 167-178.
- Sullivan, B.F.; Scwebel, A. I, (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal, Counseling and Therapy for Couples and Families*. 3, 298-305.
- Sulu, H. (2007). *Resmi ve özel ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş tatmin düzeyleri ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sun, H. Ö. (2002). *İş doyumunu üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış uzmanlık yeterlilik tezi*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Şahin, Ş. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumunu düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Şanlı, S. (2006). *Adana İlinde Çalışan Polislerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İzmir.
- Şendil, G., & Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10 (2), 58-66.
- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). *Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması. *T.C. Bakanlık Aile ve*

- Sosyal Araştırmalar Genel M¼di¼rl¼g¼ Eğitim-K¼lt¼r ve Araştırma Dergisi*, 4 (13), 1-7.
- şener, E. T. (2002). *Hemşirelerin iş doyum d¼zeyleri ile genel yaşam doyum d¼zeyleri ilişkisi: Ankara Atat¼rk g¼đ¼s hastalıkları ve g¼đ¼s cerrahisi eğitim ve araştırma hastanesi ¼rneđi*. Y¼ksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- şirvanlı-¼zen, D. (1999). *Eşler arasındaki boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek ¼zerindeki rol¼*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- şişman, M. (2005). *¼đretmenliđe giriş (Sekizinci Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Telliog¼lu, A. (2004). *İstanbul İli Beyoğlu ilçesinde çalışan ilköğretim okulu ¼đretmenlerinin iş doyum d¼zeyleri*. Y¼ksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, İstanbul.
- Telman, N. ve nsal, P. (2004). *alışan memnuniyeti*. İstanbul: Epsilon.
- Temgilimoğlu, D. (2005). Hizmet işletmelerinde liderlik davranışları ile iş doyum arasındaki ilişkinin belirlenmesine y¼nelik bir araştırma. *G.¼. Ticaret ve Turizm Eğitim Fak¼ltesi Dergisi*. 1, 23-45.
- Terry, J. & Kottman, M. (1995). Working with families. *Guidance and Counseling in the Elementary and Middle Schools* (pp.254-281) Brown Benchmark Publishers.
- Tezer, E. (1992). Evlilik doyumunu ve iş doyumunu: Bir ¼n alışma. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (3), 24-26.
- Tezer, E. (1994). Evlilik ve iş doyumunu ilişkisi: ikili çatışmalar ve bazı demografik değişkenlerin rol¼. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (1), 1- 12.
- Tezer, E., ve Uzer, A. S. (1992). *Okullarda g¼rev yapan psikolojik danışmanların iş etkinlikleri ve işlerinde karşılaştıkkıkları sorunlar iile iş doyumları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış araştırma, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Tezer, E., Selışık, Z.E. ve Koydemir, S. (2005). Evlilik uyumu ve m¼kemmeliyetilik boyutları arasındaki ilişkiler. *T¼rk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 65-71.
- Thompson, L.; Rudolph, L.B. (1996). *Children and counselling. counselling children: Counselling theories and techniques (4. Baskı.)*. Brook/Cole Publishers. Com.
- Toros, F., Solak, B. ve Metin, ¼. (2005). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin annelerinde depresyon ve evlilikte uyum d¼zeyleri. *Mersin Üniversitesi Tıp Fak¼ltesi Dergisi*, 3, 205-214.

- Tuncay, E. (2006). *Predictive role of perfectionism on marital adjustment*. The Degree of Master, Middle East Technical University Social Sciences, Ankara.
- Turan, M. (1997). *Erzurum'daki evli çiftlerin evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Turan, S. (2004). "Yönetim ve Öğretmenlik Mesleği". *Öğretmenlik Mesleğine Giriş Alternatif Yaklaşım* (s. 255–275). İkinci Baskı. Ankara: Öğreti-Pegem A Yayıncılık.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilik uyum ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş., & Çabukça, F (2002). *Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Aile ve Toplum, (Nisan-Haziran), 35- 41*
- Tümkaya, S., Hamarta, E., Deniz, M.E., Çelik, M. & Aybek, B. (2008). Duygusal zeka, mizah tarzı ve yaşam doyumu: Üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 1-18.
- Tütüncü ve Çiçek (2000). İş doyumunun ölçülmesi: İzmir il sınırlarında faaliyet gösteren seyahat acenteleri üzerinde bir inceleme. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11 (4), 124-128)
- Tynes, S.R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19, 153-174.
- Uslu, M. (1999). *Resmi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin danışmanların denetim odağı ve bazı değişkenlere göre karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Uyguç, N., Ethem, D., Arbak, Y., Çıraklar, N. H. (1998). İş ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin üç temel varsayım altında incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(II), 193-204.
- Ünal, S., Karlıdağ, S. ve Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doyumu düzeylerinin yaşam doyumu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4.
- Vara, S.(1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumu ve genel yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Veenhoven, R. (1996). Is happiness relative? *Social Indicators Research*, 24, 1- 34.
- Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. (W E Saris, R Veenhoven, A C Scherpenzeel ve B A Bunting Eds.), *Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe*. (pp.11-48). Eötvös University Pres.,

- Vural, B. (2004). *Yetkin-ideal-vizyoner öğretmen*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Watanabe, M. (2002). International comparison of part-time work and temporary employment. *International Labor Report*, 319, 65-99.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., & Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and marital satisfaction: The importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72, 830-838.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., Tolejko, N., Chatav, Y., & McKelvie, M. (2006). Marital discord and well-being in older adults: Is the association confounded by personality? *Psychology and Aging*, 21, 626-631
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative means to therapeutic ends*. New York: Norton.
- Wilkie, J.R., & Ferree, M.M. (1998). Gender and forress: Marital satisfaction in two earner couples. *Journal of Marriage and Family*, 60(3), 577-595.
- Williams, K. (2003). Has the future of marriage arrived? A contemporary examination of gender, marriage, and psychological well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44, 470-487.
- Wilson, W. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin*, 67, 294-306.
- Wuerffel, J., DeFrain, J., Stinnet, N. (1990). How strong families use humor. *Family Perspective*. 24, 129-141.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul edici ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yavuzer, Haluk. (2012). *Evlilik okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M., & Atıcı Kılıç, M. (2004). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Yetim, Ü.(1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, F. (1996). *Banka çalışmalarında iş doyumu ve algılanan rol çatışması ile tükenmişlik arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1992). *Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Yılmaz A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişki*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1 (4).
- Yılmaz, E. ve Izgar, H. (2009). İlköğretimde çalışan öğretmenlerin iş doyumlarının okullardaki örgütsel yaratıcılık açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 943-951.

EKLER

EK.1. Yönerge

Değerli Öğretmenler,

Bu anket bir tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı; Öğretmenlerin evlilik uyumlarının, iş ve yaşam doyumları ve bazı değişkenler ile ilişkisini incelemektir. Araştırma bilimsel bir amaç doğrultusunda yapılmakta; bundan dolayı anketler kişi veya kişilere verilmeyecektir. Anket formlarının doldururken isim yazmayınız.

Araştırmanın amacına ulaşması açıklamaların ve anket sorularının dikkatlice okunmasına, cevapların özenle seçilmesine ve soruların cevapsız bırakılmamasına bağlıdır.

Verileri toplayabilmek için sizlere on bir sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu”, on beş maddeden oluşan “Evlilik Uyum Ölçeği”, beş maddeden oluşan “Yaşam Doyumu Ölçeği” ve yirmi sorudan oluşan “Minnesota İş Doyum Ölçeği” sunuyorum. İçten vereceğiniz yanıtlarla araştırmaya yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Havva BAYAR KARAKUŞ
Ç.Ü.Yüksek Lisans Öğrencisi

EK.2. Kişisel Bilgi Formu

Okulunuz:

1. Yaşınız.....

2. Cinsiyetiniz:

1.() Bayan

2.() Bay

3.Meslekte çalışma yılınız:

4. Okulda haftalık ortalama çalışma süreniz :saat

5. Okul dışında ek bir iş yapıyor musunuz?

1. () Evet

2. () Hayır

Cevabınız **EVET** ise ek işte haftalık ortalama çalışma süreniz:saat

6. Eşinizin Mesleği:

1.() Çalışmıyor

2.() Öğretmen

3.() İşçi (toprak,sanayi)

4.() Esnaf / Tüccar

5.() Serbest meslek (doktor, avukat vb.)

6.() Memur

7.() Emekli

8.()Çiftçi (Kendi toprağında)

9. () Diğer.....

7.Eşinizin eğitim düzeyi:

1. () Okur-yazar değil

2. () Okur-yazar

3. () İlkokul mezunu

4. () Ortaokul mezunu

5. () Lise mezunu

6. ()Yüksekokul / Üniversite mezunu

7. () Yüksek lisans mezunu

8.()Doktora mezunu

8. Gelir düzeyiniz ne kadardır?

1. () 750 TL'den az 2. () 751-1000 TL arası
 3. () 1001-1500 TL arası 4. () 1501-2000 TL arası
 5. () 2001-2500 TL arası 6. () 2501-3000 TL arası
 7. () 3001-3500 TL arası 8. () 3501 TL ve üstü

9. Eşinizin gelir düzeyi ne kadardır?

1. () Geliri yok 2. () 750 TL'den az
 3. () 751-1000 TL arası 4. () 1001-1500 TL arası
 5. () 1501-2000 TL arası 6. () 2001-2500 TL arası
 7. () 2501-3000 TL arası 8. () 3001-3500 TL arası
 9. () 3501 TL ve üstü

10. Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadardır?

1. () 1500 TL ve altı 2. () 1501-1750 TL arası 3. () 1751-2000 TL arası
 4. () 2001-2500 TL arası 5. () 2501-3000 TL arası 6. () 3001-3500 TL arası
 7. () 3501-4000 TL arası 8. () 4001- 4500 TL arası 9. () 4501 TL ve üstü

11. Çocuk sayısı

1. ()Yok 2. () Tek çocuk 3. () 2 çocuk 4. () 3 ve üstü çocuk

12. Ne kadar süredir evlisiniz?.....**13. Köken ailenizle aynı kentte mi yaşıyorsunuz?**

1. () Evet 2. () Hayır

EK.3. EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ (EUÖ)

Aşağıda eşlerin evlilik ilişkileri ile ilgili olarak 15 madde bulunmaktadır her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra size uygun olan seçeneği işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

1) Ölçeğin birinci maddesinde, **evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığımıza inandığımız noktayı daire içine almız.** Ortadaki “mutlu” sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinde çok büyük bir doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelendirilmiş bulunmaktadır.

* * * * *

Çok mutsuz

Mutlu

Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi belirtiniz. Yukarıdaki ilk maddeyi atlamayınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Arasıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Hiç anlaşamayız
2.Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4.Duyguların ifadesi						
5.Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						

EK.4. YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ (YDÖ)

Aşağıda 5 ifade vardır. Bu ifadelerin size uygunluk derecesini belirlemek amacıyla 1'den 7'ye kadar seçenekler sunulmuştur. Bu derecelendirilmiş seçeneklerden sizin için uygun olan derecelendirme numarasını ifadelerin karşısında yer alan çizginin üzerine yerleştiriniz. Cevaplandırmada lütfen açık ve dürüst olunuz.

- 1.Hiç uygun değil
- 2.Uygun değil
- 3.Biraz uygun değil
- 4.Ne uygun, ne uygun değil
- 5.Biraz uygun
- 6.Uygun
- 7.Çok uygun

Yaşamım birçok yönüyle ideallerime yakın. _____

Yaşam koşullarım çok iyi. _____

EK.5. MİNNESOTA İŞ DOYUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda, belli bazı duyguları ve durumları içeren ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerde belirtilen duygu ve durumları yaşıyıp yaşamadığınızı düşünerek, size en uygun olan sıklık sayısını aşağıdaki tabloya bakarak her cümle için en uygun rakamı ifadenin soluna yazınız.

Duyguları Yaşama Sıklığı Ve Sayısı				
1	2	3	4	5
İşimden hiç hoşnut değilim	İşimden hoşnut değilim	İşimle ilgili kararsızım	İşimden hoşnudum	İşimden çok hoşnudum
	Hangi Sıklıkta			
1		Beni her zaman meşgul etmesi bakımından		
2		Tek başıma çalışma olanağımın olması bakımından		
3		Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansımın olması bakımından		
4		Toplumda “saygın bir kişi” şansını bana vermesi bakımından		
5		Amirimin karar vermedeki yeteneği bakımından		

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı : Havva BAYAR KARAKUŞ
Doğum Tarihi : 01.01.1980
Doğum Yeri : Adana
Medeni Durumu : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
Adres : Seyhan Tepebağ Anadolu Lisesi
Elektronik Posta : havvapdr@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2001-2005: Lisans, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Adana.
1994-1997 : Lise, Adana Kız Lisesi, Adana.
1991-1994 : Ortaokul, Şükran Çobanoğlu Ortaokulu, Adana.
1986-1991 : İlkokul, Turgut Reis İlkokulu, Adana.

ÇALIŞMA HAYATI

2008- : Seyhan Tepebağ Anadolu Lisesi Psikolojik Danışmanı, Seyhan/Adana.
2006-2008 : Durağan Atatürk Metem Psikolojik Danışmanı, Durağan / Sinop.